

ČASOPIS MAĆICY SERBSKEJE

1914.

Redaktor:

Stud. radž. prof. dr. Ernst Muka,
konrektor a komtur rjadow Danila a sw. Sawy atd.

Lětnik LXVII.

Zešiwk I.

(Cyłeho rjada číslo 130.)

Budyšin.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Farař Jurij Jakub-Njeswačidliski.

ČASOPIS MAĆICY SERBSKEJE

1914.

Redaktor:

Stud. radž. prof. dr. Ernst Muka,
konrektor a komtur rjadow Danila a sw. Sawy atd.

Lětnik LXVII.

Zešiwk I.

(Cyłeho rjada číslo 130.)

Budyšin.
Z nakładom Maćicy Serbskeje.

W. Shakespearowy

Julius Caesař.

Zeserbščeny

wot

Jana z Lipy.

W o s o b y s t r u c h ł o h r y :

Julius Caesař.		Wěščer.
Oktavius Caesař,	triумwirowje	Cinna, basnik.
Markus Antonius,	po smjerēi	Druhi basnik.
M. Aemilius Lepidus,	Jul. Caesarja.	
Cicero,		Lucilius,
Publius,	senatorowje.	Titinius,
Popilius Lena,		Messala,
Markus Brutus,		Młody Kato,
Kassius,		Volumnius,
Kaska,		Varro,
Trebonius,	přisahancy	Citius,
Ligarius,	přečiwo	Klaudius,
Decius Brutus,	Juliej Caesarjej.	Strato,
Metellus Cimber,		Lucius,
Cinna,		Dardanius,
Flavius a Marullus, tribunowje.		Pišdarus, služownik Kassiowy.
Artemidorus z Kuidu, wučer rhe-		Kálpurnia, mandželska Caesarjowa.
[toriki.		Porcia, mandželska Brutowa.

Senatorowje, měščenjo, stražnicy, družina atd.

Jewišćo: hlowne město Roma; blizko města Sardes, při měsće Philippi.

Předsłowo.

Jan z Lipy je literariske *pseudonym* abo basnješke mjeno, kotrež bě sebi naš njespróčniwy wótčinc Jan Bohuwěr Pjech, knihikupe w Lipsku († 1913) připožil a z kotrymž so ze wšej mocu kryješe. Pod nim je wón nimo někotrych druhich druhdže wočiščanych wudžělkow tu w Časopisu M. S. (lětn. 1875, str. 7S—80) šesć zeserbscnych Shakespearowych sonettow wozjewił a pod nim je wón wokoło l. 1875 z jendželsciny dospołnje přeserbšći Shakespearowu struchłohru „Julius Caesař“; tu pak wón za čas swojeho žiwjenja w rukopisu kruće zamknjenu khowaše a na wospjetne moje próstwy do čišća njeda z wěsteje přičiny, kotruž wón nikomu, ani mi njepřeradži. We swojim němskim přełožku resp. wobdzělanju „Stawiznow słowjanskich literaturow Pypina-Spasowicza (zwj. II., str. 409; Lipsk 1884) ju wón naspomina jeno ze słowami: „Jan z Lipy přełoži Shakespearowu struchłohru »Julius Caesař« (w rukopisu)“ a pod čaru přispomina: „Přir. pólsku nowinu »Wiek« 1876 čo. 263 w feuilletonje.“ Hakle lětsa po jeho smjerći bu mi wot jeho zawostajeneje knjenje mandželskeje žadny a twjerdže khowany rukopis přepodaty z dowolenjom zemrěteho wótčinca, zo směm jón wozjewić hděž- a kažkuli cheu z mjenowanjom praweho mjena přełožerja. To so nětko tu stawa, a ja so nadžijam, zo budže so džélo našeho njeboh Jana Bohuwěra Pjecha mnohim spodobać a našich džiwadłownikow k jeho předstajenju na serbskim jewišću wuwbabić.

W Freiberku, 10. měrca 1914.

Dr. E. Muka.

Prěni čin.**Prěni wustup.**

Rom. Wulica.

Flavius, Marullus a hrömada měščanow wustupeja.

Flavius:

Preč, dom so parajée, wy prózdnicy!
 Je džensa swjaty džeń? Sto, njewěsće,
 Zo jako rjemjesnicy wšedny djeń
 So wukhodžować wonka njesměče
 Bjez někajkeho zjawnoh' znamjenja
 Wo cejchu wašom abo rjemjeslu? —
 Sto je twój handwjerk, praj wšak, pachole!

5.

Prěni měščan:

Ja, luby knježe, čěsla sym.

Marullus:

Hdže swoju falu maš a wuhelc swój?
 Sto činiš tudy w drasće njedželskej?
 A poslchaj, přečelko, što činiš ty?

10.

Druhi měščan: Mam wěrnosté prajić, knježe, to z wustojnym
džělačerjom přirunany tak rjec jeno płatam.**Marullus:**

A twoje rjemjeslo? Sto džělaš? Praj!

Druhi měščan:

Rjemjeslo, knježe, kotrež móžu, kaž so nadžijam
 z dobrym swědomnjom wobstarać, je, zo wšo wotstu-
 pane zasy k stupanju přinjesu.

Marullus: Twoje rjemjeslo, pachole! Njedočinko, twoje rje-
mjeslo!**Druhi měščan:**

Ně, luby knježe, so njesměče tak torhać, ale hdyž
 so wam něsto wottorhnje, to was ja zaso do porjada
 přinjesu.

Marullus:Što měniš z tym? Mje do porjada přinjesć,
mudračko?**Druhi měščan:**

Nó, was zapódušować, knježe!

20.

25.

Flavius:

Sy šewc — płatař, nic wěrno?

Druhi měščan:

Hdyž dyrbju wěrnośc̄ prajić, dha nimam, knježe,
žanu druhu žiwnosć̄, hač šidleško. So njeměšam do
ručnodzělých wěcow, ale jeno do nohodzělých wě-
cow. Sym, bjez žorta rěčane, runař za stare stupnje.
Hdyž hubjenje z nimi steji, dha je ja zaso wulēkuju.
Tak pěkni ludžo, hač su jeno hdy na howjazej koži
stupali, khodža na džěle mojeju rukow.

Flavius:

Čom' njejsy pak we swojej džělařni?
35. Sto ludži tychle wodžiš po hasach?

Druhi měščan:

Hdyž dyrbju wěrnośc̄ prajić, knježe, zo bychu
sebi stupnje wotběhali, a ja wjacý džěla dostał. Ale
bjez žorta rěčane, knježe, my smy swjaty dzeń scinili,
zo bychmy Caesarja widželi a so na jeho powitanju
40. zwjeselili.

Marullus:

So zwjeselili? Sto dha dobył je?
A kajcy přewinjeni stupaju
Do Roma za nim, k wozej zwjazani?
Wy kloocy, pjeňki, cyle bjez čuća!
Wy twjerde wutroby, zli Romscy wy!
45. Pompeja zapomnili sće? Hlej kak
Sće łazyli na murje, bastije,
Na wěže, wokna, haj na wuhenje,
Na rukach džěci, a sće sedželi
Dzeń cyły tamle, sčerpnje čakajo,
Hač přičeže Pompejus do Roma!
A jeno wuhladawši jeho wóz
Njejsće wy do hromady wyskali,
Zo sama rěka Tiber ržowaše,
50. Hdyž wothlós wašoh' wyska zaklinča
Na jeje brjohach wukluscowanych?
A nětk tu džeče w drasće njedželskej,
Nětk sebi hotuječe swjaty dzeń,
A to m u róže na puć sypaće,
60. Kiž nad Pompejom swjeći dobyće!
Preč!
Dom běžće, na kolena padajće,

A prošće Bohow, zo mór wotstronja,
Kiž tajki hrozny njedžak zasluža.

Flavius:

Dom džíče spěšnje, lubi měščenjo, 65.
A k pokućenju wšitkich zhromadźce
Nětk bědnych ludži stawa swojeho,
Jich wjedźce k Tibrej, sylzy płakajće
Tam do rěki, zo jeje woda by,
Hdžež je najnižša, brjohi košala 70.
Najwyšše!

(Měščenjo wotstupuja.)

Hlaj, njezeškréje džé so
Jich rudžizna; so woni zdaluja,
Přez swoju winowatosć zmjelknywši. —
Wy tamle k Kapitolu woteńdźce,
Ja sem pak póndu. Hdyž na wobrazach 75.
Wy pytnjeće hdže čestne znamjenja,
To hnydom wšitke dele storhajće!

Marullus:

Směm tole činić? Wam drje znate je,
Zo džensa Luperkale swjeća so.

Flavius:

Wšo jene, wobrazy so njesmědža 80.
Ze spomnjećami Caesarjowymi
Na žane wašnje nihdže napojšeć.
Chcu hić a rozdželić na hasach lud.
Tež wy tak čińće, hdžež b'dże čišćeńca.
Te pjera torhajće ze křidłow Caesarja: 85.
Wón njepoleći tak do wysoka.
So hewak pozběhnje přez čłowski hlad,
Nas wšitkich w strachu dzeržo wotročnym.

(Wobaj wotstupitaj.)

Druhi wustup.

Zjawna městnosć.

We sławnostnym čahu z hudźbu přikhadźeja: Caesař, Markus Antonius, k běhu přihotowany; Kalpurnia, Portia, Decius, Cicero, Brutus, Kassius a Kaska, za nim wulka čišćeńca, w njej jedyn wěšcér.

Caesař:

Kalpurnija!

Kaska:

Měr! Caesař rěči.

(Hudźba zastanje.)

Caesář:

Kalpurnija!

Kalpurnija:

Sym tudy, knježe mój!

Caesář:

Hdyž poběhnje na přemo Mark Anton,
So runje stućče jemu do puća. —
Antonijo!

5.

Antonius:

Caesarjo, knježe?

Caesář:

So dótcknyć njezapomíće při běhu
Kalpurnije; nam stari prajachu
Zo njepłodna, hdyž bywa dótknjena
Při swiatym běhu, ztrase zakleće.

10.

Antonius:

Wšo derje, knježe, skhowam w pomjatku.
Hdyž Caesař praji: čiń, to skonja so.

Caesář:

Započće nětko, njewuwostajcy
Z wobrjadow słušnych ani jenoho.

(So hudži.)

15.

Caesarjo!

Caesář:

Ha, štó woła?

Kaska:

Tuž z haru zastańće; 'šće jónkróć mér!

(Hudžba zastanje.)

20.

Caesař:

Štó je tu w ēišeńcy, mje woławši?

Hlós zasłyšał sym, hudžby wótřišo,

»Caesarjo!« wołajey. — Rěč zjawnje nětк;

Či Caesař wuchó khila zwólniwe.

Wěšćeř:

So hladaj Idow měrcowych!

Caesář:

Štó je tón muž?

Brutus:

Je wěšćeř někajki, was warnujo
Před Měrcia Idami.

Kaska:

Stup z hromady, 25.
A Caesarjej hlaj do wočow!

Caesar:

Što nětk
Mi prajiš? Swoje słowa wospytuj.

Wěšćeř:

So hladaj Idow měrcowych!

Caesar:

Je sonačk, hić jom' dajće. — Doprědka!

(So přezpolo hraje. Wšitey wotstupja z wuwzaćom
Bruta a Kassia.)

Kassius:

So njechce hlađać wam na běhanje?

30.

Brutus:

Ně, mi so njecha.

Kassius:

Prošu, džíče tam.

Brutus:

Mje hraće njejima; ja nimam teliko
Nětk ducha žiweho, kaž Anton ma.
Was zadžewać pak njechcu, Kassijo,
We wašej woli; tuž was wopušću.

35.

Kassius:

Wot krótka sem mam hižo kedžbliwość
Ja staroséiwu na was, Bruto, złożenu:
We wočach waśich njeje lubosće,
Tež přečelnosće nic, kiž hewak namakach.
Přejara krjechkoh', zymnoh' wašnja sće
Wy přeco k tomu, kiž was lubuje.

40.

Brutus:

O njemylće so, Kass'jo! Je-li hlad
Mój zazlobjeny, to wšak wobroćam
Na sebje samoh' čoło zmoršcene.
So něsto howri w mojej wutrobje,

45.

50. Su mydle, nastupace jenož mje,
 Mi zadžerženje k druhim mućace.
 Njech starosće pak mojim přečelam
 To žanej' nječini, — a jedyn z nich
 Być dyrbicē wy stajnje, Kassijo —
 A přestup mój njech jeno znamjenja:
 Zo wbohi Brutus, w wójnje ze sobu,
 Na přečelnosće wašnja zabywa.

Kassius:

55. Tak njespokojnosć wašu zrozymich
 Ja, Bruto; wopačne, a zahrjebał
 Sym tohodla we sebi myslički
 A namjetu wot wulkej' wažnosće.
 Mi prajće, Bruto, je-li móžno wam
 Sam sebi pohladać do wobliča?

Brutus:

60. Ně Kass'jo, wóčko jeno widži so
 We wotbłysku, přez wěcy zwonkowne.

Kassius:

65. Wy prawje maće;
 So wobżaruje, Bruto, wulcyšnje,
 Zo hladadłow wy tajkich nimaće,
 Kiž wašu potajenu hódnosć wam
 Před woči bychu stajałe, zo wy
 Swój samsny wobraz byšće widželi.
 Sym často słysał, kak su Romjenjo
 Najwosobniši — jeno z wuwzaćom
 70. Caesarja wulkeho — wo wami rěčeli
 A zdychujo pod spřahom čežacym
 Sej přeli, zo by Brutus woči měł.

Brutus:

75. Na kajki puć mje, Kass'jo, wjedžeće,
 Zo kazaće mi pytać w wutrobje,
 Štož tola w njej so nihdy njenamka?

Kassius:

80. Tuž, luby Bruto, připosłuchajće,
 A dokelž wěriće, zo w wotbłysku
 Najlepje swoje znamjo widžiće,
 To wotkryć chcu ja waše hladadło,
 Wam, štož wam běše dotal njeznate.
 So złeho njenadžejće, přečelo.

Bych z kóždym smjał so abo přečelnosć
 Přez wšedne přisahi snadź znjewužił;
 Hdy byšeć wjedźel, zo ludži snadź
 Ja majkam, twjerdže wobjimajo jich, 85.
 A tež so na nich přisłodźam, a hdyž
 By znate było wam, zo zbratruju
 So z wulkej hromadu při hosćinach,
 To byšeć měli hódne přičiny,
 So přede mnu brać derje na kedźbu. 90.

(So trubi a wyska.)

Brutus:

Hlaj, kajki křik? Mam strach, zo Caesarja
 Lud sebi wuzwoli za krala.

Kassius:

Što?

Wy maće strach? Tuž wěrić dyrbi so,
 Zo wy za krala jeho njechaće.

Brutus:

Ně, njecham, hdyž tež jeho lubuju. 95.
 Za čo pak tudy zadžeržíče mje?
 Što je, štož byšeć dowěrili mi?
 Hdyž powšitkowne zbože nastupa,
 To stajće před woći mi zjawnje wšo,
 Před jene wóčko česć, před druhe smjerć: 100.
 Ja mužnje pohladam na woboje
 Pri bohow hnadźe, słowo česće je
 Mi wjele dróżše, dyžli smjerće strach.

Kassius:

Zo tajki počink w wami těi, ja wěm
 Tak derje kaž mi zwonka znaći sće. 105.
 Haj, rěče mojej' předmjet bywa česć.
 Što mysla druzy ludžo, a tež wy
 Wo tutym žiwjenju, ja njewěm rjec;
 Ja z mojej' strony radšo njechcył b y ē,
 Hač zo bych žiwy měwał stajnje strach 110.
 Před stworjenjom, kiž ničo lěpše njej',
 Hač ja. Sym rodženy tak swobodny,
 Kaž Caesař: a to wy sće, Bruto, tež.
 So žiwiłoj tak derje smój, kaž wón;
 A runje tak, kaž wón, tež znjesemoj
 Wšě strachoty a mrózy zymowne. 115
 Hlaj, raz na zymnym, wichorojtym dnju,
 Hdžež Tiber brjohи džiwje šwikaše,

- So wopraša mje Caesař: „Zwažiš so
 120. Do wody ze mnu skočić howrjacej?“
 A přeppłować hač tamle, Kassijs
 Na tele słowo hnydom w drasće ja
 Do wody skočich, jemu kazajo:
 Přińdź za mnu: wón to sčini woprawdže.
125. Tam namaj napřećiwo wujachu
 Ze strašnej haru wódne kužoły.
 Móć rukow naju pak je přewiny
 Na stronu storkajo wše zadžewki,
 A z hrudžu napjelnjenej z hordobu,
130. Mój dale płowachmoj. 'Šće njeběchmoj
 Na druhu stronu rěki dospěloj,
 To Caesař wołać poča na dobo:
 „O Kass'jo, pomhaj! Ja so ponurjam!“
 Ja, kaž Aeneas, stary prawoče naš,
135. Na ramjenjomaj něhdy njeseše
 Anchisa, starca, z Troje palacej',
 Tak z Tibra žołmow njesech Caesarja,
 Wot stracha cyle wustatoh'. A wón
 Muž samsny k Bohej nětk so pozběha,
140. Mjez tym zo Kassius khudušk wostał je
 A ma so nizko khileć Caesař, hdyž
 Jom' jenož z lohka kiwnje. Jako wón
 We Span'ji přebywaše, skhori tam
 Na zymnicu; hdyž nadpad přimny joh',
145. To derje pytnych, zo so třaseše —
 Haj třepotać sym widział Caesarja!
 Krej z hubow jemu čekny bojazna
 A wóčko jeho, swětej hrožace,
 Wšón błyśc swój zhubi, słyšach ochanje,
150. Haj, jeho ert, na kotryž Romjenjo
 Přec' z wulkej nutrnoſeu kedžbuja
 A kotroh'ž słowa zapisuja do knihow,
 Tón stonaše: „Titin'jo, daj mi pié!“
 Kaž khore džěatko. So wulcy spodžiwam,
155. Wy Bohojo, kak jeno móžno bě,
 Zo tajki čłowjek słabej' přirody
 Je wuspěl přesčehnyć wšón hordy swět
 A sam sej palmu wzać.

(So wyska a trubi.)
 Brutus:

Hlaj, nowy wysk;
 To, měnju, wěstym nowym česčam je,
 Kiž zas' so sýpaju na Caesarja.

Kassius:

- Haj, přečelo, wón steji kaž kolos
Na wuzkej zemi, rozpjerajo so
A mali ludźo my, my khodźimy
Pod jeho hoberskimaj nohomaj
Row česće prózdný sebi pytajo. 165.
O, Bruto, wina njeleži na hwězdžinach,
Né, na nami, na našej slabosći.
Brutus a Caesař — nó, što po prawym
Dzě tci we tutym Caesarju, zo by
Joh' mjeno husčišo so prajiło,
Hač waše? Napisajće woboje, 170.
Je waše snano hroznije? A nětk
Je wuprajće: So hubjeňšo snadź to
Hač tamne wupraja? Je wažće: Hlej,
Tak čežke je, a z nimaj zaroćće 175.
Nětk duchow: Njepříndu na Brutowe
Tak spěšnje, kaž na mjeno Caesarja?
(So wyska.)
- Nó pola wšitkich Bohow hromadže,
Wot čoho tónle Caesař žiwi so,
Zo bu tak wulki? Časo, hańbuj so! 180.
Hdze, Roma, wosta twoja čista krej?
Hdy z wulkoh' powodža sem čas je był,
Z wjac njesławjacy so, hač z jeničkim?
Hdy móžeše hač dotal prajić so
Wo Romskich nasypach, zo měwaju 185.
We sebi jenož muža jeničkoh'?
Rom dyrbjał rěkać Rum. Haj ruma dosé
Ma Rom, hdyž w nim je jenož jedyn muž.
Smój słyshałoj wo naju prawótach:
Bě jónu Brutus, kiž 'ni čertej by, 190.
Wšak dowolił we Romje z knjezom być
'Ni kralej.
- Brutus:
- Mi waſa luboſć ke mni dwělna njej';
A zhódam, k čomu wy mje wabiče,
Što ja wo wěcy myslach, wo času, 200.
Cheu pozdžišo wam prajić. Nětko pak,
Hdyž bych kaž přečela was prosyć směl,
Mje dale njehońće. Štož prajili
Mi sće, cheu derje wopomuić, a štož
'Sće prajić maće, měrnje dosłyšu, 205.
Čas wothladajo sej, hdy přichodnje
So hodži rěčeć wo tej wažnosći.

- Za nětka, luby Kass'jo, zhońče to:
 By Brutus radšo cheył byé prosty muž
 210. Hač k sławnym synam Romskim ličić so
 Při wobstejoństwach takle čežacych,
 Kaž čas je hrozy nětka na nas klasć.

Kassius:

- So wjeselu, zo słowo słabuške
 Z najmjeńša telko skrěckow wohniwych
 215. Je z wutroby wam, Bruto, wubiło.
 (Caesar so z čahom wróća.)

Brutus:

Hra skónčena je, Caesar wróća so.

Kassius:

- Hdyž nimo pónďda, cybńče Kasku tak
 Za rukaw, wón b'dze prajić nam
 Po hórkim wašnju swojim, što so džens
 220. Je stało wažnōh'.

Brutus:

Ha, to činić cheu. —

- Hlaj, ale hladajće tu, Kassijo,
 Blečk hněwowy na čole Caesarja
 So žehli čerwjenje, a podobni
 Su wšityc wuswarjenym služownym.
 225. Kalpurnine je lico zblědnjene,
 So błyšća woći Ciceronowe
 A čerwjenja so, kaž je widźimy
 Na Kapitolu, hdyž su přećiwni
 W senaće jeho jara hněwali.

Kassius:

230. Nam Kaska rjeknje, što je stało so.

Caesar:

Antonio!

Antonius:

Caesarjo?

Caesar:

- Daj wokoł' mje być ludźom jeno tučnym,
 Plěchačam w nocy spjucym bruchačam.
 235. Hlaj, Kassius ma pohlad hłuchi, hłodny,
 Pře wjele mysli: tajcy strašni su.

Antonius:

Před tym so njebojće, tón strašny njej,
Je Romjan sprawnej' mysle, nadobny.

Caesař:

Cheył měć joh' tučnišeho; stracha ja.
Wšak před nim nimam. By-li z mjenom pak 240.
So mojim hrózba zwjazać hodžala,
Ja z puēa khodžil njebych nikomu
Tak starostnje kaž suchom' Kassijej.
Wón mnoho čita, wulki spytñik je,
Wše skutki člow'ske derje přewidži, 245.
Hru nima rad, kaž ty, Antonio,
Joh' hudźba njejima, ma rědki směwk,
A jeho směw je tajki, zo so zda,
Kaž mjerzacy by był dźě na sebje,
Zo jeho něsto k směwej přinjese. 250.
Mužam kaž jemu wokol' wutroby
Je stajnje čēsno, doniž někoho
'Šće widža, kiž je móeniši hač su;
A tole runje strašnych čini jich.
Či praju bóle, čoh'ž so bojeć měł, 255.
Hač čohož boju so: sym Caesař dźě.
Pój k prawicy mi, dokelž njesłyšu
Na lěwe wuchu, a praj z wěrnostu
Wo Kassiju mi swoje měnjenje.

(Caesař z čahom wotstupi. Kaska wostanje.)

Kaska:

Wy cybnyšće mje: chcyšće wote mnje? 260.

Brutus:

Haj, praj nam, što so stało je, zo dźě
Tak jara hrozoje hłada Caesař dżens?

Kaska:

Wšak při nim běšće; — njeběšće to wy?

Brutus:

So Kasku prašał njebych, što so sta.

Kaska:

Nó, krónu jemu poskićihu, a hdyž so poskići, 265.
ju wón z wjeřchnjej ruku nazad suny — takle, a
lud poča wyskać.

Brutus:

A što džě znamjenješe druhí hołk?

Kaska:

To samsne.

Kassius:

270. So tři raz zawyska; čom' třeći króć?

Kaska:

Tež tohodla.

Brutus:

Tuž poskići so tři króć króna jom'?

Kaska:

To so wě, haj, a wón ju tři króć nazad suny,
a kóždy raz pomalšo hač prjedawši; a při kóž-
275. dym nazadsunjenju moji česćowni susodža zawys-
kachu.

Kassius:

A štó dha jemu krónu poskići?

Kaska:

Nó, Antonius.

Brutus:

Powjedajće nam, kak so z tej wěcu měješe, luby
280. Kaska.

Kaska:

Móžu so runje tak derje wobwjesnyć dać, kaž to
powjedać; bě dospołna błaznosć, ja na nju nje-
kedźbowach. — Widżach Marka Antonija jemu
krónu poskićeć — ale po prawym to žaneje króny
285. njebě, bě jeno někajka načołnica — a wón ju,
kaž prajach, na bok suny, ale při tym wšem
budžeše ju wón, kaž so mi zdaše, tola jara rady
wobkhował. Potom jemu ju druhí króć poskići,
potom ju wón druhí króć na bok suny; ale po
290. mojim zdaću bě jemu ćežko, porsty wot njeje preč
wzać. A potom wón ju jemu třeći króć poskići,
wón ju třeći króć na bok suny; a kóždy króć, hdýž
ju zacpi, ludžisko zakřiča, z rozkwěkanymi rukami
kleskaše a płytne cympl-čapki do wysoka mjetaše, a
295. tajki retomaz smjerdźa ceho dycha wot so dawaše,

zo Caesař krónu zacpi, zo by so Caesař skoro wot njeho začknył; přetož jemu so zecny a wón padny. A ja po swojim džěle so smjeć njezwěrich, z bojosće, zo njebych hubu wotewrili a zły powětr do so srěbnył.

300.

Kassius:

Pomałku, Kaska, ja was prošu: Što?
So zecny Caesarjej?

Kaska:

Haj, wón na torhojšeu padže, měješe ješć před hubu a njemóžeše wjacy rěeēc.

Brutus:

Rad wěrju, wón ma khorosé padawu.

305.

Kassius:

Ně, Caesař nima padawu, wy pak
A ja a Kaska na nju khori smy.

Kaska:

Njewěm, što z tym měniće, ale tak wjele je wěste, zo Caesař padny. Hdyž jeho lumpakojo wukleskali a wučušeli njejsu po tym hač so jim spodobaše abo njespodobaše, runje kaž z keklerjemi činja, ja nocheu sprawny člowjek być.

Brutus:

Što rjekny wón, hdyž k sebi přińdže zas?

Kaska:

I nō, prjedy hač padny, hdyž pytny, zo so ludžisko wjeseli, zo je krónu zacpił, roztorhny wam ruče swój khabat a poskići jim swoju šiju k wotćeću — bych-li ja někajke rjemjeslo měł, ja budzech jeho za słowo wzał, hewak chcyh z paduchami do hele jěć — a padny. Hdy zasy k sebi přińdže, praješe, zo, hdyž by snano něsto wopačnego prajíl abo činił, by wšak jich nadobnosć měnić chcyła, zo je jeho khorosé na tom wina. Tři abo štyri žónske, hdžež ja stejach, wołachu: „Ach, dobry člowjek!“ a jemu z połneje wutroby wodachu. Ale na to so wjele dać njehodži. Hdy by Caesař jich mačerjaw hlebiju do žiwota zahnał, bychu to runje tak derje člniłe.

Brutus:

A na to woteńdže tak mjerzacy?

Kaska:

Haj.

Kassius:

Je Cicero što prajił.

Kaska:

330. Haj, wón grichiscy rěčeše.

Kassius:

A w kajkim zmyslu?

Kaska:

335. Haj, hdy bych wam to prajił, to wam njechcu
wjacy do wočow pohladać. Ale kiž jeho zrozymichu,
smějachu so na so a hłowy třasechu. Ale
štož mje nastupa, mi běše grichiske. Bych wam hišće
wjacy noweho powjedać mohł: Marullej a Flavijej.
dokelž běštaj banty wot Caesarowych wobrazow torhałoj,
su hubu zatykali. Mějće so derje. Sta so
hišće wjacy hłuposów, hdy bych je jeno w pomjatku
340. skhował.

Kassius:

Njechaće zo mnu džensa wječerjeć?

Kaska:

Ně, sym so hižo zarjekł.

Kassius:

Tuž příndzée jutře ke mni k wobjedu.

Kaska:

345. Haj, příndu, jeli budu žiwy a wy při swojej
mysli wostanjeće a waš wobjed jědže hódny je.

Kassius:

Derje, was wočakuju.

Kaska:

Tak čińće, a nětk khodztaj wobaj w Božemje!

(Wotstupi.)

Brutus:

Kak je so tónle čłowjek znjelepił!
A w šuli žlwy, połny wohnja bě.

Kassius:

350. Džens hišće tajki je při činjenju

Pak skutkow zwaženych pak nadobnych
 Tak jara hač so krywa z lěnjosću.
 Hrubosé je jenož juška k jeho wciepej
 Žołdk posylnjaca ludžom, zo čim lěpje
 So słowa jeho bychu požile.

355.

Brutus:

Haj tak drje je. Nětk pak was wopušću
 Hdyž wam so zechce zo mnu rěčeći,
 To ja k wam přińdu; njechceće-li pak,
 To přińdže ke mni wy, ja čakam was.

Kassius:

Haj, cheu; wy pak tež swěta wopomněć! 360.
 (Brutus wotstupi.)

Mój Bruto, ty sy muž. Ja widžu pak,
 Zo twoja swérna ruda skowa so
 Tež hinak, hač je zrostla. Tohodla
 So šlachotny ma stajnje džeržeć k šlachotnym
 Štó je tak twjerdy, zo so njeda zawjesći? 365.
 Mi Caesař dobrý njeje, Bruta pak
 Wón lubuje; hdy bych ja Brutus był
 A Brutus ja, mi wěsće moju mysl
 Wón přinjesć njedyrbjał na druhi puć.
 Cheu džensa w noocy mjetać z woknom nutř 370.
 Jom' papjerki we pismje wšelakim
 Kaž mjetane wot ludži wšelakich,
 Wšě napjelnjene z dobrym měnjenjom,
 Kiž město Roma wo nim stajnje ma,
 A srjedža mjez tym čémne spomnjenki 375.
 Na Caesarjowu česčelakoimnosć.
 Nětk, Caesarjo, sedź twjerdže: zawěrno
 Pak powałimy će, pak hórše 'šće
 Dny wotčakuja w bližšim času nas.

(Wotstupi.)

T r e é i   w u s t u p.

So hríma a blyska. Kaska z wučehnjenum tesakom a Cicero
 přikhadžataj, kóždy z druheje strony.

Cicero:

Hlaj, Kaska sće dom wjedli Caesarja?
 Što sće tak bjez dycha a bjez myslow?!

Kaska:

Was njehnuje, hdyž tuta twjerdzina
 Kaž słabba scina sem tam khabla so?

5. O Cicero, sym widział, w wichorje!
 Kak wětra surowosć dub roztorhny;
 Sym widział mórske žołmy nawalne,
 Kak rozšérjachu so a howrjachu
 A jeścachu so mócnje zběhajo
10. Hač k začornjenom' njebju hrožacom'.
 Šoł njejsym ženje pak kaž nocy džens
 Přez wichor, kotryž woheń kapaše.
 Pak w njebju horka nastala je wójna,
 Pak swět přez swoju khrobłosč Bohow dražni
15. Tak zo nětk na njón séełu zničenje.

Kaska:

Haj njewólnik

- Tam jedyn — znaty nam po wosobje —
 Pozběhny ruku lěwu, kotaž hnydom
 So paleše, kaž płomjow dwaceči.
20. A tola ruka woheń nječejo
 Wša bjez ranow a njesmudžena wosta.
 A potom — z toho časa wučehnjeny
 Ja tesak nošu — příndže napřečo
 Mi blizko Kapitola wulkı law,
25. Kiž hroznje na mnje pohlada a murčo
 So zdali ničo nječiniwši mi.
 A tamle do hromady sčišcane
 Ja wuhladnych drje na sto blědych žónskich
 Wot stracha změnjenych mi přisahajo,
30. Zo widziałe su mužow wohniwych
 Po hasach kročeć. Haj sam nócný ptak
 So synył běše wčera připołdnju
 Na torhojšco, tam škréćo, wołajo.
 Při telko džiwach nječ so njepraji:
35. »Su nastala po samej přirodze.«
 Ja wérju, zo su posły njezboža
 Za krajinu, na kotruž złoža so.

Cicero:

- Woprawdże, tutón čas je spodźiwny;
 Rad sebi čłowjek wukładuje pak
 Po swojim wašnju wěcy 'přečo prawdże:
 Hač jenož jutře rano Caesar příndže
 Na Kapitol?

Kaska:

Haj, přetož přikazał
 Je Antonej, wam rjec, zo jutře příndže.

Cicero:

Tak spiće derje Kaska, tuta hara,
Wšak khmana njeje k wukhodźowanju.

45.

Kaska:

Tuž Bož'mje.

(Cicero wotstupi.)

(Kaius wustupi.)

Kassius:

Štó tudy?

Kaska:

Romjan.

Kassius:

Kaska po hłosu.

50.

Kaska:

Waš słych je dobry; Kass'jo kajka nóc!

Kassius:

Za mužow šwarynych jara krutniwych.

Kaska:

Hdy hrozyłe su takle njebjesa?

Kassius:

Hdyž zemja takle połna křiwdy bě,
Hlaj, ja sym měrnje khodźil po měscē,
So rozhněwanej nocy podčisnych,
A bjez pasa, kaž tudy widžiće,
Sym hromej naprěco hrudź wotkrywał.
A hdyž błysk módry strašnje sapacy
So zdaše wudrjeć nadra njebjeske,
Sym jom' so runje stupił do puća.

55.

60.

Kaska:

Čom' takle spytowali njebjo sće?
Wšak čłowiekej dźě bojosć přisteji
A třepotanje, hdyž nam k warnowanju
Tak strašnych pósłow sćełu Bohojo.

65.

Kassius:

O Kaska wy sće hłupy; žiwu škru,
Kiž dyrbjała być w kóždym Romjanu,
Wy nimaće, snadź też pak zaćiće;
Wy prostnjeće, sće blědži, bojazni,
A wuley džiwaće so hladajo
Na hněw tak njezwučeny njebjeski;

70.

- Hdyž jenož byšeće chyli rozpomnić
 Wot toho wšoho prawu přičinu:
 Čom' tónle woheń, čile duchoj
 75. Čom' zwěrina a ptaki strašnja,
 Čom' starcy błaznja, džéci mudruja,
 A čohodla so wšitko wotkhila
 Wot wašnja swojoh', swojej přirody
 A darow swojich přinarodženych
 80. Do žadławosée: tuž drje spóznali
 Wy byšeće, zo jim njebo spłodźuje
 Tu tajkoh' ducha, k srědkę hroženja.
 A stracha činjo jich za někajku
 Žadławu křiwdu. Nětka, Kaska, bych
 85. Wam mjenować mohł muža, kiž jara
 So tejle strašnej nocy podobnja,
 Kiž blyska, hríma, rowy wotewrja
 A ruje, kaž na Kapitolu law;
 Muž, kiž njej sylniši hač ja a wy
 90. Po čelnej moccy, ale přibywši
 Tak hrožo strašniwje, kaž džiwy te.

Kaska:

Wy Caesarja džě měniće? Je tak?

Kassius:

- Njeh je štóż je; 'šće maju Romjenjo
 Kaž wótecojo jich něhdy kosée, žro,
 95. Duch pak je wumrjeł, běda, wótcowski.
 Nas wobknježuje mužnosć mačeńska:
 Kaž žony scéřpnje swój spřah nosemy.

Kaska:

- Wo prawdže powjeda so, zo senat
 Chce krala scinić jutře Caesarja:
 100. Tak zo by krónu nosył na wodach
 A na krajach, hdžež jenož přebywać
 Wón budže, z wuwzaćom Italije.

Kassius:

- Ja wěm, hdže potom kałač nosyé b'du:
 Wot spřaha Kassius Kassia wumože.
 105. W tym, Bohojo, wy słabych sylniče,
 W tym, Bohojo, tyranow skludžiće.
 Nic; skalna wěža, scény, žezezo,
 Nic; jastwo mokre ani putanja
 Su zadžewy za mocy duchowe.

Móc žiwjenje so zaničić džě ma, 110.
 Hdyž zemje wuzkosé jom' so wostudži.
 Hdyž tole wěm, njech zhoni tež wšón swět.
 Tón džél tyranstwa, kotryž noša tu,
 Hdyž mi so zechce, wotčisnu.

(So hrima.)

Kaska:

To móžu, tak džě kóždy njewólnik 115.
 Ma w swojej samsnej rucy dobry srědk,
 So wumoc wote wšeho wotročstwa.

Kassius:

A čohodla pak Caesař je tyran?
 Muž wbohi! Wěm, zo wjelk wón njeby był,
 Hdyž njeby widział, zo my wowcy smy. 120.
 Wón njeby law był, jeli njebychmy
 My sorný byli. Stóž chce załožić
 Na mach tak prawje sylny wohnisko,
 Najprjedy k tomu slabu słomu wzmi.
 Hlaj kajke smjeće, kajki khróst je Rom, 125.
 Hdyž jeno služi k khudej maćiznje,
 Wěc wšednu poswětlić kaž Caesarja?
 Ně, ale bolosé, hdžeš mje wjedžeš? Snadź
 K wotročkej tudy rěču zwólniwom';
 Tuž wěm, zo słowa změju zamołwjeć; 130.
 Njech to pak je kaž chce, sym zbronjeny
 A žadyn strach mi hrozy nječini.

Kaska:

Wy z Kasku rěčíče, to z mužom je,
 Kiž njeje donošer. Tu maće ruku.:
 Za wotstronjenje tajkich njedostatkow 135.
 Zhromadźe jeno črjodu runomyslnych
 A ja chcu z kóždym kročeć do předka
 Tak daloko, kaž jemu hić so chce.

Kassius:

Top, Kaska, naju wěc je zjednana!
 Nětk zhońče, zo sym hižo někotrych 140.
 Najšlachotnišich dobył Romjanow,
 Kiž zo mnú wuwjesć chcedža předewzaće
 Tak česčepołnych ale strašnych slědow;
 Ja wěm, zo nětko runje čakaju
 W Pompejowym tam hródku na mnje: dokelž 145.
 We tutej strašnej nocý njeje hary

A khodženja na hasach; elementy
 Su podobne na skutk, kiž wuwjedžemy
 Přejara krewawy, wohniwyl a strašny.

(Cinna wotstuupi.)

Kaska:

150. Stej z měrom khwilku, něšto khwatniwje
 So bliži.

Kassius:

Cinna to po khodženju.
 Spóznaļu jeho; je mi z přečelom. —
 Nó, Cinna, hdže tak z khwatkom běžíče?

Cinna:

155. Was pytam. Štó je to? Metellus Cimber?

Kassius:

Ně, Kaska; jedyn wot spřisažnikow
 Po našim skutku. — Čaka na mnje so?

Cinna:

160. To je mi lubo. — Kajka strašna nóc.
 Třo štyrjo wot nas widma podžiwnie
 Su widželi.

Kassius:

So čaka na mnje? Praj!

Cinna:

Haj, čaka so. O Kass'jo, hdy by móžno,
 Wam bylo dobyć Bruta šlachotnog'
 Na našu stronu — — —

Kassius:

165. So, Cinna spokojče. Tu papjerku
 Wzmiče a njesče na stoł praetora,
 Zo by ju Brutus nam'kał, tole čisnće
 Jom' z woknom nutř, to z wóskom přilépće
 Na znamjo staroh' Bruta. Potom pak
 Do zhromadžizny k nam so wróćće zas'
 Su Decius Brutus a Trebonius tam?

Cinna:

Su wšitcy tam. Metellus Cimber 'nož
 Je wušoł, zo by doma pytał was

Derje, ja příndu nětko rozdželić
Te papjerki po wašeji přikazni.

175.

Kassius:

Skonjawši tole wróćće potom so
K Pompejowemu džiwadłu.

(Cinna wotstupi.)

Wy, Kaska,
Pójče, chcu hišče do switanja z wami
So k Brutej podać. Štwórčiny nam tři   180.
Žno słuſeju, a cyły muž so poda
Zawěſće nam při bližšim zetkanju.

Kaska:

O jara jeho lubuje wšón lud.
A štož so pola nas by wudawało
Za złoscę, to změni jeho nahladnosć,   185.
Kaž najbohatša alchimija hnydom.
Do počinka a khwalnej zaslužby.

Kassius:

Joh' samoh', hódnosć jeho, o! kak my
Tak jara nuznje trjebamy! To wšo
Séé derje rozpomnili. Pójmy nětk;
So połnóc miny a 'šće do switanja   190.
Zbudžiwši Bruta joh' sej přikrućmoj.

(Wobaj wotstupiak.)

Druhi čin.**Prěni wustup.**

Brutowa zahroda.

(Brutus wustupi.)

Brutus:

Hej, Lucijo! —
Mi njeje móžno, z hwězdow wuhódać,
Kak blizko džeń je. — Luc'jo, njesłyšiš? —
Bych cheył, zo by brach mój był, takle spać. —
Nó, Luc'jo, nó! Tuž stawaj! Luc'jo, słyš!   5..

(Lucius wustupi.)

Lucius:

Séé wołali wy, knježe?

Brutus:

Mi swěcu donjes tam do čitaŕnje,
A hdyž so swěci, přińdź mje wołać tu.

Lucius:

Haj, knježe!

(Wotstupi.)

Brutus:

10. Přez jeho smjerć so dyrbi stać. Ja sam
Bych njewjedžał za jeho wotstronjenje
Přičiny druhej namkać, hač dla stata.
Chce krónowany być, kak mohło jeho
To přeměnić, w tym leži prašenje.
15. Dźeń slónčny wabi z lěhwa zmijicu;
Tuž ma so strózbnje khodžić, wobhladnje. —
Dać krónu jemu? — To —
A potom wérno je, zo žahadło
My jemu dali bychmy, z kotrymz wón
20. Po swojej woli mohł nam škódny być.
So wulkosć njewužitnje wužiwa,
Hdyž w njej so dźeli móc wot swědomnja.
A, zo bych wo Caesaru wérnosć rjekł,
Dźe njewěm, zo hdy jeho wašniwosć
25. By nad nim bóle knježila hač rozom.
Nam znate pak je tež, zo ponižnosć
Je młodej' česčelakomnosć rěbl;
Štóż po nim postupuje, złożene
Ma na nju woči; lědom dospěl je
30. Najwyšsi skhodženík, wotwobroća so
Wot rěbla, hlada k njebju, zaepiwiši
Skhodženíki nizke, kiž je překročił.
Tež Caesař mohł tak činić: tohodla
So tomu předeńć dyrbi, doń je čas.
35. A dokelž wusprawnić so njehodži
Ta wěc přez to, štož Caesař runje je,
Dźe takle wjerćće: zo to, štož wón je,
Hdyž powjetši so, wjedło do bjezdna
Pak tak pak hinak by, tuž myslē sej,
40. Zo wón je jejo hadowe, kiž b'dže,
Hdyž wulenje so, z wašnjom swojim złe,
Tuž mořče jeho hižo w škorpawje.

(Lucius so wróci.)

Lucius:

- So swěca, knježe, pali w waſej stwě.
Hdyž za železkom pytach we woknje,
45. Tam lisčik ſam'kach zapječatany.
Wěm wěscē, zo tam njebě, hdyž dźech spać.

Brutus:

Dži zasy do loža, je hišće nóc.
To jene pak mi prjedy powiedź wšak,
Njejsu-li jutře Idy měrcowe?

Lucius:

Ja njewěm, knježe. 50.

Brutus:

Tuž pohladaj do protyki a praj.

Lucius:

Haj, knježe. (Wotstupi.)

Brutus:

Na njebju blyskotace powětronje
Dosć swětla daju, zo so hodži čitać.

(Wón lisčik wotewriwši čita.)

„Bruto, ty spiš, tuž wocuć! spóznaj so! 55.

Ma Rom et cetera? Rěč, lěkuj, pjeř!

Bruto, ty spiš, wocuć!“ — — —

Žno často su so tajke powabjenja

Mi na puć mjetale. — — —

„Ma Rom et cetera?“ Tuž wudospołnić 60.

Ja tele słowa dyrbju: Ma džě Rom

Před jenym mužom klečeć? Město Rom?

Džě z wótcow mojich jedyn wuhnał jónu

Tarquina z Roma je, hdyž běše z kralom.

„Rěč, lěkuj, pjeř!“ Sym pominany k rěči 65.

A k skutku? O chcu rady slubić: Roma,

Hdyž jeno wustrowju ēe, dostanješ

Wšo z ruki Brutowej', štož žadać budžeš!

(Lucius so wróci.)

Lucius:

Dnjow pjatnaće so měrca minje džens.

(So klepa.)

Brutus:

Derje. — Dži k wrotam, něchtó klepa. 70.

(Lucius wotstupi.)

Wot časa sem, hač Kassius je šćuwał

Mje přećo Caesarjej, wjac' njejsym spał.

Wot prěnjej stopy k skutku strašnemu,

Hač k wuwjedženju, čas je srjedžanski

Kaž nōcnica a stracha połny són:

75.

So tehdom wuradžuje genius

Ze strojom smjertnym, wustaw člowječi,

Kaž małe kralestwo, ma tehdom přetrać
Wśe wobčežnosće, přewodźace zběžk.

(Lucius so wróci.)

L u c i u s :

80. Při wrotach, knježe, Kassius je waš bratr,
Was widźeć chceć wón.

B r u t u s :

Je wón sam?

L u c i u s :

Ně, z nim
Je hišće wjacy.

B r u t u s :

85. Znaješ druhich ty?

L u c i u s :

Přez wuši sebi sčahnyli su klobuk
A zawałili mjezwōčo do płašća,
Zo njeje móžno žanoh' spóznać mi
Po jeho wobliču.

B r u t u s :

90. Daj zastupić jim.

(Lucius wotstupi.)

Su towařšojo. Bojiš spřisaha
So zběhnyć w nocu hłowu zasakłu,
Hdzež złosc so rozkhodžuje swobodnje?!
O hdze pak hakle nam'kaš wo dnjo dżeru

95. Tak čornu, zo so twoje ščerjenje
By mohło zaslonić? O njepytaj
Ju spřisaha! So krywaj w přečelności
A w směchu, tak we měrnym wobliču

100. By khodžila, će hewak njebý mohla
Nóć ani Eborowa zakitać
Před podłóčenjom.

(Kassius, Kaska, Decius, Cinna, Metellus Cimber, Trebonius
wustupja.)

K a s s i u s :

Překhrobli z wašim měrom smy, so boju.
Dobre ranje, Bruto, smy wam wobčežni?

Brutus:

Žno stanył běch, spał njejsym cyłu nóc.
Su znači mi, kiž z wami příndzechu? 105.

Kassius:

Haj, wšitkich znajeće wy z tutej ličby
A žanoho tu njej, kiž njeby česčil
Was najwyše, a kóždy horco přeje,
Zo byšće k sebi měli dowěru,
Kiž kóždy zdobny Romjan haji k wam. 110.
Tón tudy je Trebonius.

Brutus:

Witam jeho.

Kassius:

Tón Decius Brutus.

Brutus:

Jeho witam tež.

Kassius:

Tón Kaska, Cinna, tón Metellus Cimber. 115.

Brutus:

Was witam wšitkich. — — —
O kajka džě pak starosć bjezsparna
Mjez nóc a waše woči tlóči so?

Kassius:

Mi mjeleo dajće słowo z wami rěčeć.

(Kassius a Brutus mjeleo ze sobu rěcitaj.)

Decius:

Tam leži ranje; njeje swětla tam?

120.

Kaska:

Ně.

Cinna:

A tola, dowolće, tam šěre smuhi
Na kromach mróčelow su pósły dnja.

Kaska:

So wuznać mataj, zo so mylitaj.

Hdžež z mječom pokazuju, slónčko skhadža,

125.

Štož hižo khětry kruch so k juhu bliži,
 Hdyž wopomniče zahe nalečo.
 Po dwěmaj měsacomaj pokaže
 So sewjernišo jeho prěnje swětlo
 130. A prawe ranje leži runje won,
 Kaž Kapitol, na tutu stronu.

Brutus:
 Mi ruku dajće wšitcy po rjadu.

Kassius:
 A přisahajmy nětk na předewzače.

Brutus:

Ně, přisahać nic! Hdyž njej' pohlad luda,
 Njej' duše tyšnosć, časa skaženje —,
 135. Přeslabe hdyž su tele přičiny,
 To skónčće, a njech kóždy hnydom poda
 Do lénjoh' loža so; budź potom z knjezom
 Tyranstwo horde, doniž kóždy padnje
 140. Po losu. Wohnja dosć po mojim zdaću
 W tej wěcy tői, zo mamle zahori
 A słabe žony sylni z mužnosću;
 A takle, towařšojo, što pak trjeba
 So potom druhı nahoń, hač wěc sama
 145. Za wumóžacy skutk? Čom' druhı zwjazk
 Hač Romscy mjelčerjo, sej słowo dawši
 A njemudrujo nad nim? Čomu druga
 Dzě přisaha hač wěstosć, kotruž sprawnosć
 Sprawnosći dawa: tole stać so dyrbi,
 150. My ze žiwjenjom za tym stejimy?
 Přisahać dajće popam, překlepancam,
 Tež mamlam, słabym starcam, nizkim ducham,
 Kiž tež při křiwdach „džakuju so“ praja.
 Přisahać dajće šelmam na zle wěcy.
 155. Njech pak so njewomaže prosty počink
 Našeho předewzača ani našej'
 Wutroby njepřemóženosć přez myslę,
 Zo přisaha za našu wěc je trěbna.
 Dzě kóžda kapka krwě, kiž Romjan nosy,
 160. A nosy zdobnje, hroznoh' měšeństwa
 So winik sčini, hdyž najmjeňsi džél
 Wón słowa złama, jónu zawdateho.

Kassius:

Kak z Ciceronom steji? Hač snadź bychmy
Joh' wusłuchali? Myslu, zo wón wěsće
Na našu stronu stupi a k njej džerži.

165.

Kaska:

So wuwostajić njedyrbjał.

Cinna:

Za wěrnje

Ně, so njedyrbjał.

Metellus:

Ma z nami być.
Wšak jeho hłosy slěborne we ludu
Nam wobstaraju dobre měnjenje
A hłosy k khwalbje skutka našeho.
So prajíć budže, zo je jeho hłowa
Nam ruku wodžila, a naša młodosć,
Nawalnosć naša cyle zhobi so
Za jeho mudrosću.

170.

175.

Brutus:

Joh' njemjenujće!
Na njeho njemyslcę, wšak k wěcy žanej
Wón njepřistupi, hdyz je wumyslił
Ju druhi štó.

180.

Kassius:

Tak wostajće joh'.

Kaska:

Haj, wěrno je, zo prawje khmany njeje.

Decius:

Ma Caesař jeno sam być morjeny?

Kassius:

Sy tole derje spomnił, Decijo!
So mi tak zda, zo njesmě Mark Anton,
Wot Caesarja tak jara lubowany,
Smjeré jeho přežiwić. My změjemy
W nim wěsće njepřećela přewjedneho.
Wy wěsće też, zo jeho móć, hdyz wón

185.

190. Ju nałoži, je derje dosahaca
Nam wšitkim nuzu činić. Tohodla
Njeh wobaj padnjetaj, Anton a Caesár.

Brutus:

- To napohlad přejara krwawny změje,
O Kajo Kassijo: najprjedy hłowu
Wotéeć a potom sławy rozrubać.
To je kaž hněw při smjerći měć a tomu
Po smjerći hišće přidać hidženje.
A njej' Anton dźe Caesarjowy staw?
Być chcemy woprowarjo, Kassijo,
Nic rěznicy. Smy wšitey přeciwnicy
Dźe Caesarjowoh' ducha, a we duchu
Krwě njeje žanej'. O, zo bychmy móhli
Dosahnyć ducha Caesarjowoh' jeno
Njerozkrušiwi samoh' Caesarja;
Žel Bohu, ale Caesař kchwawić dyrbi
Za ducha swojego. A takle jeho
Wšak mužnje mořmy, nic pak hněwniwe.
Joh' rozkłasć chcemy, jako jědź za Bohow,
Nic rozrubaći pak kaž za psy sćeřba.
210. Njeh naša wutroba so zadžerži
Kaž knježa lestni k skutku rozžahłom'.
Najprjedy poščuwawši służbnikow
A potom činjo tak, kaž bychu na nich
So hněwali. Tak skutk naš wupokaže
So jako nuzny, nic pak wohidny;
A lud jón tajki widżo připóznaće
Za lěkarjow nas, nic za mordarjow.
Štož Mark Antona nastupa, to na njoh'
Njemyslē, dokelž wón wjac' njezamóže,
Hač Caesarjowa ruka, hdyž wot čěla
Je Caesarjowoh' hłowa wotčata.

Kassius:

Ja pak so jeho boju; jeho lubosć
Přetwjerď dže přiwisuje Caesarjej.

Brutus:

- O, Kassijo luby, njemyslē na njeho!
Hdyž Caesarja wón lubuje, dźe tola
Wón jenož sebi móže křiwdu činić.
A žarować wo njeho, wumrjeć za njoh' —

Žno přewjele by to pak za njoh' było,
Wšak jeho lóšt je hra, hołk, towarzstwo.

Trebonius:

Wón strašny njej', a tuž njech njewumrje. 230.
Hdyž žiwy wostanje, to jónu směwać
So budže tomu. (Časnik bije.)

Brutus:

Ćicho! Časnik bije.

Kassius:

Tři bije.

Trebonius:

Tuž nětk čas je hić. 235.

Kassius:

Přec' dwělno pak 'šće je, hač Caesař wěsće
Džens příndže abo nic. Wón přiwěrny
Być počina nětk napřečiwo tomu,
Štož hewak mysleše wo sonach nócnych
A předzdačach a swyatych wobrjadach. 240.
Snadź móže być, zo jeho zjawne džiwy,
Strach njezwučeny noczy tuteje
A namołwjenje jeho augurow
Wot Kapitola zdžerža zdaleneho.

Decius:

Sej starosć nječińce; by wobzamknył 245.
Wón tole, ja wšak derje přeměnić
Wěm mysle jeho. Rady słyši wón,
Zo popadnyć so da wot štomow jenróh,
Law w syćinach, słoń w jamach, z hladadłom
Mórčaty mjedźwiedź, člojk wot liščerjow; 250.
Hdyž praju pak, zo liščerjow wón hani,
To wón sam wobtwjerdžuje, so tak prawje
Přez tajke słowa čujo liščeny. —
Mi daję činić;
Wěm derje, kak ma wěc so zrjadować 255.
A jeho wěsće k tomu přinuću,
Zo džensa poda so na Kapitol.

Kassius:

So wšitcy zhromadźmy při jeho domje
A jeho přewodźmy.

Brutus:

260. Najpozdžišo
Drje w wosmę hodžinje?

Kassius:

Haj, w wosmi rano,
A žadyn wot nas njewuwoſtań tam.

Metellus:

265. Kajus Ligarius je Caesarjowy
Njepřečel, dostawši wot njeho porok,
Zo raz bě z khwalbu rěčał wo Pompeju.
Džiw, zo na njeho njejsće pomnili.

Brutus:

270. Derje, Metello, porěčće wy z nim.
Wón lubuje mje, wjedžo čohodla,
Sem jeho pósćelče a jeho wěsće
Mi móžno budže dobyć za naš zwjazk.

Kassius:

275. Nas překwapije ranje; Bruto, džimy. —
So, bratřa, rozeńdžće, spomń kózdy pak
Na to, štož prajił je a slubił tudy,
So jako Romjan swérny pokazać.

Brutus:

280. A mějće, knježa, pohlad přečelny,
Na čole njepokažo předewzaće.
Ně, wuwjedžće jo jako činohru
Na wašnje přistojne a z duchom čerstwym,
A tak džě dobre ranje wšem wam praju.

(Wšitcy wotstupja z wuwzaćom Bruta.)

Hej, Lucijo! — Spiš twjerdźe? Nó, tuž spi.
Wužiwaj spanja słódkosć mjedowu.
Ty nimaš wotpohlad, namyslnosće,
Nop čłowski napjelnjace ze starosću
285. A tohodla ty takle strowje spiš.

(Porcia wustupi.)

Porcia:
Bruto, mój mandželo!

Brutus:
Što, Porcia, ty?

Čom' stanyła sy? — Twojej něžnosći
Zawěsće škódna budže raňsa khłódnosć.

Porcia:

Tež tebi škódna je. Ty njeluboznje	290.
So wotsali wot łoża mojeho;	
A při wječeri wčera nadobo	
Ty stany, poča wokoł' khodžić, myslo	
A zdychujo, złožiwi rucy na křiž;	
Hdyž woprašach so tebje, što ēi je,	295.
To z prostym wokom pohlada ty na mnje;	
So prašach naležnišo, hłowu sebi	
Ty drapaše a z nohu teptaše	
Njesčeřpnje; hišće jónkróć prašach so,	
A zas' ty mjelčeše, mi hněwnje z ruku	300.
Khiwajo, zo bych tebje wopušćiła.	
A ja tež tebje wopušćich, so bojo,	
Zo twoja njesčeřposć so powjetši,	
Kiž hižo zdaše so přejara sapać,	
So při tym nadžijo pak tež, zo wučink	305.
Je wona wobužnosće, kiž při kóždym	
Ma mužu hodžinku, hdžež přikhadžuje.	
Nic jěscé ēi njeda, ani rěčeć, spać;	
By skutkowało tak na pohlad twój,	
Kaž skutkuje na twoje zadžerženje,	310.
Će njebych znała. Mužo najlubši,	
Tyšnosće twojej' přičinu mi zjew!	

Brutus:
Tak prawje strowy njejsym, to je wšo.

Porcia:

Brutus je mudry; by wón khory był,
By srědkи nałożował k wustrowjenju.   315.

Brutus:
To činju, Porcia luba, dži zas' spać.

Porcia:

Je Brutus khory, ma pak wužitk potom,
Zo takle wuslěkany wokoł* khodži

- A włożne dymy ranja do so srěba?
320. Sto, Brutus khory, a so mjelčo kradnje
Preč z ĥoža stroweho, a zwěri so
Do nocu napjelnjenej' z natykami,
A wabi powětr škódny, jědojty
'Šée zhóršie jeho khorosé? Bruto, ně
325. Ty nosyš w duši khorosć někajku,
Wo kotrejž ja po prawje, hódnosći,
Kiž mam přez swoje postajenje k tebi,
Bych wjedčeć dyrbjała; na kolenach
Če prošu naležnje, při khwalednej
330. Rjanosći mojej něhduszej, při twojich
Přisahach lubosćiowych, a při hłownej
Přisazy, jónu naju zjednoćiwszej:
Mi wotkryj, twojej połojey, či samom',
Što čeži tebje, kajcy ludzo su
335. Džens w nocu tebje wopytali; wěm,
Zo běchu tudy šeséo abo sedmjo,
Zakryte mějo swoje wobliča
Před samej nocu.

Brutus:

Njekleč, Porcia!

Porcia:

340. Bych njetrjebała klečeć, hdy by byl
Ty luby Brutus mój. Praj, stoji snano
We paktach naju mandželskich, zo njesměm
Wo potajnoséach, nastupucych tebje,
Ja ničo wjedčeć? Sym ja snano twoja
345. Tak rjec po džéle jeno, w wěstych mjezach:
Jěsc, pići z tobu, ĥožo dželić z tobu,
Tež druhdy rěčeć z tobu? Bydlu jeno
We předměsće ja twojej' wutroby?
Hdyž wjacy njeje, to je Porcia
350. Brutowa kurwa, nic pak jeho žona.

Brutus:

Sy žona moja hódna, prawdžiwa,
Tak droha mi kaž kapki bahorowe,
Kiž wopytuja moju wutrobu,
Přejara wobčeženu, zrudženu.

Porcia:

By bylo tak, bych tajnosé wjedžala.
 Wěm, zo sym žona jeno, ale žona,
 Kiž sebi Brutus wza za mandželsku;
 Wěm, zo sym žona jeno, ale žona,
 Dobreho roda, džowka Catonowa.
 Měniš, zo słaba sym, kaž druhe žony,
 Tak narodžena a tak wudata?
 Zjeў twoju potajnosé; ja njebaju.
 Sym sylnosé swoju kruée pruhowała,
 Hdyž sebi z dobrej wolū ranu dyrich
 Do séehna tudy. Tole dokonjach
 A njedyrbjała twoju potajnosé
 Tež wobkhować při sebi?

355.

Měniš, zo słabą sym, kaž drugie żony,
 Tak narodziona a tak wudata?

360.

Zjeў twoju potajnosé; ja njebaju.
 Sym sylnosé swoju kruée pruhowała,
 Hdyž sebi z dobrej wolū ranu dyrich
 Do séehna tudy. Tole dokonjach
 A njedyrbjała twoju potajnosé
 Tež wobkhować při sebi?

365.

Brutus:

Bohojo!

Mje scinée hódnoh' žony tajkeje!

(So klepa.)

Posl'chaj, so klepa. — Porcia, zdal so khwilku 370.
 A hnydom dželić budže twoja hrudź
 Starosće mojej' wutroby.
 Wše swoje přislušnosée cheu éi rozkłasé
 A pismo tajne čola khutneho.
 Dži, zdal so spěšnje!

375.

(Porcia wotstupi. Lucius a Ligarius wustupitaj.)
 Lucijo, štó klepa?

Lucius:

Tu khory čłowiek je, chee z wami rěčeć!

Brutus:

Ligarius, wo kotrymž rěčeše
 Metellus. — Zdal so pachole! —

(Lucius wotstupi.)

Wy scé, 380.
 Kajo Ligarijo?

Ligarius:

Haj, dobre ranje
 Wam přeju z wosłabjenym jazykom.

Brutus:

O kajki čas scé wubrał sebi, Kajo?
 Wobalu nosyć? Měc chcył strowoh' was!

385.

Ligarius:

Ja njejsym khory, hdyž chce Brutus wuwjesé
Skutk wažny, mjeno česče zaslužacy.

Brutus:

Haj, tajki skutk mam prjódk, Ligario,
Hdy byšeé strowosé měli, wo nim slyšeé.

Ligarius:

390. Při bohach wšitkich, kotrychž Romsey česća,
Ja swoju khorosé tudy wotéisnu.
O duša Romy ty! O syno mužny,
Kiž płodženy wot čestnych ledžbow sy!
Ty sy kaž kuzłar wučeŕstwił mi zasy
395. Duch bojazny. Mi kazaj běžeć nětk,
A znjemóžnym chcu podać so do wójny,
Haj, přewinyé jo? — Sto ma činié so?

Brutus:

Skutk khrobły, kotryž khorych wustrowi.

Ligarius:

So nimaju tež strowi scinié khori?

Brutus:

400. Haj, tole tež. Wšo dalše, Kajo, pak
Či wukładowaé budu, ducy k tomu,
Na kotrymž stać so ma.

Ligarius:

- Tuž wukročće!
A z wutrobu wot nowa zahorjenej
Ja stupam za wami, zo činił bych
405. Štož njewěm. Spokojeny sym pak z tym,
Zo z wodžerjom je Brutus.

Brutus:

Tuž dźe pójče!
(Wobaj wotstupitaj.)

Druhi wustup.

Caesarjowy hród.

(So hrima a błyska. Caesař w nócnej drasće wustupi.)

Caesař:

Měr nima džensa njebjo, zemja nie!
 Kalpurnia třikróć spicy wołaše:
 „Na pomoc, pomoc, morja Caesarja!“ —
 Njej' nichtó tudy?

(Słužobnik wustupi.)

Słužobnik:

Knjez poruča? 5.

Caesař:

Dži, kazaj měšnikam, zo wopruja
 Na měsće, potom khwatawši mi praj,
 Što wo wuspěchu woni měnjachu.

Słužobnik:

Haj, knježe, du.

(Wotstupi. Kalpurnia wustupi.)

Kalpurnia:

Ach! Što su waše mysle? póndźeće?!
 Džens ani kročel z doma njesměće.

Caesař:

Haj, Caesař póndźe. Wěcy hrožace
 Widźachu stajnje jeno khribjet mój;
 Hdyž maju pohladać pak Caesarjej
 Do wobliča, to hnydom zhubja so.

15.

Kalpurnia:

Do džiwow ženje wjele njedžeržach,
 Tón króć pak, Caesarjo, mje strachuja.
 Muž nutřka sedži, kotryž wyše wšeho,
 Stož widźeli a słyšeli my smy,
 Wo strachach widżenych na straže pojda: 20.
 Na hasy lawina je šćeniła,
 So rowy wotewrjachu, morwych plujo,
 Wóhniwi wojacy we mróčelach
 Po wójnskim wašnju wojowachu w rjadach,
 Tak zo krew kapaše na Kapitol —
 W powětrje wrjeskotaše wójnski ropot;

25.

**Konjacy rjehot, zdychi mrějacych
A duchoj po hasach khodzachu.
O Caesarjo, su wěcy njezwjedzene,
So boju jich.**

Caesař:

30. Štó zminje toho so,
Štož mócní bohojo su wotsudžili?
Přec' Caesař pónídze; tele znamjenja
Kaž Caesarjej tak swětej z cyła płaća.

Kalpurnia:

35. Kometow njewidžiš, hdyž prošeř mrěje,
Smjerć kralow njebjo same wozjewja.

Caesař:

- Króć wjele truchły mrěwa pjedy smjerće,
Ju mužny jenož jónkróć začuwa.
Wot džiwow wšitkich, kiž hdy slyšał sym,
So zda mi być najwjetši, zo so ludzo
40. Před smjerću boja, hdyž pak wona tola
Kaž nuzny wobzank přińdze, hdyž ma přińć.
(Služobnik so wróci)
Što měnja augurojo?

Služobník:

- Woni radža,
Zo njebyšće so džensa wukhodžał.
Hdyž woprowane skoéo kutlachu,
Wutroby w rudži njenam'kachu žanej'.
45.

Caesař:

- To k hańbje truchłosći so stało je.
Był Caesař skoéo by bjez wutroby,
Hdyž z bojosću by džensa doma wostał.
Ně, Caesař njechce. Strach to derje wě,
50. Zo hišće straśniši, hač wón, je Caesař.
Smój lawaj, rodzenaj na jenym dnju,
A ja sym starši z naju, bóle strašny.
A Caesař pónídze.

Kalpurnia:

- Mandželo mój luby,
Dowěra wašu mudrosé požiwa.
Džens njekhodžée, njech moja bojosé je,
55.

Kiž doma džerži was, nic bojosć waša.
 Antonija słać chcemy do senata,
 Njech praji tam, zo njesće prawje strowy:
 To na kolenach dowolée mi prosyé!

Caesár:

Nó derje, to njech wozjewi Anton, 60.
 Zo khorowaty sym, a doma džensa
 Ja wostanu dla twojoh' wašnička.

(Decius Brutus wustupi.)

Hlaj, Decius Brutus, tón njech praji jim.

Decius:

Njech stajnje zboże swita Caesarjej!
 Sym přišoł přewodźeć was do senata. 65.

Caesár:

A prawje w hódź mi došoł sće, zo byšće
 Mój postrow senatoram přinjesli
 A wozjewili, zo džens n j e c h e u přińć,
 Njemóžu wopak je, so njezwažu
 'Sće wopačnišo; n e c h e u džensa přińć:
 Tak prajće w mojim mjenje senatoram. 70.

Kalpurnia:

Jim prajće, zo je khory.

Caesár:

Caesař dyrbjał

Łžu pósłać? Sym džě z dobyčeřskej ruku
 Ja sahał tohodla tak daloko,
 Zo bojaznje bych nětka šedžiwcам
 Zaslonjał wěrnostč? Prajće, Decijo,
 Přińć Caesař n j e c h c e. 75.

Decius:

Zjewće přičinu
 Mi někajku, o mócný Caesarjo,
 Zo njebychu so wusmjeli, hdyz rěcu.

Caesár:

We woli mojej leži přičina:
 Přińć n j e c h c u . Wěrće mi, zo tele słowo
 Zawěsće połnje spokoji senat.
 Wam samomu pak, mějo lubo was,

- Chcu k spokojenju prajić přičinu:
 85. Kalpurnia tudy doma džerži mje:
     Džens w sonje widžała je moju sochu
     Kaž sykawc rozliwaći čistu kreć
     Z ročkami stami, a so smějo přišoł
     Je mnohi Romjan w krwi sej rucey mačeć.
 90. To nětko wukładuje jako znamjo
     A warnowanje a strach hrožacy
     Mi wona, přede mnou so poklaknywši
     Mje prošeše, zo džens bych doma wostał.

Decius:

- Són cyle wopačnje je wukładzény,
 95. To widženje bě rjane, wozbožace.
     Ta socha, sykowaca z ročkow kreć,
     Hdžež Romjenjo sej rucey ponurjachu
     So smějo, woznamjenja, zo z was budže
 100. Rom wulki srěbać wožiwjacu kreć,
     Zo mužojo so wuley budža čišćeć
     Wo maćeninu, powostanki, zaklad.
     To woznamjenja són Kalpurniny.

Caesar:

Sé jemu takle dobry wukład dał.

Decius:

- Haj sym, hdyž zhoniće, štož móžu prajić.
 105. Tak wjedźe, zo je wobzamknył senat
     Džens krónu podać mócnom' Caesarjej.
     Hdyž nětko sceleće, zo njeprińdžeće,
     To móža so jich mydle přeminić.
     Tež mohło k směchej wobroći so lohko,
 110. Hdyž něchtó prajił by: „Na druhi čas
     Wotstorčeće posedženje, hdyž snadž změje
     Mandželska Caesarjowa lěpše sony.“
     Hdyž Caesar khowa so, njebudža čušeć:
     „Hlaj, Caesar boji so?“
 115. Wodajće, Caesarjo, mje horca lubosć
     Tak rěčeć nuzuje wo wašej wěcy
     A rozom wustupuje lubosći.

Caesar:

- Kak błažny wupokazuje so strach
     Kalpurnia nětko twój. Mi hańba je,
 120. Zo sym so tebi pokorił; płaśc sem

Mi podajéé, chcu hić. —
 A hlaj wšak, Publius tu po mnje dže.
 (Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Kaska,
 Trebonius, Cinna wustupja.)

P u b l i u s :
 Dobre ranje, Caesarjo!

C a e s a r :
 Was, Publ'jo, witam.
 Što, Bruto? Wy sée tež tak zahe tudy?
 Mój postrow Kaska! — Kajo Ligar'jo,
 Wam Caesař njebě ženje njepřečelny
 Tak jara, kaž ta zymnica, kiž runje
 Was wusušuje. — Kak je na času?

B r u t u s :
 Wósom je wotbiło.

C a e s a r :
 Džak praju wam
 Za wšitku wašu přečelnosé a prócu.
 (Antonius wustupi.)
 Hlaj Mark Anton, kiž w nocach doļho hejsa,
 Je stanył tola 'žno. — Antonijo,
 Wam dobre ranje přeju.

A n t o n i u s :
 Tole přeju
 Tež Caesarjej ja hódnom'.

C a e s a r :
 Přikažće,
 Zo bychu wšitecy zhotowili so.
 Zaslužu porok, zo tak čakać dawam.
 Ha, Cinna, — hlaj, Metellus, — što Trebonius?
 Mam z wami dolhe rozrěčenje wjesć,
 Mje njezapomíće wopytać 'šće džensa,
 Mi budźće blizko, zo was njezabudu.

135.

140.

T r e b o n i u s :
 Haj, Caesarjo — (na stronu) a tak cheu blizko byé,
 Zo waši přečeljo najlepši sebi
 Přeć budźa, zo bych był we dalokosći.

C a e s a á :

145. Přečeljo zastúpće a wupiće
Lunk wina zo mnu, potom džimy pak
Hromadže dale jako přečeljo.

B r u t u s (na stronu):

Zo nima kózde „jako“ jedyn wuznam,
To Bruta rudži, hdyž wón na to pomni.

(Wšitey wotstupja.)

T ř e č i w u s t u p .

(Wulica při Kapitolu.)

(Artemidorus wustupi.)

A r t e m i d o r u s (papjerku čitajo):

„Caesarjo, so hladaj Bruta, bjeŕ so na kedžbu před Kassijom, so Kaski zdaluj, njepuć z wočow Cinnu; njeměj dowěry k Trebonijej, wobkedžbuj dérje Metella Cimbra, Decius Brutus tebje njelubuje; sy jónu

5. Kaja Ligarija ranił. W tychle mužach wšitkich je jenož jena mysl, a ta je přečiwo Caesarjej złożena. Njejsy-li njesmjertny, wohladuj so. Bjezstarostnosć přisazy přistup dawa. Mócní bohojo njech tebje zakituja! Twój přečel

Artemidorus.“

10. Cheu tudy stejeć, dónž wón nimo póndže
A jemu tole podać jako próstwu.
Mi duša žaruje, zo njemóže
Być žiwa dostoynosé bjez wobčežnosć
Před zubom njepopřeća. — Caesarjo,
15. O čitaj, rjadki te ée wumoža,
Hdyž nječitaš, ée zniči přerada!

(Wotstupi.)

S t w ó r t y w u s t u p .

Ta samsna městnosé. Před Brutowej khěžu.
Porcia a Lucia wustupitaj.

P o r c i a :

W skok, pachole, k senatskom' domej běž! Wotmołwić njetrjebaš. Běž, khwataj, běž! Što čakaš?

L u c i u s :

Zo bych zhonił, što tam dyrbju.

Porcia:

Bych chcyła měć ée tam a zaso tudy,
Prjedy hač prajić mózu, što tam dyrbis. —
O wobstajnosć, mje nětko njewopušć!
Wal mi mjez wutrobu a jazyk horu!
Mam mužskoh' ducha, ale žónsku móce.
Kak éežko bywa žonam zamjelčenje! —
Sy přec' 'šće tudy?!

5.

10.

Lucius:

Što dźě dyrbju, knjeni?
Hié k Kapitolej, dale ničo wjacý?
A wróćić k wam so zas a ničo dale?

Porcia:

Haj, přinjes powjesé, hač je knjes twój strowy;
Wón khorowaty z doma woteídze. 15.
A spomni sej tak prawje derje wšitko,
Što Caesař čini, štó so éišći k njemu
Z próstwami. — Posł'chaj, kajka hara!

Lucius:

Ja ničo njesłyšu.

Porcia:

Kedźbliwje posł'chaj!
Ja słyšach džiwi hołk, kaž wojowanje 20.
A wětr jón njese sem wot Kapitola.

Lucius:

Woprawdze, knjeni, ničo njesłyšu.

(Wěšeér wustupi.)

Porcia:

Stuپ bliže, mužo, praj mi, z wotkel džeš?

Wěšeér:

Sym z doma swojoh' wušoł runy pué.

Porcia:

Kak wjele biło je?

25.

Wěšeér:

Je skoro dżewjeć.

Porcia:
Je Caesař šoł na Kapitol?

Wěščeř:
Ně, knjeni, ja du postajić so něhdźe,
Zo bych mohł widźeć jeho éahnyé tam.

Porcia:
30. Na Caesarja maš próstwu drje, njej' wěrno?

Wěščeř:
Haj, próstwu, knjeni mam. By zechcył Caesař
Być Caesarjej tak dobry, zo mje słyši,
To jeho prosył bych, zo Caesař jeno
By stajnje Caesarjowy přečel był.

Porcia:
35. Sto, ty by wjedžał, zo jom' něšto hrozy?

Wěščeř:
Ničo mi znate njeje, štož so stanje,
So mnoheho pak boju, štož być móže.
Ně, ale w Bož'mje. Městnosé je tu wuzka;
A črjóda přewodźaca Caesarja
40. Wot senatorow, praetorow a druhich
Slabeho muža skoro zatłóci;
Cheu podać so na městnosć šeroku
A k Caesarjej tam rěčeć, hdyž wón přińdže.
(Wotstupi.)

Porcia:
Do doma zastupju. Kak słaba wěcka
45. Je tola žónska wutroba! O Bruto;
Njech njebjo pomha éi při twojim skutku!
Słyši mje štó? — Brutus wo něšto prosy,
Štož Caesař zwolić njechce. Mi so zecnje! —
Běž, Lucijo, mojom' mandźelej mje poruč!
50. Praj, zo main derje so; přińdż naspjete potom
A přinjes powjesé mi, što rjekny wón.
(Wobaj wotstupitaj.)

Třeći čin.**Prěni wustup.**

Hromada ludu na wuliey, kotař ke Kapitolej wjedže. Mjez nimi Artemidorus a wěščeř. So zatrubi. Caesař, Brutus, Cassius, Kaska, Decius, Metellus, Trebonius, Cinna, Antonius, Lepidus, Popilius, Publius a druzy wustupja.

Caesař:

Hlaj, Idy měrcowe tu su.

Wěščeř:

Haj, su,
So minyłe pak hišeē njejsu.

Artemidorus:

Te rjadki čitaj, sławny Caesarjo!

Decius:

Trebonius prosy ēe, při skladnoséi
Tu próstwu jeho čitać podwolnu. 5.

Artemidorus:

Ně, mój spis prjedy čitaj, tebje wón
Nastupa bóle, čitaj Caesarjo!

Caesař:

Štož nastupa nas samych, naposledk.

Artemidorus:

Ach njewotstorkuj, čitaj na měsće!

Caesař:

Što błazni wón?

10.

Publius:

Dži z puća, pachole!

Kassius:

Što z próstwami so wonkach čišćiće? —
Do Kapitola zastúpće!

(Caesař zastupi do kapitola, druzy slěduja.
Wšitey senatorojo postanu.)

Popilius:

Njeh džens so radži waše předewzaće!

Kassius:
Kajke to předewzaće?

Popilius:
Khodźée w Bož'mje!
(Wón so Caesarjej bliži.)

15. Brutus:
Što praješe Popilius?

Kassius:
Zo by
So džensa radžilo nam předewzaće,
Wón přeješe. So boju přerady.

Brutus:
Hlaj, kedžbu! Wón so bliži Caesarjej.

20. Kassius:
Budź spěšny, Kaska! Zadžew hrozy nam. —
Što činić, Bruto? Hdyž smy přeradženi,
To ani Caesár ani Kassius dom
So njewróći, sej wozmu žiwjenje.

25. Brutus:
Budź wutrobity. Kassijo, njeboj so:
Popilius njerěči wšak wo nami.
So směje, hlaj, a měrny wostawa
Při jeho powjedanju Caesár tež.

Kassius:
Trebonius sebi pomhaé wě, hlaj, kak
Antonija wušiknje wón wotstronja.
(Trebonius a Antonius wotendžetaj. Caesár a senatorojo
so sydaju.)

30. Decius:
Hdže je Metellus Cimber? Spěšnje sem
Njeh khwata, próstwu podać Caesarjej.

Brutus:
Tam je, jom' pomhajće přez éiščeńcu.

Cinna:
Wy, Kaska, prěni ruku nałożće!

M e t e l l u s (klaknywši):
O sławny, mócný, wulkí Caesarjo!
Metellus kładźe tudy poniżne
Ci k noham wutrobu. — —

C a e s a r :
Tuž započmy! Ma wobčežnosće štó,
Zo by je Caesař stronił a senat?

C a e s a r :
Mam přetorhnyć
Će. Tajke laženje a wotročtwo
Krew wšednych ludzi snano zahorja
A změnja twjerde, krute zasady   40.
Do džěčinstwa. Tak bławny njebudź pak
Zo myslil by, tež Caesarjowa krew
So da tak lohko zahorić a hnuć
Přez to, štož hłupakow drje zmjehćuje;
Přez słódke słowa, nizke khilenje.   45.
Twój bratr přez sud je z kraja wuhnaty.
Hdyž jeho dla nětk skiwliš, khileš so
A móraš, to će wotstorču kaž psa.
Wjedź, Caesař křiwdu nječini, wón pak
Tak bje wšej' přičiny tež njewoda.   50.

M e t e l l u s :
Njej' hłosa hódnišeho tu hač mój,
Kiž słódšo Caesarjej by klinčeć mohł
Za wobhnadźenje bratra lubeho?

B r u t u s :
So njelišéo ja tebi ruku košam
O Caesarjo, a prošu, zo by hnydom   55.
Ty domwrót dowolić chcył Publijej.

C a e s a r :
Što? Brutus!

K a s s i u s :
Wobhnadź jeho, Caesarjo!
Kaž k noham dele, hlaj tak hłuboko
Tež padam ja, wo hnadu prošo tebje
Za wuhnateho Publia Cimbera.   60.

C a e s a r :
Bych hnuty był drje, bych-li był kaž wy;
Mohł-li wo hnuće druhich prosyći,

- Mje waša próstwa drje tež hnuła by.
 Ja kruty pak kaž sewjernica sym,
 65. Kiž twjerdze stejo a so njehibjo
 Na njebju nima swojoh' runjeća.
 Njej' móžno lićié číslo hwězdžíčkow;
 Su wšitke płomjenja a swětla tež,
 Městno pak jenož jena njezměnja.
 70. Tež tudy na swěće je podobnje:
 So mjeřwi na nim mnohosé čłowjekow,
 Ma kóždy mjaso, krew a čuwadla,
 A tola jenož jenoh' znaju ja,
 Kiž stajnje njezměnjeny wostał je
 75. We časow měnjenju: a to sym ja,
 Cheu trochu dopokazać wam tež z tym,
 Zo z krutej wolu Cimbra wuhnać dach
 A nětk tež kruće dom joh' njepušću.

Cinna :

O Caesarjo — —

Caesař :

Preč! Móžeš hnuć Olymp?

Decius :

O wusłyš — —

Caesař :

80. Njekleči Brutus podarmo?

Kaska :

Pjasé za mnje rěč!

(Spriſažnicy Caesara zakolu.)

Caesař :

Tež, Bruto, ty? — — Tak Caesař padnyé —
 (Wón mrěje.)

Cinna :

Tyran je morwy! Radosć! Swoboda.
 W skok běžće, wozjewće na wšitkich hasach!

Kassius :

85. Wy džiće k rěčnjerňjam a připojdžé:
 Wysk, swoboda! So miny wotročtwo!"

B r u t u s :

So njestróž, ludo! Senatorojo
Nam nječekajče! Knježstwolakomstwa
Dołh z tutej smjerću wurunany je.

K a s k a :

Rěč k ludej, Bruto!

D e c i u s :

A tež, Kassijo, ty!

90.

B r u t u s :

Hdže wosta Publius?

C i n n a :

Wot změška pohlušeny stoji tudy.

M e t e l l u s :

So kruče džeržée hromadźe, hdyž snano
By přečel Caesarjowy — —

B r u t u s :

Nic wo tym rěčeć! Publio, so změruj!
Či skriwdzíć njechcemy, tež druhim nic.
To k změrowanju wozjew Romjanam.

95.

K a s s i u s :

Dži, Publio, radšo ty, zo njeby lud
So na nas waljo skriwdził starobje.

B r u t u s :

Haj, dži a nichtó njerukuj za skutk,
Hač my, kiž smy jón wuwjedli.

100.

(Trebonyus so wróci.)

K a s s i u s :

Hdže wosta Mark Anton?

T r e b o n i u s :

Dom zastróżany

Wón čekny. — Žony, džéći, mužojo
Wšo běha, woła, prosée hladajo,
Kaž hdy by sudny džeń tu był.

105.

B r u t u s :

Štož wotsud přinjese, nětk wočakajmy.
Zo wumrjeć mamy, wěmy; jeno čas
A podlěšenje sebi člowjek přeje.

Kassius:

- Štóž skrótči žiwjenje wo džesać lět,
110. Wo džesać lět je skrótčil strach před smjerću.

Brutus:

- Hdyž tak so myсли, to smjerć wozboža,
A my smy Caesarjowi dobročeřjo,
Strach smjertny jemu skrótčiwši. Nětk pak
So khilée Romjenjo a maćejmy
115. Sej rucy swoje w Caesarjowej krwi
Do ĥohéa horje, barbmy mječe z njej,
Tak ēehímy potom won na torhojšeō,
A z wobkrwawjenej brónju machajo
Tam wołajmy: „Měr, prawda, swoboda!“

Kassius:

120. So khilée, mačeće! — Ach hdy budže snano
So čin tak ważny wospjetowaći
We štatach, hišće njenarodźenych
A nowych rěčach hišće njeznatych?

Brutus:

- Kak husto krwawić budže w ludowych
125. Hrach Caesár hišće, nětko ležo tudy
Kaž proch pod znamjenjom Pompejowym!

Kassius:

- Tak husto hać so stanje tajki čin,
So pomnić budže też nas zwjazk a my,
Kiž z nowa krajej dachmy swobodu.

Decius:

- Nó, chceemy hić?

Kassius:

130. Haj, wsitey pójmy nětk!
Brutus najprjedy, potom pónidźemy za nim,
Kiž mužojo najlepši Romy smy.
(Słužobnik wustupi)

Brutus:

- Měr! Štó so bliži? — Jedyn z přečelow
Antona Marka je.

Słužobnik:

135. Tak, Bruto, knjez mój kaza klaknyé mi,
Tak dele padnyć mam na wobličo
A nizko w prochu takle rěčeć mam:
Je Brutus sprawny, mužny, nadobny,
Bě Caesár wulki, khrobły, lubozny:
140. To praj: ja Bruta česću, lubuju.

Praj: Caesarja tež česčach, lubowach.
 Hdyž Brutus slubi, zo by bjez stracha
 Antonius so Brutej bližíć mohł
 A zhonić tak, z čim Caesař zaslužił
 Je tajku smjeré, to chce Antonius zas   145.
 Měć bóle luboh' Bruta žiweho
 Hač morwoh' Caesarja, chce hnězdze tež
 A stronje Brutowej so přizamknyć,
 K njej swěrnje dzeržo we wšech strachotach,
 Kiž mutny čas nětk snano přinjese.   150.
 To Brutej prajić da Anton, mój knjez.

Brutus:

Twój knjez, wón mudry, mužny Romjan je.
 Za tajkeho sym jeho stajnje česćił.
 Praj jemu, jeli wón by přińc chceyl sem,
 To jemu k rěci steju, jeho pušeo   155.
 Bjez křiwdy zas na swoju česć.

Słužobnik:

Chcu hić
 A prajić, zo by hnydom přišoł sem.
 (Wotstupi.)

Brutus:

Wěm wěsće, zo wón budže přečel nas.

Kassius:

To přeju wutrobnje; mi pak so zda,
 Zo mamy jeho jara bojeć so,   160.
 A zdaća tajke mi so dopjelnja.

(Antonius wustupi.)

Brutus:

Tu hižo dže. — Antonijo, witam was!

Antonius:

O móčeny Caesarjo, kak hļuboko
 Sy padnył? Su dźe twoje dobyea
 A sława twoja, twoje witawy   165.
 Na tajki próšk so sypłe hromadže? —
 Budź w Bož'mje! — — Njewém, koho sée
 Sej, knježa, wubrali, zo krwawił by,
 Štó dale zrały je; bych ja snadź był,
 Časa přihodnišoh' njemohło być,   170.

Hač nětk při smjerći Caesarja, nic pol
Tak wjele wino jta je druha brón,
Kaž waše mječe mi, kiž krawe su
Wot krawě, kaž hódnisu ju nima swět.

175. Hdyž hněw waš płaći mi, to prošu was
Najwutrobnišo, wuwjedzée jón nětk,
Hdzež rucy wam so parja 'sće wot krawě,
Bych-li tež tysac lět ja žiwy byl,
Smjerć lubša njemohla mi byé hač nětk,
180. Tež městnosć nic, nic wašnje wumrjeć rad
Haj! Tudy z Caesarjom cheu wumrjeć rad
Přez was, kiž tutoh' časa wjedzerjo
A knježa sće!

Brutus:

O nježadajée smjeré

185. Wot našich mječow, Mark Antonijo!
Hač runje krawawni, złostni, surowi
So zdamy byé, kaž drje tu widžíe
Na našich rukach a na skutku tymle,
To tola jenož rucy widžíe
190. A z nimi wuwjedzeny krawawni skutk.
Wy njewidžíe našich wutrobów,
Kiž z poželnosću napjelnjene su.
Haj, z poželnosće k nuzy Romjanow —
Kaž woheń husto z wóhnjom haša so, —
195. Smy takle wobkhadželi z Caesarjom.
Za was, Antonijo, naše mječe pak
Su wołojane. Hlejče, bratrowscy
A z lubosću a w dobrej nadžiji
Was naše złostne rucy witaju
200. A naše wutroby.

Kassius:

Tež slabimy,

Zo změje hlós waš runu płaćiznu,
Při rozdželenju nowych hódnosćow.

Brutus:

- So sćeřpée jenož, doniž radži so
Nam lud, wot stracha cyle zwjerény,
Zas trochu změrować. My potom wam
Zawěsće drobnje rozpojdamy wšo,
Što wabiło nas je, zo Caesarja,
Hač runje jeho horco lubowach,
Sym tola z towařšemi morił tu.

Antonius:

- Na wašu mudrosé połnje spušcam so. 210.
 Nětk podaj kózdy krwawu ruku mi:
 Tu mějće prěnju, Marko Bruto, wy;
 A potom druhu, Kajo Kassijo, wy;
 Nětk, Decijo Bruto; nětk, Metello, wy;
 Wy, Cinna; a mój mužny Kaska, wy; 215.
 A naposledku, nic pak poslednjemu
 W lubosći, ruku wam, Trebonijo, dam.
 Što nětko, knježa lubi, praje mam?
 Na smykłym spódku stoji moja česć:
 Ze zleju pućow jedyn wubrać mam, 220.
 Pak dyrbju bojaznik pak ludak być.
 Zo sym ée lubował, mój Caesarjo,
 To połna wérnosé je; hdyž nětk twój duch
 Tu dele na nas hlada, njebudže
 Će bóle rudžić 'šće hač twoja smjeré, 225.
 Hdyž widžiš mérniwje Antonija
 Zlým njepřečelam krwawne rucy třasć
 Při morwym éele twojim, hódniko?
 Bych telko wočow měl, kaž ranow ty,
 A z nich so sylzow lało, kaž tu krwě, 230.
 Mi přistało by lěpje, dyžli zo
 So z tymi spřečelam, kiž hanja ée.
 Mi wodaj, Julijo! — Ty padnył sy
 Kaž jeleń honjeny, a honjerjo
 Su za třélili, nětko ležiš tu! 240.
 Nad dobyém a čerwjenjo so z krwju.
 Ty, swěće, lěs bě tutej' džiwiny,
 W njej pak tež twoje hrono biješe!
 Kaž storóh, kotrež mnozy kralojo
 Su zatřélili, nětko ležiš tu! 240.

Kassius:

Antonijo — —

- Antonius:
 Kajo Kassijo, wodajće:
 Hdyž rěci pak tak přečel Caesarjowy,
 Hdyž rěci pak tak přečel Caesarjowy,
 Wšak je to liwka, zymna zdzeržliwosé. 245.

Kassius:

Nic khwalbje wašej płaći porok mój,
 Ně, praje nam: kak k nam wy stejiće?
 Sée naš woprawdze, abo bjez džiwa
 Na was my sami mamy pokračeć?

A n t o n i u s :

250. Wšak za to krewne rucy třasych wam.
 Mje wotwobroči jeno khwilku to,
 Zo dele pohladnyeh na Caesarja.
 Sym přečel waš, was wšitkich lubuju
 So nadžijo, zo rozkładžeče mi,
 255. Přez čo a kak je Caesař strašny był.

B r u t u s :

By hewak tole skutk był surowy.
 Ně, naše přičiny su dokladne
 Tak jara, zo sam Caesarjowy syn
 So z nimi wěsće dyrbjal spokojié.

A n t o n i u s :

260. Z tym wšitko wěm, štož wot was zhonié chyech.
 A dale prošu was wo dowolnosé,
 Zo bych směl jeho čelo wustajić
 Na torhojšcu, a při nim rěčeć tež,
 Kaž přečezej so přisluša.

B r u t u s :

265. Tak čińče, haj.

K a s s i u s :

- Wo słowčko, Bruto, was
 Ja prošu; njewěsće, što činiće.
 Ně, njepřidajće, zo Antonius by
 Při pohrjebje směl rěčeć. Njewěsće,
 270. Kak lud by zmucić mohla jeho rěč?

B r u t u s :

- Změrujće, Kassijo, so, so njebojće,
 Cheu přeni stupić ja na rěčnjernju
 A Caesarjowu smjerć tam wusprawnić.
 Štož budže potom prajić Mark Anton,
 275. To woznamiē cheu hnydom doprjedy,
 Zo z našeji dowolnoséi rěci so.
 Zo z cyła zwölniwi smy Caesarjej
 Wšě česće wopokazać pohrjebne.
 Na tajke wašnje wěsće wužitka
 280. Wjac' změjemy, hač mohlo škody być.

K a s s i u s :

Štó wě, kak budže? Mi so njenubí.

Brutus:

Antonijo, tudy čélo Caesarjowe
Wy wzmiē! W rěci swojej hanić nas
Drje njesměće, wšo hewak rěčće pak,
Štož wěsée dobreho wo Caesarju. 285.
Tež prajće, z našej dowolnosću, zo
Wy takle rěčiće. Hdyž njeby to
Wam prawje było, to wam přidać njemohł,
Zo wobdželiće so na pohrjebje.
A na tej samsnej rěčnjeríni, hdžež ja 290.
So nětko podam, rěčeć budžeće
Tež wy, hdyž z rěču skónču ja.

Antonius:

Haj, tak
Njeh je, wjac' nježadam.

Brutus:

Tuž čélo nětko
Wuhotujće a přińdźee za nami. 295.
(Wšitecy wotstupja z wuwzaćom Antonija.)

Antonius:

O wodaj, hruzle, hišće krewawjacy,
Zo přečelnje a měrnje wobkhadźam
Ja z tymi tudy, kiž ée morjachu!
Ty zbytk sy čłowjeka najhódnišeho,
Kiž hdy we časow běhu živy bě! 300.
O běda rukam, kiž su přelałe
Tak hódnu krew! Ja wěścu nětk
Při twojich ranach, kiž drje něme su
A tola rěčje huby wotewrjejo
Wo zjawny wuraz proša jazyk mój: 305.
Na ludach ležeć budže zakleće
A domjaceje wójny rozzáhlōsc
Italske kraje wsitke přečehnje.
Tak wšedna budže krew a zničenje,
Na strašne skutki tak so zwući lud, 310.
Zo samsnej maćeri b'dže jeno směch,
Hdyž wójnska ruka džéco mori ji;
Wšak stajne hrózby hubja poželnosć!
A při tym lačny wjećenja a krwě
A zjednoćeny z hele syłami 315.
Duch Caesarjowy z hłosom mócnařskim
Po kraju wołać budže: Moř a pal!

320.

Psy wójny šćuwajo na krajinu,
 Tak zo skutk krwawny tutón zjědojéi
 Wšu wokolnosć ze sčerbom čłowjekow,
 Po pohrjebanju stonacych.

(Słužobnik wustupi.)

Ty služiš Caesarjej Oktavej?
 Njej' wérno? rěč!

Słužobnik:

Haj, jemu služu ja.

Antonius:

325.

A twojom' knjezej Caesař pisał je,
 Zo hnydom do Romy by wrócił so.

Słužobnik:

List dostawši wón nětko wróća so,
 A přikaza mi ertnje prajić wam — —
 (Čelo wuhladnywši.)
 O Caesarjo!

Antonius:

330.

Ći wutroba je połna; we stronu
 Dži, płakaj tam. Ja widžu, želniwość
 So symjenja. Přez twoje sylzy, hlej,
 Tež z mojich wočow sylzy ronja so.
 Twój knjez je ducy k nam?

Słužobnik:

335.

Haj, džens
 Juž blizko Romy budźe nocować.

Antonius:

340.

Zjeў jemu, spěšne nasjet zjěchawši,
 Što widział sy. Zo w Romje knježi strach
 A zrudoba, zo hišće wěstosće
 We Romje njeje za Oktavija.

Dži khwataj prajić to. — Ně, čakaj 'šće;
 So prjedy njezdal, hač na torhojšče
 Sym čelo dowjedł, cheyjo spytać tam
 Přez swoju čelnú rěč, što sudži lud

345.

Wo krwawnym skutku tutych złostników.
 To późnawši, zjeў potom Caesarjej,
 Kak w Romje steji wěc. — Mje podpjeraj!
 (Wobaj wotstupitaj z Caesarjowym čělom.)

(Pokračowanje w II. zešiwku.)

Wo słowotwórbje w Serbščinje.

Spisał Mikławš Just, kapłan w Ralbicach.

I. Tworjenje wěcownikow.

Předspomnjenje. Za jednotu w našej spisownej rěci, kajkaž dyrbi so tola skerje lěpje dospěć, je so hižo jara wjèle džěalo. Lěta 1880 Hórnik w Čas. M. S., str. 155 —164 w dlějším nastawku pojedna, što je so w tym nastupanju hižo stało. Wot toho časa je so pilnje dale džěalo.

Štož pak je do tworjenja słowow, džiwaše so při tom skoro jenož na grammaticku stronu.* A tola ma za jednotu w spisownej rěci powšitkownje a za tworjenje słowow wosebiče wulkeje wažnosće přezjenosće we wužiwaniu suffiksow abo kóncowkow. Teje pak předy njebudže, doniž so njebudže dosć kruče hladać na zmysl, kotryž wšelakore suffiksy maju, z kotrymiž so wuznam abo wopřijeće wuraza differenciruje abo rozeznawa. Runje za naš čas je to jara wažne. Přetož při wuwiwanju našeho pismowstwa a při přeměnjacych so kulturnych wobstojnosćach a potřebnosćach tež našeho ludu je wjèle nowych słowow, ale tež wjèle nuansowanjow starych wurazow trjeba. Tute pak jenož potom so po duchu rěče tworić hodža, hdyž je so zmysl suffiksow zrozymil. Tworjenje nowych korjenjowych słowow je džě džensa tež při wšech živých rěčach přestało. Wšitke nowe twórby nastawaju jenož hišće ze zwonkowneho wotvodzowanja a zestajenja.

W scěhowacym wudžěłku sym so prócował, tutón zmysl wukónow (wěcownikowych a přidawnikowych) rozjasnić,

* Hdjež so něsto k wujasnjenju zmysła abo wuznama suffiksow přinoša, sta so to zrědka *ex professo*, zwjetša so to při druhich rěce-spytnych džěłach přiležnje naspomnja, na př. Pfūl w Č. M. S. 1884, str. 117: Naše participija na -acy; Radyserb-Wjela, hdyž w Č. M. S. 1911, str. 21 mjenuje wěcowniki na -ańčko, -eško, -atko, -ušk pomjeňšenki; najwjacy je Libš w tej wěcy podawał a na to džiwał, kaž na př. we swojej skladbje (*Syntax*, str. 86, str. 90 § 53) a w Čas. M. S. 1912, hdyž tam rozloža rozdžél mjez „džěacy“, a „džěscowski“ a w Č. M. S. 1913, str. 30—33; str. 135 „Hospodařmy z kóncowkami“.

a to tak, zo je po jenajkosći abo podobnosći jich zmysla do wšełakich rjadownjow (Bedeutungssätzchen) zestajach. Při tom, wě so, mějach huscišo jedyn a tónsamon wukónc do wjacorych rjadownjow zapokazać, dokelž ma wjele wukónco dwoji abo wjacory zmysl. Zo by so tuž tež z lohka přewidzeć hodžalo, kotryžkuli zmysl jednotliwy wukónc ma, zestajach alfabetiski zapisk wšitkich wobspomnjenych wukónco a připisach stronu a číslo, hdže ma so pytać. Z tym snadž wosebje poslužu młodym studowacym.

Wěm derje, zo z tutym wudžéłkom ničo dospołneho nje poskičam ani po kwaliče (kajkosći) ani po kwantiče (kelkosći). Dwělowach na př., hač mam słowa kaž „mjetawa“, „klepotawa“ do nominow agentis abo instrumenti zapokazać. To zaleži na tym, hač maš „mjetawu“ za něšto, štož abo za něšto, z čimž so mjeće; „klepotawu“ za něšto, štož abo za něšto, z čimž so klepota. Sym skerje za posledni zmysl. So rozymi, zo tajke wurazy na „-awa“ tehdy, hdyž so z nimi wosebita khmanosć abo wustojnosć wěsteje žónskeje wosoby woznamjenja, bjeze wšeho dwěla do nominow agentis słušej, kaž na př.: wrjeskawa abo wrjeskotawa, die Plappertäfche, pódla masc. gen. wrjeskotak.

Ale tež wšitke wukóncy, kotrež serbščina ma, tu po jich zmyslu njezrjadowach. Je jich jara wjele, pola kotrychž so žana jenajkosć ani podobnosć po wuznamu njenamaka, a kiž so tak do žaneje rjadowne zarjadować nje dadža.

Skónčenje pak dosaha to, hdyž ze swojim nastawkom wěcywustojnym nastorka dach, zo bychu w tym předmjeće dale džélali.

I. *Nomina agentis.*

Nomina agentis su wěcowniki, woznamjenjace toho, kotryž:

- A. něšto čini, něšto wukonja;
- B. we swojim žiwjenju k swojemu zežiwjenju z něčim so zaběra;
- C. wěstu kajkosć jako wosebitu samownosć wobsedži, a husto dosé ju tež wukonja.

A.

Wěcowniki woznamjenjace toho (wosobu abo *nastroj*), kotryž něsto čini, něsto (wěste powołanje) wukonja. Su potajkim wšě *deverbativa* a wukónčeu na:

1. -ak: wuliwać — wuliwak, ein *Gefäß* (das ausgießt) zum Ausgießen, wuwjazać — wuwjazak, das *Aufschürzband*.
2. -ár: pjeć — pjekař der *Bäcker*; pisać — pisar̄ der *Schreiber*. spěwać — spěwař der *Sänger*; kować — kowař der *Schmiedemeister*.
3. -awa: wjazać — wjazawa *Bindemittel*, *Bindewort* (grammat.); mjesć — mjetawa *Schleuder*; měšeć — měšawa *Rührlöffel*; čuchać — čuchawa *Kiechfinn*, *Nase*.

Přirunaj k tomu nomina instrumenti z tutym samym wukóncom.

4. -ba: lićić — ličba die *Zahl*; třeleć — trělba das *Schießgewehr*; wučić — wučba der *Unterricht*.
5. -e: twarić — twarec der *Baumeister*; piwo warić — piwowarc, piwarec der *Bierbrauer*; kupić — kupec der *Stäufer*.
- 5 a. -le, -we: Wěcowniki z tutymaj wukóncomaj tworja so wot słowjesow z wotewrjenym zdonkom. Wukónc je poprawom „-e“, kotrež so pak: a) na part praet. act. pak: b) na słowjesowny zdonk tajkich iterowanych słowjesow (*Verba iterativa*), kotrychž přenjotny zdonk je wotewrjeny, připowěša.
ad a) tkać — tkał — tkalc der *Weber*;
wopić (so) — wopił — wopilc der *Trinfer*.
ad b) šić, (wu)šiwać — *šiwc — šewc der *Schuster*. krać, (wu)krawać — krawec der *Schneidermeister*.

- 5 b. -lča: přasć — přadł; (d so wustorči) přał — *přałča — *přalča — přelča die *Spinnerin*. šić — šiwać — *šiwalča — šwalča die *Nähterin*. Přispomnjenje: Wěcownikow na „lc“, „we“, lča“ njeje wjele.

6. -čk: Wěcowniki z tutym wukóncom woznamjenuju toho, kiž z činom přez słowjeso wuprajeny, wosebje rad a husto a tež z wosebitej wustojnoséu wukonja:
hrać (karty) — hračk der (*leidenſch.*) *Spieler*;
pić — pičk *Trinfer*, ein dem *Trunke* *Ergebener*. mudrować — mudrowačk — mudračk (*mudrowak*).

7. -el: Připowěša-li so wukónc hnydom na infinitiv, wo-znamjenja tak nastaty wěcownik přecy jene žive (rozomne) stworjenje *agens* (so wě mužskeho rodu), — připowěša-li pak so k verbalnemu zdonkej, potom někajki wěcowne [abo žive njerozomne] *agens*. Mnohe z posledních móža so tež jako nomina instrumenti zrozumić a wužiwać; přir. nom. inst. na „el“.

a)	džeržícel kadžícel (měšečel)	Mann,	der etwas hält, der zu räuchern pflegt, der zu rühren pflegt.
----	------------------------------------	-------	---

- b) džeržeć — džerž-el Halt, Stiel, Griff;
kadžíć — kadž-el Räuchertopf;
měšeć — měš-el Rühlöffel;

Druhe příklady:

- a) dobyć — dobyčel Gewinner, Sieger;
dusyć — dusyčel Bürger, Ersticker;
radžić — radžícel Ratgeber;
knježić — knježícel Herrscher;
b) frunčeć — frunč-el Brummfreiselpf;
leć — lij — lijel Rinne, Goffe;
krjepié — krjep — krjepjel dicfer Tropfen;
pačić — pačel Brechstange.

Hlej wjacy příkl. w Č. M. S. 1907, zeš. II. str. 90—92.

8. -er: Wukónc „'er“ je zmjechčene „'ar“.

- nosyć — nošeř der Träger.
knježić — knježer der Herrscher.
prosyć — prošeř der Bettler.
lěpić — lěpjer; wučić — wučeř.

9. -ka: Wěcowniki z tutym wukóncom su drje prěnjotnje deminutiva; z časom pak je so tutón zmysł zhubił (přir. kwětka). Móža so jako *agens* zrozumić, ale tež jako *instrumentum*.

- kolebać — kolebka: něsto, štož so koleba;
abo tež: štož ke kolebanju služi: Die Wiege.
zapaleć — zapalka: něsto, štož zapala; abo
tež: štož k zapalenju služi: das Bündholz.
dymic — dymka Zigarre, Pfeife.

10. -ě, ně(a), ně(a): Tutyh wěcownikow je malička ličba:
pohonjeć — pohoně Antreiber, Kutscher.
pěstonič — pěstonča & pěstoňča Wärterin.
płokać — płokanča (dial. město: płokańča)
Wäscherin.

B.

Wěcowniki woznamjenjace toho, kotryž we swojim žiwjenju abo k swojemu zeživjenju z něčim so zabjera. Wone tworja so wot wěcownikow a kajkostnikow.

1. -ak: ryba — rybak der Fischér.
2. -ar: kruwa — kruwar̄ der Kuhjunge.
huso — husar̄ der Gänsejunge.
sedlo — sedlar̄ der Sattler.
3. -er: Tutón wukónc je zmjechčene „ar̄“.
horne — hornčeř der Töpfermeister.
škleńca — škleňčeř der Glasér.
wowca — wowčeř der Schäfer.
holb — holbjeř der Taubenzüchter.
4. -ik: Z tutym wukóncom tworja so wěcowniki wot kajkostnikow, wotłożenych wot wěcownikow z pomocu adjektivneho wukónca „-ny“. Hižo kajkostnik wupraja (z wjetša) to, štož z njeho tworjeny wěcownik. Na př.:

wrota das Tor; wrótny (a, e) zum Tore gehörig — wrótnik der Türhüter, Torwart;
rola der Ufer; rólny — rólnik der Uferšmann;
pjenjezy Geld — pjenježny — pjenježnik der Geldmann; Geldwechsler.
zahroda der Garten — zahrodný — zahrodník Gärtner.
dom das Haus — domowny — domownik Hausmann.

C.

Wěcowniki woznamjenjace toho abo to, kotryž abo štož wěstu kajkosć jako wosebitu (mjenje khwalobnu) samownosć wobsedži a hustodosć tež wukonja. Tuž wotwodžeu so wot kajkostnikow a słowjesow. Wone maju samy zmysł kaž kajkostnikikow na -aty (a, e); -awy; -owy.

1. -ak: tučny — tučnak ein dicfer, fetter Mann.
čorný — čornak der schwarze Mann — Čornak (jako nomen propr.).
třeći — třečák der dritte, praegn.: der unter mehreren Knechten als dritter angestellte Knecht.

Často maju tute wěcowniki na -ak přimysł a přislōd špatnosće a wusměšena:

spěwać — spěwak, ein schlechter, slümperhafter Sänger;
běhać — běhak der lästige Läufer;

bječeć — bječak der unausstehliche Schreier, Kröhler.
 skiwleć winseln — skiwlik Wer gern und viel klagt.
 wołać rufen — wołak Schreihals.

pumpotać brummen — pumpotak der lästige Brummer.

2. -awa: Wěcowniki z tutym wukóncom su feminina
 (z wulkeho džela wotwodżene wot deverbativnych
 kajkostnikow na -awy, -awa, -awe).

bječeć — bječawa Schreihals, (weibl.) schlechte Sängerin.

bórčeć — bórčawa Brummipfeife, Brummlierin.

kłapać — klapawa flappige Person.

mumlić — mumlawa die mühsam lauende Person.

prašeć — prašawa die (lästige) Fragerin.

šuskać — šuskawa eine hoch, schnell gewachsene Pflanze; eine überhastige Frauensperson.

šumić — šumawa etwas, was rauscht spec. Šumawa der Böhmerwald.

zadžerać — zadžerawa ein streitsüchtiges Weibsen.

wjerćeć — wjertawa Drehſcheibe, unbeständiger Mensch

Wjacy příkl. hlej Č. M. S. 1903, zeš. I. pg. 37—42.

3. -e: Z tutym wukóncom tworja so (mužske) wěcowniki wot kajkostnikow a wot participijow praet. (act. a pass.), hdyz maju tute wuznam adjektivow. qualitatis. Na př.:

starý — starc der Greis;

wučeny — wučenc der Gelehrte.

wopiły — wopiłc der Trunkenbold.

3 a. -owc: Z tutym wukóncom tworja so zwjetša wurazy za rostliny, kamjenje a pod. wěcy wot adject. poss, kotrež su wot wěcownikow někajku rostlinu, kamjeń a pod. woznamjenjacych wotwodżene.

jahoda — jahodowy (keřk) — jahodowe Beerenstrauß;

sad — sadowy — sadowe Drſbaum;

figa — figowy — figowe Žeigenbanm.

pěsk — pěskowy — pěskowe Sandstein.

parla — parlowy — parlowe Berlstein;

zorno — zornowy — zornowe Granit.

Je pak tež něšto wurazow na -owc, kotrež druhé wěcy, tež městnosće, wosebje wsy, ale tež same wosoby (přibuzných) woznamjenjeju. Na př.:

šćepa Scheiter, šćepowy — šćepowe Scheiterhaufen;

črjono — črjonowy — črjonowe Bäckenzähn;

Bukowe Ort Boča; Kulowc Ort Kœule bei Wittichenau.

bratrowe Brudersjoh̄n, sotrowc Schwesternjoh̄n.
narodowc ein Nationaler.

Wjacy přikl. hlej Č. M. S. 1902, zeš. I. pg. 20—22.

4. -č: Wěcowniki z tutym wukóncom tworja so wot kaj-kostnikow na -aty tak, zo so „ty“ (a, e) wotrézne a „č“ připowěsňe. Pluralia tajkich wěcownikow wužiwaju so jako collectiva (k woznamjenjenju rjadownjow, družinow atd.: wjeslače Žloßentiere):

nohaty — nohač ein Mann mit langen Beinen.
brodaty — brodač ein Mann mit großem, langem Bart.

wuchaty — wuchač Langohr, Ohrwurm.

wjeslaty — wjeslač Studerer.

drapaty — drapač Striegel.

kałaty — kałač Stecher, Dolch.

5. -ik: Wěcowniki z tutym wukóncom tworja so wot adjektivow (a part. fut. pass.) na př.:

hrěšny — hrěšnik ein sündhafter Mensch, ein Sünder.

dołžny — dołžnik der Schuldner.

prózdny — prózdnik der Nichtstuer.

lětni — lětnik Sommerüberzieher.

6. -k: Wěcowniki z tutym wukóncom tworja so wot kaj-kostnikow na „y“, a wot přisłowjesownikow. Wone woznamjenjeju (zwjetša) abstraktne wurazy:

pjaty — pjatk der fünfte Tag der Arbeitswoche, Freitag;

swjaty — swjatk Feiertag;

cyły — cyłk das Ganze.

zady — zadk die Rückseite von einem Gegenstande;

prjedy — prědk die Vorderseite von einem Gegenstande;

srjedža — srědk das Mittel.

7. -och, -uch: bledy — blěduch, blěduš Bläßling, bleiches Kind.

-oš, -uš: kěrluš — das Kirchenlied.

koža — kožuch der Pelz.

šórcuch, šórcuš die Schürze.

lěni — lěnjoch der Faulenzer.

Přirunaj wjacy příkladow mjez deminutivami na -ušk w Č. M. S. 1911, zeš. I. pg. 31—32.

8. -ula (-la): pimplić — pimpula (pampula) weichliche, verzärtelte Person.

skiwlíč — skiwula (skiwla) Winshelper; Žammerfríže.
ščekač — šćekula gern schäfernde Person.

II. Nomina actionis a nomina rei actae.

Nomina actionis et rei actae su wěcowniki woznamjenjowace wěsty so wukonjacy, wotměwacy (nom. actionis) abo skónčeny (nom. rei actae) čin abo podawk. Husto dosć maju konkretneho nazmysla abo woznamjenjuja (hišće) jenož cyle konkretnu wěc (wosebję nom. rei actae).

A. Nomina actionis.

Wone wukónčeja so na:

1. -a: korjeń hub: zahubić verderben — zahuba das Verderben, korjeń stud: wostudzić langweilig sein, werden — wostuda Langeweile.
korjeń běd: bědžić — běda das Weh, das Elend.
korjeń rad: radžić — rada der Rat (abstr. & konkr., t. j. fieri & esse — dem Inhalte nach).
korjeń sad: sadžeć sezen — sada der Saß (z dobom n. rei actae).
2. -ańca: juskać jubelieren — juskańca das Jubelieren, der Jubel.
& -eńca: čišćeć drängen — čišćeńca das Drängen, das Gedränge.
leć gießen — lijeńca das Gießen, der Guß.
lěpić kneten — lěpjeńca das Kneten — das Fachwerk.
- Wurazy z tutym wukóncom woznamjenjeju wosebity stupjeńč čina (Hestigkeit der Handlung) a su z džela tež hižo konkretne.
3. -ba & -dba: jěć fahren — jězba die Fahrt;
słužić dienen — słužba der Dienst (als Handlung und als Anstellung);
modlić so — modlitba (dial.) das Gebet (als Handlung und als Gebetsformel);
khwalić — khwalba das Lob (abstr. a konkr.).
4. -é & -sé: korjeń čet: česćicē ehren — česc die Ehre.
korjeń wěd: powěć resp. powědzeć erzählen, benachrichtigen — powěsc die Nachricht.
korjeń wid: zawiđeć beneiden — zawiśc der Neid.
korjeń boj: bojeć (so) fürchten — bojosć die Furcht.
5. -e (-o) & -nje (-njo): Z pomocu tutoho wukónca móže so wot kóždeho słowjesa substantivum verbale t. j. słowjesny wěcownik tworić. Wono twori so wot part. praet pass., na kotrehož zdonk so „e“ připověsnje; před nim so wukónčacy sobuzynk zmjechći.

prosyć bitten — prošenje das Bitten;
 khwalić loben — khwalenje das Loben;
 pić — piće; čuć — čuće; wuć — wuće; leć — leće.

Jako verbalne substantiva (zwęcowničeny infinitiv) woznamjenjuja wone čin w aktivnym zmyslu (na př. khwalenje das Loben) a tež w passivnym a to w zmyslu „fieri“ a „esse“ (das Gelobtwerden, das Gelobtsein).

Wjele węcownikow z tutym wukóncom ma zdobom tež konkretny zmysł;

prédować predigen — prédowanje die Predigt als stattfindende Handlung und als geschriebenes Material.
 poleć übergießen — poleće das Übergießen; häufiger in kontr. Bedeutung als Bezeichnung für: „mit Wasser begossenes Futter“.

haćić dämmen — haćenie das Dämmen, der Damm,
 wosebje pl. haćenja = der Damm.

stworić — stworjenje jako čin: die Schöpfung,
 jako činjene: das Geschöpf.

6. -ja: korjeń dě: nadźeć (so) hoffen — nadžija die Hoffnung;

korjeń lüg: lžeć lügen — lža die Lüge;

korjeń strag: stražować wachen — straža die Wache,
 auch als Wachtposten.

7. -l & -el: korjeń hud: hudźić spieLEN, geigeu — husle die Geige;

korjeń kup: kupać baden — kupjal das Bad;

korjeń pisk: piskać — pišcele die Orgel.

Abstraktny zmysł twórbow z tutym wukóncom je so wśudźe zhubił a wone su nětko nomina agentis.

8. -ń & -eń & -nja: korjeń da: dać geben — dań das Geben,
 die Zinsen.

korjeń stud: studzić fühlen — studzeń die Quelle.

korjeń kaz: kazać gebieten — kaznja das Gebot; der Inhalt des Gebotes.

Wśitke tute twórby su hižo konkretne a woznamjenjuja zwjetša to, štož je so přez čin dōcpělo.

9. -twa: bić schlagen — bitwa die Schlacht;
 honić jagen — hońtwa die Jagd;
 ženić heiraten — žeńtwa die Heirat.

10. -X: Jara wulki džél nominow actionis twori so bjeze wšehowukónca wot korjenja abo zdonka. Při tym so zdonkowy samozynk stupnuje. Tež wone su

po swojim zmyslu měšane: woznamjenjuja wukonjacy so, ale tež wukonjany čin; w poslednim zmyslu su konkretne;

na př.: kupić kaufen — kup das Kaufen, der Kauf.
slubić gelöben — slub das Gelübbe (das Gelobte).

B. Nomina rei actae.

Woznamjenjuja skónčenje wěsteho čina, wesebje (a skoro jenož) pak resultat abo scéhwk, kotryž je so přez wukonjenje čina dócpěl. Wulki džél z nich twori so bjeze wšeho wukónca wot zdonka přez stupnjowanje zdonkoweho samozynka.

a) bjez wukónca:

ryć graben, — row das Grab, přirow der Graben.
rézać schneiden — rěz Sägespäne;
hnić faulen — hnój Dünger.
plesć flechten — plót der Baum.
wobaleć verbinden (die Verlegung verb.) — wobal(ka) der Verband.
šíć nähren — šow die Naht.
napisać aufschreiben (über=) — napis die Auf(über)schrift.

b) z wukóncom :

11. -eń (-eńka, -anka): pjec braten — pječeń der Braten.
sušić trocken — sušeń(ka) das getrocknete Stück Obst.
pražić röst — prażeńka geröstetes Brot, Kartoffeln etc.
truhać schaben — truhanka Hobelspäne.
rozпадаć zerfallen — rozpadanki (pl. tant.) die Ruine.
12. -izna: bělić schälen — bělizna Schale.
zerzawić rošten — zerzawizna Rost, Rostflech, Rostschicht.
13. -k: wužić — wužitk der Nutzen.
sydnyć — sydk; zešić — zešiwk; zmylić — zmylk,
dohrabać — dohrabk; zešić — zešiwk; wosypać
wosypk (wěsty žitny dawk, kiž měješe so knjejstwu wot roboćanow dawać).
14. -mo: pisać schreiben — pismo die Schrift, das Schriftstück.
pasać gürten — pasmo der Gürtel.
15. -ot: Wěcowniki z tutym wukóncom tworja so wot słowjesow, kotrychž čin zapřijeć je našim zmysłam kóždemu wosebiće přinarodzene. Tak na př. wi-dzímy błyskot, začuwamy woskot, słyśimy šukot. Wone njewoznamjenjuja čin samón, ale to, štož čin

wuskutkuje, wupłodzi a štož potom na člowjeske zmysły skutkuje; zmysły pak to přijeju a zapřijeju:
 brinkot das Geflimper, frinkot das Geflimmer d. i.
 der durch das Geflimmer hervorgerufene Glanz.
 Łoskot das durch das Kitzeln hervorgebrachte Gefühl.
 Tohorunja: praskot, khichot, dikot, klepot,
 pluskot.

III. Nomina gentilia.

Nomina gentilia su wěcowniki woznamjenjace jednu abo wjacy wosobow po jeje (ródnym) kraju, městu, bydlišću, wěrywuznaću a pod.

1. -an: α) Jendželčan der Engländer; Lužičan der Laufitzer.
 β) Pražan der Prager, Činer aus Prag; Miłočan Einwohner von Miltitz.
 γ) měščan der Städter; wjesnjan der Dorfbewohner, zemjan der Landbewohner, Bewohner des flachen flachen Landes (später Edelmann).
 horjan der Bergbewohner; holan der Bewohner von Waldgebieten.
 δ) křesčan der Christ; pohan der Heide; mohamedan der Mohamedaner.
2. -owka: Nomina gentilia z tutym wukóncom su feminini generis. Nastałe su wone a so tworja přez připowěsnijenje wukónca „owka“ na mužske nomina gentilia, hdyz je tuto same zdonk.
 Serb — Serbowka die Wendlin.
 Rus — Rusowka die Russin.
 Francoza — Francozowka die Französin.

IV. Nomina patronymica.

Nomina patronymica abo swójbne mjena woznamjenjuja:

1. pak cyłu swójbu jako cyłk jednotliwców zhromadnego pokhoda wot jenoho a sameho nana;
2. pak swójbne mjeno žony po jeje mužowym mjenje.

Wone wukónčeju na:

1. -ecky & -iccy: Krawčik der Herr Krawčik — Krawčikecy die Familie Kr.; die Angehörigen der Familie Krawčik. Mětk — Mětkecy; Šolta — Šoléicy; Młyńk — Młyńkecy.

Dzěćo mjenuje so z křčenskim mjenom a genitivom patronymika (tak doňo hač k swójbje sluša, to je, doniž so njeje woženiło abo wudało).

Šołćic Jurij Georg Scholze (Šołta Jurij je woženjeny, je muž).

Khěžkec Měrćin; Matkec Hapla; Čornakec Wórša. Podobnje: Jurasec mlyn; Wałdžic kubło; Wowčerjec statok; Čochec topoł, Mětec polo atd. — Podobnje tež: Wojnarjec wuj; Čěsličkec četa; Kowarjec nan; Cyžec mać, wowka, džěd atd.

2. -ina: Twórby nominow proprijow z tutym wukóncom su poastaću a myslenu adjectiva possessiva feminini generis a wužiwaju so za pomjenowanje žony po jeje mužu.

Šołta Herr Scholze — Šołćina Frau Scholze.

Čěsla Herr Čěsla (Bimmermann) — Čěsliña Frau Čěsla (Bimmermann).

3. -owa: Přirunaj, štož je při „-ina“ prajene.

Mužik Herr Mužik — Mužikowa Frau Mužik.

Šewc Herr Šewc (Schuster) — Šewcowa Frau Šewc (Schuster).

Bjarš Herr Bjarš — Bjaršowa Frau Bjarš.

V. Nomina feminina.

Nomina feminina abo žónske wěcowniki tworja so wot wěcownikow mužskeho rodu. Tajke tworjenje je trěbne při nominach agentis a gentilijach.

Nomina feminina tworja so:

A. wot nominow agentis masc. gen.

z wukóncami:

1. -ica město -ik: pjenježnik — pjenježnica die Käffiererin; hrěšnik — hrěšnica, die Sünderin; dołžnik — dołžnica, die Schuldnerin.

2. -nica, kotryž wukónce so mužskemu wurazej na „-el“ a pod. připowěsniye:

přečel — přečelnica,

towařš — towařnica.

3. -ka: připowěsniye so na mužske -ař, -eř, -el; -oš, -uš: spěwař — spěwařka; kruwař — kruwařka; džělačeř — džělačeřka; hornčeř — hornčeřka. spisowačel — spisowačelka; přečel — přečelka. lubuch (lubuš) — lubuška.

B. Wot nominow gentilijow a nominow propr. z wukóncami:

4. -ka: powěša so za mužske z -an:

Jendželčan — Jendželčanka; Pražan — Pražanka.

5. -owka: powěša so za zdonk:

Serb — Serbowka; Rus — Rusowka; Čech — Čechowka.

6. -ina: za mužske nom. propr. ze žónskim wukóncom:
Šolta — Šołćina; Česla — Česlina.

7. -owa: za mužske nom. propr. z mužskim wukóncom:
Krawčik — Krawčikowa; Mužik — Mužikowa.

VI. Nomina loci.

Nomina loci su wěcowniki, woznamjenjace městnosć,

a) hdžež něsto abo něchtó bywa, přebywa;

b) hdžež so

α) něsto čini abo wukonja,

β) z něčim něsto čini,

γ) něsto so zhotowja.

c) kotař ma wěstu kajkosć.

Tohodla tworja so wone pak: a) wot wěcownikow pak:

b) wot słowjesow pak: c) wot kajkostnikow.

Němc twori tajke nomina loci přez zestajenjo słowow z wurazami: Werkſtätte, Stall, Kammer, Hauš, Gallerie, Anſtalt (Inſtitut).

1. -aŕnja & -eŕnja. Tute wěcowniki woznamjenjuja:

αα) po a) městnosć, hdžež bywa mnohosć jenajkich konkretnych wěcow, na př.:

kruwa — kruwaŕnja (Ruhſtall).

wowca — wowčeŕnja (Schaffſtall).

kósc — kosćeŕnja (Beinhauš).

bróń — brónjeŕnja (Waffendepot).

ββ) po bα) městnosć, hdžež so wěsty čin přecy a přecy zasy wukonja, na př.:

džělać — džělaŕnja Arbeitsſtätte.

pisać — pisaŕnja Schreibſtube, Bureau.

barbić — barbjeŕnja Färberei.

čišćeć — čišćeŕnja Druckerei.

palić — paleŕnja Brennerei.

po bβ) městnosć, hdžež so z něčim něsto čini, na př.: mloko — mlokaŕnja Molkerei (hier wird Milch bereitet).

po bγ) městnosć, hdžež so něsto zhotowja, na př.:

cokor — cokornja Zuckerfabrik.

škleńca — škleńčeŕnja Glasjhütte.

hnój — hnojeŕnja Kunſtdüngerfabrik.

hornc — hornčeŕnja Töpferei.

2. **-ownja.** Tutoho wukónca woznamjenjenje je to same, kaž pola 1. *αα*) a 1. *ββ*), na př.:

- kniha — knihownja *Bibliothek*.
- wobraz — wobrazownja *Gemäldegallerie*.
- sotra — sotrownja *Schwesternheim*.
- hajník — hajnkownja *Försterei*.
- khory — khorownja *Krankenhaus*.
- khudy — khudownja *Armenhaus*.
- přasć — přadownja (předzérňa) *Spinnerei*.
- syrota — syrotownja *Waisenhaus*.

3. **-nja** (kaž 1. *αα*):

- sól — sólnja *Saline*.
- špital — špitalnja *Hospital*.
- syrota — syrotinja *Waisenhaus*.
- pastyř — pastyřnja *Hirtenwohnung*.
- čapor — čapornja *Trödlerladen*.

Přispomnjenje. Druhe příklady hladaj Čas. M. S. lětn. 1912, zeš. I., str. 30—31.

4. **-(j)enc & -(j)enk.** Tutón formans twori so jenož wot wěcownikow (přirunaj 1. *αα*), na př.:

- kóń — konjenc *Pferdestall*.
- hołb — kołbjenc *Tanbenschlag*.
- črop — čropjenc *Scherbengrube*.
- hosc — hosćenc *Gasthaus*.
- trawa — trawjenk *Graschuppen*.
- drjewo — drjewjenk (drjewjene) *Holzschuppen*.

5. **-išeo (-nišeo).** Tutoho wukónca woznamjenjenje hlej 1. *αα*). Wěcowniki z tutym wukóncom su wotwodzene wot konkretnych wěcownikow.

- ječmjeń — ječmjenišeo a *synkop.* ječnišeo
- kał — kalnišeo *Krautfeld*. [Gerstenfeld]
- trawa — trawnišeo *Grasfläche*.
- bahny — bahnišeo *Sumpf, Sumpfgegend*.
- bitwa — bitwišeo *Schlachtfeld*.
- woheń — wohnišeo *Feuerheerd, -stätte*.
- hnój — hnój(n)išeo. *Düngerhaufen, gedüngtes Feld*.
- bydlić — bydlišeo *Wohnort, Wohnstätte*.
- sudzić — sudnišeo *Gerichtssal, Richtstätte*.
- třeleć — třelišeo *Schießplatz*.
- zhromadzeć (so) — zhromadzišeo *Versammlungssoort*.
- zastać — zastanišeo *Haltestelle*.

Přispomnjenje. Druhe příklady hladaj Čas. M. S. 1912, zeš. I., str. 34—35.

6. -nica & -ńca: Tute wěcowniki woznamjenjuja městnosć: po a); po ba, by a po c):

- kamjeń — Kamjenica Fluß & Stadt Chemnič,
- wino — winica der Weinberg.
- rězać — rězańca Heuschneideboden, Heuboden.
- smokać — smokańca die Schleisbahn.
- swjaty — swyatnica die heilige Stätte; das Heiligtum.
- posledni — poslednica posleńca die Hintertüre (beim Wohnhause).

7. -stwo: Wěcowniki z tutym formantom su prěnjotne nomina abstracta, na př.: kralestwo das Königstum, die Königswürde; sudnistwo das Gerichtswesen. Hakle sekundarnje woznamjenjuja wone městnosć a to:

- a) wěstu wobmjezowanu přestreň, ležownosć, — β)
- někajki twar abo někajku khěžu. Wone tworja so wot wěcownikow.

- ad α) kral — kralestwo das Königreich.
- hejtman — hejtmanstwo die Amtshauptmannschaft (als Bezirk).
- markhrabja — markhrabi(n)stwo die Markgrafschaft (z. B. Oberlausitz).
- knjez — knježstwo die Herrschaft (als Liegenschaft, Großgrundbesitz, Domäne).
- ad β) hejtman — hejtmanstwo das Amtshauptmannschaftsgebäude.
- rybař — rybařstwo das Fischereihaus, Fischhaus (woni bydla na rybařstwu).
- hajník — hajníkostwo Försterhaus, Försthaus.
- tohorunja: jastwo, sudnistwo.

8. -anka: Z tutym wukóncom twori so jenož mało wěcownikow městnosće a to wot słowjesow, na př.:

- khować (so) — khowanka das Versted.
- radować (so) — radowanka das Vergnügungslokal.
- čitać — čitanka das Lesebuch (ein Buch, wo oder wörin man liest).

Powšitkowne přispomjenje. Mjez tym zo wěcownikami na -ařnja; -eřnja; -ownja; -uja; -enc, -enk wěstu wužše (husto z murjemi) wobmjezowanu městnosć (rumnosć) woznamjenjeju, maju twórby na -išeo; -ica; -stwo škeršo zmysł rozšérneje přestrénje.

VII. Nomina instrumenti.

Nomina instrumenti su wěcowniki woznamjenjace to, z čimž so něšto wukonja, dočepeje atd.; wone po-

tajkim su wurazy za wěcy, kotrež jako srědki k wukonjenju čina služa, kiž je přez slowjeso, wot kotrehož so wotwodžuju, wuprajene. Wone tworja so wot slowjesow z wukóncami:

1. **-dło:** myć waschen; srědk k tomu: mydło Seife.
přimać, greifen fassen; srědk k tomu: přimadło der Griff.
pušeć lassen — pušeadło das Wehr.
kadžić räuchern — kadžidło die Materie dazu, potom das Rauchfaß.
2. **-lo & -slo:** čitać lesen (rechnen) — čislo die Zahl, die Nummer (das was zum Zählen dient).
mazać schmieren — masło die Butter.
wjesć fahren — wjesło das Ruder.
3. **-o (-to):** wuhladać (-ować) ausschauen, auslugen, (wuhlad die Aussicht) — wuhlado die Fensteröffnung (besonders in Scheunen).
kukać auslugen — kukato der Auslug.
Někotre z nich su pluralia tantum:
putać fesseln — puta die Fesseln.
4. **-nje (-njo):** Wěcowniki z tutym wukóncom su po nastaču nomina actionis. Wone woznamjenjuja pak tež konkretne wěcy, kiž jako srědk k dokonjenju čina služa, kotryž jich zakladne slowjeso wupraja, na př.:
přimać greifen — přimanje das Fassen, Greifen, der Griff.
zasuwać zuschieben — zasuwanje da Zuschieben, der Riegel.
zamkać schließen — zamkanje das Schließen, der Verschluß (als Gegenstand).
5. **-awa & -el:** Wo nich płaći podobne kaž wo twórbach pod č. 4. Wone su po nastaču nomina agentis, ale so tež jako nomina instrumenti wužiwaju:
měšeć miščen — měšawa der Quirl, po prawym wěc, kotaž čin přez slowjeso wuprajeny wukonja. Móže pak so tež zrozumić jako wěc, z kotrejž jako ze srědkom so čin wukonja. Runje tak:
mjesć fehren — mjetawa Feuerbeſen a dr.
džeržeć halten — džeržel der Griff.
6. **-wo:** pić trinken — piwo der Trinkstoff, das Bier.
palić brennen — paliwo der Brennstoff.
lěhać liegen (zu liegen, pflegen) — lěhwo die Lagerstätte, das Lager.

7. -išćo: Do tutoho wotrjada wěcownikow móže snadź so zarjadować horstka wurazow na -išćo, zastupowacych słowo „toporo“ der Handgriff, der Stiel, na př. hrabje der Rečen — hrabišćo der Rečenstiel; kosa die Sense — kosyšćo (na čimž je kosa přičinjena) der Sensenhalter, -griff; widły die Gabel — widlišćo der Gabelgriff, die Gabelstange.

VIII. Nomina abstracta.

Nomina abstracta tworja so wot wěcownikow a kajkostnikow. Wulki džél z nich ma konkretneho nazmysła. Tohodla mamy tu dwoje wotdželenje:

1. čiste abstracta;
2. abstracto-concreta

A. Čiste abstracta tworja so wot samych kajkostnikow. Wone woznamjenjuja zwěcowničenje (Substantivierung) kajkosće, kotraž je wuprajena přez kajkostnik, wot kotrehož so nowa twórba wotvodžuje.

1. -ba: zrudny traurig — zrudoba die Traurigkeit.
khudy arm — khudoba die Armut.
2. -da: křiwy frumm — křiwda die Ungerechtigkeit.
prawy recht — prawda die Gerechtigkeit.
swobodny frei — swoboda die Freiheit.
3. -osć: rjany sjhön — rjanosć die Schönheit.
rady gern — radosć die Freude.
zlutniwy sparsam — zlutniwosć die Sparsamkeit.
nuzny notwendig — nuznosć die Notwendigkeit.
4. -ota: nuzny notwendig — nuznota die Notwendigkeit (das Eilen und Hasten infolge vieler Arbeit).
mokry naß — mokrota die Nässe.
drohi teuer — drohota die Teuerung.

Přisp. Wurazy z tutym wukóncom -ota maju z dobom wuznam wěcownikow množstwa (*nomina copiae*).

B. Nomina abstracto-concreta njewoznamjenjeju tak kruće někajku kajkosć, ale bôle wěste z tuteje kajkosće wukhadżace byće, wobstejnoscē, tutu kajkosć wobsedżace městnosć, wěcy, časy a pod.

1. -ina (-izna): a) wot kajkostnikow:
hluboki tief — hlubina die Tiefe, tiefe Stelle, (unterschiedlich von hlubokosć, das rein abstrakt ist).
čichi still — čišina die Stille, die Einsamkeit, der stille Ort.
Tohorunja: wysina die Höhe, das Hochplateau — nižina die Tiefe, das Tiefland: runina die Ebene (rozeznawaj wot nich: wysokosć, nizkosć, runosć).

młody jung — młodzina die Jugend, d. i. Bäumchen,
bz. Personen, denen die Eigenschaft des „Jungfeins“
anhaftet, (rozeznawaj wot: młodosc das Jungsein).
třeći dritte — třecina die Drittheit, der dritte Teil.
wjetši gróžer — wjetšina die Mehrheit.

twjerdy hart fest — twerdźizna die Festigkeit, die
Festung.

škropawy holperig — škropawizna das holperig Seiende.

b. wot wěcownikow:

kónc das Ende — kónčina kleinerer Flächenraum am
Abschluſe eines gróžeren.

Łuka Wiese — lučina das Wiesenland.

wótc Vater — wótčina das Vaterland.

Přisp. Wot zwěrjacych abo slominyh mjenow wot-
vodžene woznamjenjuja tute wěcowniki materiju abo ma-
ćiznu (mjaso, kožu, drjewo) a móža so tuž nomina materiae
mjenować:

zwěrjo wilbes Tier — zwěrina Wildfleisch.

ptak Vogel — ptačina Vogelfleisch.

liška Fuchs — liščina Fuchspelz.

worjeh Müž — worješina Müžbaumholz.

jabłuko Apfel — jabłučina Apfelbaumholz.

Tohorunja: slowčina, wišnina, krušwina a pod.

2. -stwo: Wěcowniki z tutym wukóncom wotvodžeju so wot
wěcownikow a kajkostnikow. Wot wěcownikow wot-
vodžene woznamjenjuja wone byće, hódnosć, powo-
łanje, kajkež woznam słowa wupraja; wot kajkost-
nikow wotvodžene pak někajku wobstojnosć.

kral der König — kralestwo das Königtum, die Königs-
würde.

Bóh Gott — bóžstwo die Gottheit.

člowjek Mensch — člowjestwo Menschenwürde.

knježna Jungfrau — knježnistwo die Jungfräulichkeit.

duchowny geistlich — duchownstwo der geistliche Beruf.

bohaty reich — bohatstwo Reichstum.

IX. Nomina materiae.

Nomina materiae su wěcowniki woznamjenjace maćiznu,
z kotrejež něšto je. Wone tworja so wosebje wot
wěcownikow woznamjenjacych štomy a zwěrjata.
Wone tworja so z wukóncom:

-ina: worjeh Müž — worješina Müžbaumholz, Müžbaum.

slowka Pflaume — slowčina Pflaumenbaum.

wišna Kirsch — wišnina Kirschbaum.
 jabłuko Apfel — jabłucina Apfelbaumpfanzung atd.
 liška Fuchs — liščina Fuchspelz.
 člowjek Mensch — člowječina Menschenfleisch.
 zajac Hase — zaječina Hassenfleisch.

X. Nomina collectiva.

Nomina collectiva su wěcowniki woznamjenjace zhromadženosé wěstych wosobow abo wěcow. Wone tworja so z wukóncam i:

1. -ače: To je poprawom kóncowka mnohoty wot jednotnych wěcownikow na „-ač“. Njejsu potajkim žana wosebita twórba, ale jenož pluralia, na př.:
 wjeslač — wjeslače die Art, Klasse, Gattung der Flößentiere.
 měchač — měchače die Beuteltiere.
2. -ina: Z tutym wukóncom tworja so *collectiva* přede wšim wot wěcownikow woznamjenjacych žive stworjenja.
 zwěrjo Tier — zwěrina Tierreich;
 kamjeń Stein — kamjenina Mineralreich;
 pjerje Federn — pjerina Federvieh;
 ptak Vogel — ptačina Vogelwelt;
 němc Deutscher — němčina Deutschtum, Deutsche:
 na př.: Běše tam wosebje tež wjèle němčiny,
 es waren vor allem auch viele Deutsche dort, das
 Deutschtum war auch besonders gut vertreten.
3. -je resp. -jo: list Blatt — lisće, lisčo die Blätter, das Laub.
 lipa Linde — lipje & lipjo der Lindenähain (Lipjo:
 Park bei Kloster Marienstern).
4. -sko: hora Berg — hórsko das Gebirge.
 lipa Linde — Lipsko die Lindenstadt (Leipzig).
5. -stwo: bur Bauer — burstwo die Bauernschaft.
 muž Mann — mužstwo die Mannschaft.
 wučeř Lehrer — wučeřstwo die Lehrerschaft.
 Bóh Gott — bóžstwo die (heidnišče) Götterwelt.
 Přir. Čas. M. S. 1901, I. zeš., str. 34 — 45.

XI. Nomina deminutiva & nomina deteriora.

A. Nomina deminutiva abo pomjeňšeńki.

Nomina deminutiva su pomjeňšace wěcowniki. Mnohe z nich su jenož hišće po twórbe deminutiva; jich

pomjeňsacy woznam je so z časom wosłabił abo cyle zhubił, na př.: kwětka die Blume, město: daš Blümchen. Ród pomjeňsénkow wostawa tón samón, kajkiž je ród prěnjotneho słowa.

1. **-eńk:** Na př.:

skhód die Treppe — skhodzeńk die Stufe.
stupjeń der Schritt — stupjeńk der Grad.

2. **-ik:** Na př.:

hólc der Knabe — hólčik das Knäblein.
krawc der Schneider — krawčik das Schneiderlein.
bratr der Bruder — bratřík das Brüderchen.
muž der Mann — mužik das Männlein.

Přispomjenje. Mnohe deminutiva na -ik wužiwaju so jako wosobinske a swójbne mjena, na př.:

Krawc — Krawčik — Krawčikec.

Muž — Mužik — Mužikec.

3. **-k:** jandžel der Engel — jandželk das Englein.

nan der Vater — nank das Väterchen.

małuch der Kleine — małušk der kleine Finger.

lubuch der Geliebte — lubušk der Liebling.

kožuch der Pelz — kožušk der kleine Pelz.

4. **-ka:** zahroda der Garten — zahrodka das Gärtnchen.

kniha das Buch — knižka das Büchlein.

mucha die Fliege — muška die kleine Fliege.

mać (maćeř) die Mutter — mačeřka das Mütterchen.

5. **-ko, (-atko):** éelo das Kalb — éelko & éelatko das Kälblein
kukato der Auslug — kukatko das kleine Auslugfenster.

džéco das Kind — džéčatko das Kindlein.

zornjo das Korn — zornjatko das Körnchen.

proso das Žerfel — prosatko das Žerfelchen.

Druhe příklady hlej Čas. M. S. 1901, zeš. I., str. 30.

6. **-ičk (-ička, -ičko):** Wot pomjeňsénkow, kajkež su w čisłach 1—5 naspmnjene, móža so dale deminutiva tworić z pomocu wukónca masc. -ičk, fem. -ička, ntr. -ičko. Móžemy je deminutiva druheho rjadu mjenować Wosebje tworja so tute wot křčeńskich mjenow a rěkaju potom hypokoristica (Řoženamen), na př.:

nan Vater — nank — nančik — nančičk — (nančičičk).

hólc Knabe — hólčik — hólčik — hólčiček — (hólčičiček).

Jurij Georg — Juŕk — Jurčík — Jurčíčk.
Hana Anna — Hanka — Hančíčka.

B. Nomina deterioriora.

Nomina deterioriora abo wohidma maju deminutivam nawo-pačny zmysł; wone woznamjenjuja tuž něšto wulke, wohidne (fisiscy a moralisicy), štož so při wěcy přez prěnjotne słwo wuprajenej namaka.

Wone su tworjene z kóncowkami:

7. -(a)č: Wěcowniki z tutym wukóncom su přede wším nomina agentis woznamjenjace někoho abo něšto (žiwe), kotremuž abo čomuž wěsta kajkosć we wulkej kwantiteće (mnohoče) přisluša. Přez tajku kajkosć bywa „agens“ mjenje bóle wohidny a tuž smědža a maju so tajke wěcowniki na -ač (nic wšitke kaž na př. nic: potač) tež do tuteje družiny zarjadować. Wone so wotwodžuja wot kajkost-nikow na -aty.

brodaty bärig — brodač Mann mit großem (wenig gefälligem) Bart.

nohaty langbeinig — nohač Langbein, Großein.

hubaty großmäulig — hubač Großeaul.

wosaty haarig — wosač Struwwelpeter.

rjeblaty großrippig — rjeblač Tier mit hervor- stehenden Rippen.

Druhe příklady hlej Čas. M. S. 1900, II. zeš., str. 128—129.

8. -ak: Tutón wukónce стої druhdy město -ač.

kliboraty langbeinig — kliborak (kliborač) Mensch mit ungelenken Gliedmaßen.

hubaty großmäulig — hubak (hubač) eine Person mit dicken Lippen resp. mit breiten Mundspalten, das Großeaul.

9. -isko, -iščo: holca Mädchen — holčisko, holčičco garstiges, ausgelaßenes Mädchen.

muž Mann — mužisko, mužičco der riesengroße Mann; ein häßlicher Mann.

zwěrjo Tier — zwěrisko, zwěriščo das Untier.

(Skónčenje nastawka w II. zešiwku.)

Nekrolog LXIX.

Lic. theol. h. c. Jurij Jakub,

bywši faraár w Njeswačidle, ryéer wysokich saksk. rjadow,
swérny serbski wótčinec, sobustaw Maé. Serbsk. 1862—1913.

* 24. oktobra 1839.

† 12. novembra 1913.

Ernst Jan Jurij Jakub so 24. oktobra 1839 jako starší syn sławnego serbskeho wótčinca Bohuwéra Jakuba, sobuzałożerja Maćicy Serbskeje, fararja při Michałskiej cyrkwi w Budyšinje, narodzí. Gymnasij swojego wótcnego města překhodžiwi w Lipsku theologiju studowaše. Po khwalobnje wobstatym pruhowanju běše z domjacym wučerjom w domje fararja Imiša w Hodžízu, wot 1866 hač 1870 z wučerjom při realnym gymnasiju w Žitawje. Lěta 1870 so jako kapłan a serbski předař při klóštrskej cyrkwi do Kamjenca přesydli. Tam je wón jako młodostny duchowny 27. juliya 1870 we hłownej cyrkwi druhemu bataljonnej 4. sakskeho regimenta wječor přjedy, hač do francowskeje wójny woteńdže, mówcne: „Tón Knjez Cebaot w nuzy a smjerći naš Bóh!“ džeržał, kotrež je wšitkim, kiž su jo slyšeli, njezapomnите wostało. W l. 1873, po smjerći fararja Rychtarja, jeho za fararja do Njeswačidla powołału. Tam je 33 lět z wulkim žohnowanjom skutkował. Druhe duchowne městno w Njeswačidle njebě za čas njeboheho wobsadżene, tuž su wšitke džěla wulkeje wosady na jeho ramjenjomaj ležałe. Nazymu 1906 khorowatosće dla swoje zastojnictwo zloži. Swoje poslednje lěta wón w Budyšinje hromadźe ze swojimaj sotromaj bydleše. Husto tež jeho luby bratr, dwórski radžícel a professor dr. Jan Jakub z Drježdán, wopytowaše. Wšitcy tući jeho swójbni buchu přjedy njeho do wěčnosće wotwołani, tak bě wón posledni z Jakubec swójby. Poslednjej lěče bě wón jara khory a nimale stajnje na khorołożu ležeše. Džen 12. novembra 1913 bu ze swojego čeřpjenja wumoženy. Runjež ma jeho swójbja w Budyšinje na Tuchorju herbske pohrjabnišéo, w kotrymž jeho staršej, jeho tři sotry a jeho młodší bratr spja, chcyše wón na pohrjabnišću swojeje Njeswačidliskeje wosady khowany być. Jeho pohrjab měješe so sobotu 15. nov. Žarowanska nutrnosće so dopołdnja w jeho bydlenju na hornčeřské hasy w Budyšinje pod bohatym wobdzělenjom wotmě. Najprjedy k. Rjeda, faraár při Michałskiej cyrkwi w Budyšinje, spowiednik njeboheho, po 121. psalmje žiwjenje zemréteho wobswětli, na to k. faraár lic. theol. Mrózak - Hrodžiščanski jako předsyda serbskeje

prědařskeje konferency jemu džak wuprají za wšitko, štož je za konferencu a za cyły serbski lud skutkował, a skónčnje jemu měšćanski pastor primarius Haebler w mjenje lužiskeho towařstwa za znutřkowne missionstwo poslednje božemje přiwoła. Pod zwonjenjom zwonow Michałskeje cyrkwe pohrebny éah z Budyšina do Njeswačidla čehnješe. Tam měješe k. farař Wallatář před kašcom, kiž běchu před wołtař stajili, najprjedy serbsku a na to němsku wopomnjeńsku rěč na założku Mat. 17, 8: „Jezus sam! To našeho njeboćičkeho wopomnjeće, to našeho njeboćičkeho zawostajenstwo!“ Sobustawy cyrkwinskeho předstejičeřstwa a wojeřskeho towařstwa swojeho něhdušeho swérneho dušowpastyrja na éiche pohrebnišće njesechu, hdžež je swój posledni zeński wotpočink namakał.

Što je Jakub swojej Njeswačidliskej wosadze byl, to je wona z bohatym wobdželenjom při jeho khowanju wobswědčila. Ale jeho žohnowane skutkowanje džše daloko přez mjezy jeho wosady. Z cyłej wutrobu wón na swojej serbskej prědařskej konferency wisaše, kotrejež předsyda wón po Dr. Imišowej smjeré bě, doniž so na wotpočink nje-poda. Zmužnje je naležnosće serbskich wosadow zastupoval. Wosebje jemu na wutrobje ležeše, zo by serbski lud swoju bibliju měl a hajił. Tohodla so jako sobustaw předsydstwa sakskeho hlowneho bibliskeho towařstwa za to staráše, zo so serbska biblia we wjetšim číšcu za slabšej woči wuda. Wón a jeho njebohi bratr staj k tomu wudawkej knižku za wšelkých wotebjerarjow dariło, w kotrejž su wobrazy k wšelakim stawiznam swjateho pisma. Jako wodzér serbskich kemšenjow w Drježdžanach je so za jich spěchowanje swěru staral. Wjacy lět bě z předsydu serbskeho lutherskeho knihowneho towařstwa. Płód jeho prěcowanjow je byl, zo su so serbske hodžiny na Budyskim gymnasiju, kotrež běchu w l. 1907 přestałe, zaso zawjedle; wón sam je přeni čas rozwučenje w serbskej rěci na so wzala. Wón běše horliwy sobustaw Maćicy Serbskeje, tež dołhe lěta w jeje předsydstwje. Maćicy je wón tež wšitke serbske knihi swojeje rjaneje knihownje wotkazał. Wón běše wjednik serbskeho kandidatskeho towařstwa, tež wjacy lět wudawař „Missionskeho Pósla“. Ze swojim pjerom je wón rad swojemu serbskemu ludej služil. Nimo wšelakich jednotliwych předowanjow je wón wudał: 1) Dr. Marćin Luther, jeho žiwjenje a jeho skutki; — 2) Boži zakoń, předowanja wo Božich džesać kaznjach; — 3) Knjezowa modlitwa, předowanja wo swyatym Wótčenašu; — a 4) Wědomostnu knihu wo přeložku serbskeje biblije, za kotruž

je jemu theologiska fakulta Lipsčanskeje university dosta-
nosé licentiata theologije *honoris causa* spožiła. Druhi
wudawk agendy za evangelsko-luthersku krajnu cyrkej
je wón do serbščiny přełožil. Poslednja radosć jemu bě, zo
próstwa za zdérženje swjedženja Třoch Kralow, ke kotrejž
běše wón serbski lud pohnul, přihłosowanje krajneje sy-
nody namaka; tak tutón swjedžeń dale wostanje.

Krasny pomnik pak je sebi wón stajił přez wulkotnej
wotkažani; kotrejž je wón wustajił. Hižo jeho bratr, dwór-
ski radžícel Jan Jakub, běše 10 000 hr. wotkazał, zo by
z jich danje 15 evangelskich pačeřskich džéci čestne myto
po 20 hríwnach dostało, kiž móža wučby katechisma serb-
skeho bjez přetor hnenja prajié. Naš Jurij Jakub
pak je za evangelskich studentow Lipsčanskeje university
20 000 hríwnow wotkazał, z kotrychž danje maju 2 abo 3
serbscy studenći bohosłowstwa lětnu podpjeru po
300 hr. dostać; wuměnjenja su, zo su, běchu-li wučomey
Budyskeho gymnasija, tam serbske hodžiny pilnje a swěru
wopytowali, zo se na rozwučowanjach serbskeho homileti-
skeho seminara wobdželuja, a zo slabja pozdžišo do serb-
skeho kandidatskeho towarzstwa zastupié a jako duehowni
serbskim wosadam služíć. Dale je wón 10 000 hr. wotkazał,
zo bychu z jich danje 3 evangelscy wučerjo po 100 hr. dosta-
wali, kotřiž wosebje serbščinu w swojich šulach haja. Tak
wopomnjeéé nadobneju Jakubec bratrow mjez nami nje-
zapomnите wostanje. *Havete piae animae!*

Lic. theor. Mrózak.

Wobsah:

W. Shakespearowy Julius Caesař. Zeserbšćeny wot Jana z Lipy	str. 3.
Wo słowotwórbje w Serbšćinje. Spisał Mikławš Just, kapłan	
w Ralbicach	„ 59.
Nekrolog LXIX (Lie. th. h. c. Jurij Jakub z podobiznu) . . .	„ 80.

Z nakładom Maćicy Serbskeje je wušla:

122. Protynka „Předženak“ na lěto 1914.

→ Wo zapłačenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 hr. abo w cuzych pjenjezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwólnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa adressa za póst je: Domschullehrer Michael Werab, Bautzen (Sachsen), Lauengraben 2 III — Serbski Dom.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namołwjeli.

→ Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho Serbskeho Museja. Dary za knihownju prosymy słać z addressu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16 a dary za musej z addressu: Domschullehrer Michael Werab, Bautzen, Lauengraben 2 III — Serbski Dom.

→ Dla zmóžnjenja porjadneho připosyłanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměnjenja swojich addressow prawje bórzy redaktorej Časopisa a pokladničej M. S. wozjewujej.

Rozeslanje Maćičnych spisow stava so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnję po jutrach a do hód. Hdy by něčto wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod addressu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sachsen).

Protynka „Předženak“ pak so sobustawam, zo bychu ju hnydom po jeje wudaću dostali, stajnję w měsacu novembra direktnje z Budyšina sćeče. Štóż ju njeby w prawym času dostał, wobroć so na pokladnika M. S. Knjeza Michała Wjeraba.

ČASOPIS MAĆICY SERBSKEJE

1914.

Redaktor:

Stud. radž. prof. dr. Ernst Muka,
konrektor a komitur rjadow Danila a sw. Sawy atd.

Lětník LXVII.

Zešiwk II.

(Cyłeho rjada číslo 131.)

Budyšin.

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS MAĆICY SERBSKEJE

1914.

Redaktor:

Stud. radž. prof. dr. Ernst Muka,
konrektor a komtur rjadow Danila a sw. Sawy atd.

Lětník LXVII.

Zešiwk II.

(Cyłeho rjada číslo 131.)

Budyšin.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

W. Shakespearowy
Julius Caesar.
(Dokónčenie.)

Druhi wustup.

Torhojšeo.

Brutus, Kassius a lud wustupi.

Měščan:

My wusprawnjenje wot was žadamy.

Brutus:

Tuž pójče, přečeljo, a posl'chajče.

A zastupy tam džélce ludowe.

Štóż na mnje posl'chać chce, njech wostanje, 5.

Štóż hić pak z Kassijom chce, njech

Tam za nim dže — —

A zjawne winy slyšeć budžeće

Za Caesarjowu smjeré.

Prěni měščan:

Ja slyšeć pak

Cheu Brutu tudy.

Druhi měščan:

Tak přirunaći potom móžemoj,

10.

Što tón a tamny ludej prajił je.

(Kassius z dželom ludu wotstupi.

Brutus stupi na rěcnjefnju.)

Třeći měščan:

Hlaj, Brutus hižo steji tam! Budź měr!

Brutus:

Haj, měrni budžeće do kónca!

Romjenjo, krajeno, přečeljo! Posluchajče na moje słowa, a mjelčče, zo mje slyšiće; wěŕće mi mojeho mjena dla a džiwajče na moju česć, zo wěriće. Sudźeće mje po swojej mudrosći a zbudźeće rozom swój, zo mje čim lěpje sudziće. Jeli so w tutej zhromadźiznje štō namaka, kiž by tak prawje wěrny přečel Caesarowy bił, tomu ja praju: nic mjeňša, hač joho, je Brutowa lubosć k Caesarjej. Hdyž so tutón přečel potom prašà, čohodla je so Brutus přečiwo Caesarjej zbhnył, ja wotmolwju: nic tohodla, zo sym Caesarja mjenje, ale zo sym Romu bóle lubował. Byšće radšo chcyli, zo by Caesar žiwy był, a wy jako wo-tročey wumrjeli, hač zo je Caesar morwy a wy sće 15.
20.
25.

30. jako swobodni mužojo žiwi? Dokelž mje Caesař lubo-waše, jeho wopłakuju; zo bě zbožowny, mje zraduje; dokelž bě mužny, česću jeho; ale dokelž bě knježenja lakomny, sym jeho morił. Tu su sylzy za jeho lubosć,
 35. radosé za jeho zbože, česć za jeho mužnosć, ale smjeré za jeho knježenja lakomnosć! Štó je tudy tak nizki, zo by cheył wotročk być? Je tu jedyn, njech rěči, přetož jeho sym ranił. Štó je tudy tak hruby, zo nje-
 40. by Romjan cheył być? Je tu jedyn, njech rěči, přetož jeho sym ranił. Štó by tudy tak njekničomny był, zo njeby swoju wótčinu lubował? Je tu jedyn, njech rěči, přetož jeho sym ranił. Zastawam khwilku a wotmolwjenja wočakuju.

W šitey:

45. Tu njeje nichtó, Bruto, nichtó, nichtó!

Brutus:

- Tak nikoho ranił njejsym. Ja Caesarjej wjacy činił njejsym, hač štož maće wy Brutej činić. Kak je so z Caesarjowej smjeré mělo, je na Kapitolu zapisane, jeho sława njeje zmjeňšena w tym, hdzež bě 50. wulki, ani jeho wina powjetšena, za kotruž je smjeré čerpił.

(Antonius a druzy wustupjeju z Caesarjowym čělom.)

- Tu čělo njesu, wobżarowane wot Marka Antonija, kiž hač runje na Caesarjowej smjeré džela nima, budźe tola jeje dobrotu wužiwać, přez to, zo w nowym 55. zarjadowanju hódnosć dostanje. A štó wot nas njeby tež hódnosć dostał? A z tym zaroćenjom wotstupju, zo kaž sym swojego najlepšeho přečela za zboże Romy morił, tak tež tutón kałač na sebje samoho nałożu, hdźyž budźe so wótčinje spodobać, moju smjeré žadać.

Měšenjo:

60. Budź žiwy, Bruto, sława, sława tebi!

Prěni měšean:

Joh' domoj wjedźe w čahu sławnostnje.

Druhi měšean:

Jom' sochu stajće w rjedže džédowskim.

Třeći měšean:

Njech wón je nětko z Caesarjom!

Štwórtyměšan:
Stož dobroh' bylo je na Caesarju
Njech w Brutu krónu dostonje.

65.

Prěni měšan:
Haj, jeho
Dom wjedźmy z wjes'łym wyskom sławnostnje.

Brutus:
Krajenjo — —

Druhi měšan:
Měr! Cicho!

70.

Brutus:
Mi, přečeljo, hié dajće samomu,
Nětk domoj, wy pak tudy wostańce
Mi k woli pola Mark-Antonija!
Česć wopokażče čělej Caesarjowom',
Tež česće rěc, kiž Mark-Antonius
Po našim samsnym přizwolenju nětko
Tu dzerzeć budže k sławje Caesarjowej
A nichtó z města njezdal so hač ja,
Dóníz z rěcu njeskónči Antonius.

75.

(Wotstupi.)

Prěni měšan:
Tuž wostańmy a wusłyśmy, što nětk
Nam prajić budże Mark Antonius.

80.

Třeći měšan:
Njech postupi džě tam na rěčnejrnu.
Měr! Kedžbu! — wustup wšak, Antonijo!

Antonius (na rěčnejrnu stupiwši):
Ja Bruta dla mam přislušnosće k wam.

Štwórtyměšan:
Što wón wo Brutu rěci?

85.

Třeći měšan:
Wón praji, zo ma přislušnosće k nam
Dla Bruta.

Štwórtyměšan:
Přec' njech pěknje hlada so,
Zo ničo złeho njeręci wo Brutu.

Prěni měšan:
Tyran je Caesař był.

90.

Haj to maš prawje!
A zbože je, zo jeho wotbychmy.

Druh i měščan:
Měr! Čicho! Tuž nětk tola posl'chajée,
Što prajié móže nam Antonius.

95.

Antonius:
O lubi Romjenjo — —

Měščenjo:
Měr budź a éicho!

Antonius:

- Wy přečeljo a lubi Romjenjo,
Nětk khilé wuši ke mni, posl'chajée,
Pohrjeb chcu zhotowaći Caesarjej,
100. Nic khwalić jeho. — Štož złoh' činimy,
Nas přežiwi, to dobre husto pak
So z morwym čělom našim pohrjebje,
Tež z Caesarjom budź tak. Wšak jeho wam
Je sprawny Brutus husto wobskoržał,
105. Zo knježenja bě lakomny. Hdyž tak
Je přešoł so, był je to čežki hréch,
A čežku zapłatu je Caesař dał.
Po dowolenju Brutowym a tych,
Kiž z jeho towarzemi su (hlaj, wón
110. Je sprawny muž a towarzijo tež)
Směm Caesarjej ja dzeržeć čelnu rěč.
Wón bě mój přečel wěrny, prawdziwy,
Hlaj, ale Brutus jeho wobskorža,
Zo sebi knježstwo chcyše připravić,
115. A Brutus sprawny, čestny čłowjek je.
Do Romy Caesař jatych přiwjedże,
Jich wjele, a z jich wulkim wukupom
Tak statne pokladnicy napjelni.
Bě tole snano škodna lakomnosć?
120. Při nuzy khudych Caesař płakaše:
Ja měnju z twjerdšich wutkow džěłany
By dyrbjał čłowjek być, kiž knježić chce.
Hlaj, ale Brutus jeho wobskorža,
125. A Brutus sprawny, čestny čłowjek je.
Sće wsitcy widzeli, kak třikróć jom'
Na Luperkalach krónu poskićach,
Kiž bu wot njeho třikróć zacpjena.

Je znamjo to snadź knježtwolakomstwa?

Přec' Brutus joh' pak toho wobskorža,
A bjez dwěla muž sprawny Brutus je.

130.

Tež njechcu słowam rěčeć napřečo,

Kiž Brutus rěčał je; mi słuša so,

Zo tudy jeno wupraju, štož wěm:

Sće wšitcy lubowali Caesarja,

A z połnym prawom to; što wadži wam

135 .

Nětk hórkó žarować wo jeho smjeré

Je rozom čeknył k džiwim zwěrjataṁ

A čłowske bydła snano wopušćił? —

O lubi, mějće zo mnu sćeŕpliwoſé!

We kašću leži moja wutroba

140.

Tam z Caesarjom, a tuž ja zamjelknu,

Dóníz wona wot tam zasy wróci so.

Prěni měščan:

Po mojim zdaću wjele rozoma

We jeho słowach je.

Druhi měščan:

Haj, Caesarjej,

145.

Hdyž prawje sebi wšitko wobmysliš,

So tola wulka křiwdā stała je.

Třeći měščan:

Boh' skorženo! Haj, kmótře, mi so tež

Tak być zda. Snano wjele hórfši nětk

Na jeho město přińdže! Božedla!

150.

Štvorty měščan:

Sće slyšeli? Wón krónu začpił je.

Tuž tola njebě knježtwa lakomny.

Prěni měščan:

By bylo tak, to by drje hubjenje

So zešlo tomu a tež tamnemu.

Druhi měščan:

O hlejće! Wbohi muž, kak jemu woči

155.

Wot hórkich sylzow čerwjenitej so.

Třeći měščan:

Zawěrnje lěpšoh' muža nimaće

We cyłym Romje, hač Antonija.

Štwórtyměščan:
Měr! Kedžbu! Wón zas rěčeć počina.

Antonius:

160. By wčera hišće swětej napřećo
So Caesař stajić mohł, a džensa wón
Tu leži morwy, ani prošeř so
Wjac' k počesčenju před nim njeklonja.
O knježa, hdy bych waše wutroby
165. A waše mydle nětko zmućić cheył,
Bych křiwdu činił Brutej, Kassijej,
Kiž staj, kaž wěsće, sprawnej čłowjekaj.
Ně, njecheu teju knjezow zrudžići,
Chceu radšo křiwdić morwom', sebi, wam,
170. Hač zo bych jimaj znapřećiwł so. —
Hlaj, tudy w rucey džeržu pergament,
Ma pečat Caesarowy, nam'kał sym
Jón zamknjeny we jeho kamorje.
Je Caesarowy wotkaz. — Krajenjo!
175. Hdy byše wjedželi, što steji w nim —
Ja pak to čitać njecheu, wodajée —
To byšeē šli a rany košili
Nětk smjertne Caesarjowe, rubiška
W krwi swjatej jeho sebi mačeli,
180. Wo włošku z jeho hłowy prosyli,
Ju zwostajiwši swojim potomkam
Kaž drohi naměrk k wěčnom' pomnjeéu.

Štwórtyměščan:
Jón slyšeć chcemy: wotkaz čitajée!

Wšitey:

185. Haj, wotkaz, hnydom čitajée!
Jón slyšeć chcemy: Wotkaz Caesarowy!

Antonius:

- Wam čitać njesměm, lubi přeéljo,
Wy wjedžeć njesměče, kak Caesař was
Je lubował, wy njejsće z kamjenja,
Też z drjewa nic, ně, jeno ludzo sće.
190. A tuž by strašnje zahoriło was
A zblazniło, hdy byšeē wjedželi,
Što Caesarowy wotkaz wobsaha.
Wy zhonić njesměče, što steji w nim,
Wy wjedžeć njesměče, zo herbja sće

Wy Caesarjowi; što by nastalo,
Hdyž wam by tole přišlo k wjedźenju!

195.

Měščenjo:

O čitajée nam wotkaz, Mark Antono!
My chcemy wjedźeć, što je wotkazał
Po swojej smjerći sławny Caesař nam.

Antonius:

So sćeŕpnyć njechaće a počakać? 200.
So překhwatał sym, zo sym rěčał tak.
So boju, wobskorził sym sprawnych mužow,
Kiž morili su Caesara. Mam strach!

Št wórty měščan:

Su přeradnicy! Sprawni mužojo?!

Wšitey:

My chcemy wotkaz słyšeć! Wotkaz! Wotkaz! 205.

Druhi měščan:

Su wšitey njekhmanicy! Mordarjo!
Nam zjewéće wotkaz! Wotkaz zjewéće!

Antonius:

Mje nuzujeće wotkaz čitaći?
Nó, tak so stupee wšitey do koła
Tu wokoło dźě morwoh' Caesara,
A dajée pokazać mi toho wam, 210.
Kiž wotkaz scinił je. Mam dele přiněć
Ja k tomu k wam? Je waša wola to?

Wšitey:

Haj, stupee dele!

Druhi měščan:

Dele stupee k nam!
(Antonius z rěčneřne stupi.)

215.

Třeći měščan:

Wam dowolimy rad.

Št wórty měščan:

Do koła stupee so! Do koła!

Přeni měščan:
Wot marow, čěla trochu wotstupče!

Druhi měščan:
Anton'jej z puća! Mužej hódnemu!

Antonius:

220. So njećišće tak ke mnje! Stupče preč!

Wšitey:
Jom' čińče městno! Nazad! Z puća!

Antonius:

Hdyž maće sylzy, nětko płakajće!
Wam znaty je tón płaść. Ja spominam,
Hdyž přeni króje jón Caesař nošeše,
Na lětnim wječoru we stanu bě,

225. Bě runje Nervijow wón porazył. —
Tu je jón překlop kalač Kassija —
A tajku džéru Kaska scinił je!

230. Tu Brutus překlop, lubowany syn;
Hdyž wrócił bě wón kalač zaklaty,
To poča puzolić so čopla krew
A z wotewrjenych durjow běžeše,

235. Kaž chcyła hladač, hač je Brutus był,
Kiž wonka klepaše tak njeunje,
Haj, Brutus — Caesarowy lubostnik!

A kak bě lubowany, Bóh je swědk!
Bě rana Brutowa najhórša wšech;
Hdyž toho kalač Caesař wuhladny,

240. To jeho přemoh njedźak bóle hač
Brón přerady, so zlemi wutroba!
A płaść przed woči sebi séahnywši —
Při znamjenju Pompeja polatym

Z krwju jeho — padny wulkí Caesař naš.
O kajki pad to běše, krajeno!

245. Tam ja, tam wy, tam wšitey padnychmy!
A krwawna přerada bu z knjezom nětk.
Wy płakaće, mówc želnwiwośće je

Was přewinyła, sylzy krasne su,
Kiž mojej woči płakać widźitej.

250. Wy dobrí! Sylzy hižo do wočow
Wam stupaju, hdyž płaść 'nož widźiće,
Płaść Caesarowy krwawny; hlejće tu

Wón sampak leži, hroznje překlóty
Wot přeradniskich kałačow.

Prěni měščan:
O zrudny postup!

255.

Druhi měščan:
Sławny Caesarjo!

Třeći měščan:
Dnjo połny njezboža!

Štwórtý měščan:
Wy njekhmanicy, mordarjo!

Prěni měščan:
O krwawny pohlad!

Měščenjo:

So wjećmy! So wjećmy! Preč — pytajće — 260.
palče — zapalejće — pjeŕće — moŕće — ani jenoho pře-
radnika žiweho njewostajće!

Antonius;
Nic čekać, wostańce tu, krajeno!

Prěni měščan:
Měr! Ćicho! Posł'chajće na jeho rěč!

Měščenjo:

Jeho słyśmy — jeho scéhujmy — z nim wu- 265.
mrzejmy!

Antonius:

Wy lubi přeéljo, so njedajće
Přez moje słowa k strašnom' zběžkej hnué!
Wšak sprawni ludźo skutk su wuwjedli. 270.
Drje njewěm, kajka tajna złoba je
Jich k tomu wabiła, su sprawni pak,
A wěŕće, wam wšo bórzy rozkładźa.
Mi njeje móžno zhręć wam wutroby,
Ja njejsym rěčnik, kajkiż Brutus je,
Sym — kaž mje wšitey znaja — prosty muž 275.
A sprawny přeél, to też wjedźa či,
Kiż dowolili su mi rěčeć k wam.

- Ja nimam wćipa, słowow, hódnosće,
Też nimam wuraz, přednošk, rěče šik,
280. Zo bych do zahorjenja přiwjedł krew.
Štož hižo wěscé, prosće powjedam,
Wam pokazuju rany Caesarjowe
A rany něme za mnje rěčeć dam.
Bych ja był Brutus, wón Antonius pak,
285. To by Antonius tudy stał, kiž by
Was mócnje zahoril, a jazyk, rěč,
Dał kóždej ranje Caesarjowej, tak,
Zo bychu z tym so same kamjenje
We měscé Romje k zběžkej zbudžiłe.

W šitey :

290. So zběhnímy!

Prěni měščan :

Brutowy dom zapalmy!

Třeći měščan :

Preč! Pójée! P्रeradnikow pytajée!

Antonius :

Na słowčko hišće, lubi krajenjo!

Měščenjo :

Měr! Ćicho! Rěčće, sławny Mark Antono!

Antonius :

295. Wy k dźelu dźeće, njewěscé pak što,
Z čim Caesař wašu lubosé zasluža?
Ně, wy to njewěscé, tuž praju wam:
Na jeho wotkaz pomnícę, přečeljo!

Měščenjo :

Zawěrnje wotkaz! Słyšće! Wostańće!

Antonius :

300. Hlaj, Caesarjowy wotkaz tudy wam
Ja předpołożam z jeho pječatom.
W nim wustaja so kóždom' Romjanej
Po hlowje drachmow sydomdžesać pjeć.

Druhi měščan :

305. O hódny Caesarjo! — Haj, pojmy nětk
A wjeémy so za jeho smjeré!

Třeći měšean:
O kralo Caesarjo!

Antonius:
Mje doslyše!

Měščenjo:
Měr! Čicho!

Antonius:
A wjac' 'sće: Wón je swoje hrodžišća
A khłodnicy, kiž hodža zamknyć so,
A derje plahowane zahrody
Na hewej stronje Tibra darił wam
A wašim potomnikam na wěčnje,
Zo byśće tam po swojej spodobje
So móhli rozkhodźeć a zabawjeć.
Haj, to bě Caesař: hdy so wróci zas?

310.

315.

Prěni měšean:
Ach, ženje, ženje! — Prečku! preč!
Na wonym swyatym městnje z płomjenjom
Nětk spalmy célo, potom zapalmy
Z nim domy přeradnikow, mordarjow,
Tuž zběhnće célo!

320.

Druhi měšean:
Woheń přinjesće!

Třeći měšean:
Wše ławki roztorhajće!

Štóry měšean:
Sydla tež,
A klamy, hětki, wšitko ztorhajće!
(Měščenjo z céłom wotstupja.)

Antonius:
Njech takle nětko dale pleče so! —
Haj, njezbože, we běhu sy; so wal
Pak tam pak sem, na kotruž stronu chceš!
(Služobnik wustupi.)
Što njesеš, pachole?

325.

Služobnik:
Oktavius
Je, knježe, runje přišoł do Romy.

Antonius:

330. Hdze přebywa?

Služobník:

Je runje z Lepidom

We Caesarjowym domje.

Antonius:

Hnydom tam

Ja z khwatom póníu jeho wopytać,

Wón cyle po woli mi došoł je.

Fortuna směwa so, a wěsće tak

Nam derje poradži so naša wěc.

Služobník:

Joh' prajić slyšach, zo staj jěchałoj

Kaž wrótnej Brutus, Cassius z města won.

Antonius:

340. Staj najsckerje drje zhoniłoj, kak lud

Sym spjećił ja. — Mje wjedź k Oktavijej!

(Wobaj wotstupitaj.)

Třeći wustup.

Wulica.

Cinna pěsnjeř wustupi.

Cinna:

Mi džens so džalo je, zo z hosćom běch

Ja pola Caesarja a strašniwe

So myslički we mozhach wjerća mi.

Ja z cyła njechcých džensa z khěže hić.

5. A tola něsto čéri mje.

(Měšćenjo wustupja.)

Prěni měščan:

Kak rěkaće?

Druhi měščan:

Hdze chceće?

Třeći měščan:

Hdze bydlíče?

Štvórtý měščan:

Sée ženjeny abo nježenjeny?

Druhi měščan:

10. Prosće kóždom' wotmolwé,

Prěni měščan:

Haj, a z krótka.

Štvórtý měščan:

Haj, a mudrje.

Třeći měščan:

Haj, a sprawnje, to sebi dajće radžíć.

Cinna:

Kak rěkam? Hdze cheu? Hdze bydlu? Sym ženjeny abo nježenjeny? Potajkim, zo bych kóždemu prosče z krótka, mudrje, sprawnje wotmołwił, rjeknu mudrje: sym nježenjeny. 15.

Druhi měščan:

To drje ma rěkać, zo su ēi hłupi, kiž so ženja? — To wam puki přinjese, so boju. Dale prosče!

Cinna:

Ja runje k Caesarowemu pohrjebej du. 20.

Prěni měščan:

Jako přečel abo njepřečel?

Cinna:

Jako přečel.

Druhi měščan:

To bě prosče wotmołwjene.

Štwórtý měščan:

A waše bydlo — z krótka!

Cinna:

Z krótka: při Kapitolu bydlu. 25.

Třeći měščan:

Waše mjeno, knježe — sprawnje!

Cinna:

Moje sprawne mjeno je Cinna.

Prěni měščan:

Do kruchow z nim! Je přisažník!

Cinna:

Sym Cinna pěsnjeř! Sym Cinna pěsnjeř!

Štwórtý měščan:

Jeho hubjenych hrónčkow dla jeho roztorhajé! 30.

Jeho hubjenych hrónčkow dla jeho roztorhajé!

Cinna:

Ja njejsym Cinna přisažník!

Štwórtý měščan:

Wšo jene: jeho mjeno je Cinna, wutorhíče jemu jenož mjeno ze žiwota, a potom jemu běžeć dajé!

Třeći měščan:

Drějée, roztorhajé jeho! — Pójęe! Wohnje, ho! 35.

Płomjenja! — K Brutej! K Kassijej! wšo zapalée! —

Wy k Docijowemu domej; wy k Kaskowemu; wy

k Ligarijej! — Doprědka! Stupajé! —

(Wšitcy čerja wotsal.)

Štвorty čin.

Prěni wustup.

W Antonijowym domje.

Antonius, Oktavius, Lepidus za blidom sedžo.

Antonius:

Tak maju nasmušknjeni wšitey wumrjeć.

Oktavius:

Tež bratr waš, Lepido, přihłosujeće ?

Lepidus:

Přihłosuju.

Oktavius:

Antonio, smuhu sčińće!

Lepidus:

5. Z tym wuměnjenjom, zo tež Publius wumrje,
Syn sotry wašeje, Antonio.

Antonius:

Haj, tale smuha jeho zatama.

Do Caesarjowoh' doma, Lepido,

10. Wy nětko džíče, přinjesće nam wotkaz,
A hladajmy, što w nim so skrótsi hodži.

Lepidus:

Nańdu was tudy zasy ?

Oktavius:

Pak tudy, pak na Kapitolu.

(Lepidus wotstupi.)

Antonius:

To muž je słabý a bjez zaslužbow,
Za posła dobry. Je dha přihόdno,
Zo wón, hdyz swět so trójcy rozdžela,
So přiwozmje ?

Oktavius:

Wy takle měnješće,
A prašešće so jeho, komec smužka
So dać ma w našich smjertnych zapiskach

Antonius:

20. Oktavijo, ja swěta wašnje znaju,

A radžu klasć na njeho tele česće,
 Zo druhe wobčežnosće nam so zminu.
 Njech wón je nosy jako wosoł złoto,
 So poćo, stonajo při tajkim dźele,
 Pak wjedzeny wot naj pak čerjeny.
 A hdyz je kubło k prawom městej donjesł,
 To z njeho brěmjo wzimimoj, jemu dajo
 Běžeći jako wóslej próznemu,
 Trásé z wušomaj, so picawać na pastwje.

25.

Oktavius:
 Wam přihłosuju; ale wón je wojak
 Wupruhowany, mužny, wutrobity.

30.

Antonius:
 Mój kón je tajki tež, Oktavijo,
 A tohodla jom' dobru pieu dawam,
 Je stworjenje, kiž wuču wojoyać,
 Wuwiwać so, stać z měrom, skoku běhać.
 Štož jeho čelo čini, duch mój kaza. —
 Tež z Lepidom, kaž wěmy, njeje hinak,
 So dyrbi wućic ēahnyć, nahonjeć.
 Je ducha prózny pachoł, člowjek tajki,
 Kiž žiwi so wot wotpadankow, khumštow
 A wěcow, kiž su zastarjene juž
 A přetrjebane druhdže; pola njeho
 Do mody hakle přińdu. Rěčće wo nim
 Nic kaž wo člowjeku, ně, kaž wo wěcy. —
 Nětk pak, Oktavijo, wo wulkich wěcach
 Slyše. Hlaj, Kassius a Brutus wójsko
 Zhromadźujetaj wulke; prosće hlou
 Nětk dźerzeć mamoj! Zwjazajmoj swój zwjazk,
 Hromadźmoj přeelow as yłu swoju,
 A hnydom dźimoj radu składować,
 Kak najlepje so potajne da wotkryć
 A kak so zjawnom' strachej wotmołowja.

35.

40.

45.

50.

Oktavius:

Tak čińmoj; kaž na kole stejimoj,
 Wot njepřeelow mnohich wobšćowkanaj,
 A mnohi, kiž so směwa, nosy w sebi,
 So boju, tysac strachow na naju.

55.

(Wotstupitaj.)

Druhi wustup.

Před Brutowym stanom w lēhwu pola Sardesa.

So bubnuje. Brutus, Titinius, Lucius z wójskom wustupja
Lucilius a Pindarus příndzetaj jim napřečiwo.

Brutus:

Stej, ho!

Lucius:

Daj hesło, ho! A stej!

Brutus:

Hlaj wšak, Lucilius! Je Kassius blizko?

Lucilius:

Je blizko, haj; a Pindarus je přišoł,
5. Zo by was postrowił wot swojoh' knjeza.

Brutus:

Mi luby postrow! Pindaro, waš knjez
Pak změnjeny sam pak na druhich radu
Je hódnu přičinu mi dał, zo přeju
Skonjanym wěcam byći njeskonjanym.
10. Dokelž pak bliži so, so wujednamoj.

Pindarus:

Na tym njej' dwělu, dokeliž mój knjez
So wěsće wupokaže, kajkiž bywa,
Přec' jara česćiwy a zdwórliwy.

Brutus:

Wón dwělny njej'. — Lucilio na słowčko!
15. Kak wón was přija, powjedajće mi.

Lucilius:

Z česću a zdwórliwosću wulkej dosć,
Nic pak z tak swójbnej wutrobnosću, z tajkej
Přečelnej rěču nic a wotkrywnoséu,
Kaž hewak wašnje ma.

Brutus:

20. Ty wopisuješ
Přečela dobreho, kiž woliwkue.
Běh swěta tajki bywa: wopomń stajnje:
Hdyž luhosć khorowačeć, wjadnyć pōčnje,

To złoža so na zwonkne wobrjady.
 Wo tryskach ničo njewě prawa swěrnoś. 25.
 Dudławi ludžo pak, kaž konje nahłe,
 So sławnje troja, jako połni mocy ;
 Hdyž pak ma njesć so potom wotmach krewawny ;
 To khromja a kaž špatne konjatko
 Zarjeknu służbu. — Bliži 'wójsko so? 30.

Lucilius:

W Sardesu chcedźa złožić nócne lěhwo
 Najwjetši wotdžel, cyłe jězdnistwo,
 Přewodźa Kass'ja.

(We dalokosći so přezpolo piska.)

Brutus:

Poslchaj, je žno tudy.
 Stupajće jemu trochu napřećo! 35.
 (Kassius z wójskom wustupi.)

Kassius:

Zastańće!

Brutus:

Zastańće! — Słowo dajće dale.

Hłosy za jewišćom:

Zastańće! — Zastańće! — Zastańće!

Kassius:

Mje ranili a skřiwdźili sće, bratře.

Brutus:

Njech bohojo su swědcy, křiwdžu snano 40.
 Ja njepřećela? Kak džě skřiwdźić potom
 Bych bratra zamohł?

Kassius:

Pohlad měrny waš
 Wumjety jeno krywa. Hdyž wy tak — —

Brutus:

Zastańće, Kass'jo, a mi mjelčo zjewće 45.
 Wobčežnosć swoju. Wšak was derje znaju!
 Tu před wočomaj wójskow našeju,
 Kiž jeno dyrbjałej mjez namaj lubosć
 Widžeći, překorić so njechcejmoj.
 Kazajće wašom' wójsku dale čahnyć, 50.

Mi potom w stanie prajće swoje skóržby
A z połnej měrnoſću was wusłyſu.

Kassius:

Pindaro, kazaj našim połkownikam,
Zo swoje zastupy kruch dale wjedu
55.   Wot toho města preč.

Brutus:

Lucilijo, čiń to też, a njepuše k nam
Do stana nikoho, dónź njeskónčimoj.
Sem k straži postaj Luc'ja a Titin'ja.

(Wšitey wotstupja.)

Třeći wustup.

Brutus a Kassius wustupitaj.

Kassius:

Přičina wašej' křiwdy leži w tym,
Zo Luc'ja Pellu zasudžišče, dokelž
Je dary brał mu skićene wot Sardow.
Mój list, kiž jeho dla sym pisał wam —
5.   Ja muža znaju — njeje ničo płaćił.

Brutus:

Sam sebi z tajkim listom křiwdžišče.

Kassius:

Příslušne njeje w času nětčišim,
Zo kóžda maličkosć zo porokuje.

Brutus:

Dowolće prajić mi, zo, Kasssijo, wam
10.   Wumjetuja, zo dary bjerjeće,
Zo předawaće zastojnsta za złoto
Na njezasłužnych.

Kassius:

Što? Ja dary brać!
Wy wěsće, zo sće Brutus, kiž to praji;
By hewak — pola bohow přisaham! —
15.   To słowo było waše poslednje.

Brutus:

So njepočink přez mjeno Kass'ja sčesća,
A tohodla so khowa khłostanje.

Kassius:

Khłostanje?!

Brutus:

Na Měrca pomíče, na Měrcowe Idy.
Njej' wulkı Caesär prawdosće dla wumrjeł? 20.
Mjenujée njekhmanika, kiž so dótckny
A zakłó jeho, jeli nic dla prawdy?
Što, jedyn wot nas, kiž smy morili
Najlepšoh' muža dźě na tutym swěće
A jenož tohodla, zo rubježnikow 25.
Wón kitaše, my nětko dyrbjeli
Ze špatnym złotom womazać sej porsty
A našich česćow wobjim šěroki
Rozpředawać za horstku njerjada?
Z psom radšo być cheu, šćowkaći na měsačk, 30.
Hač tajki Romjan.

Kassius:

Bruto, njerańće mje;
Nječeŕpja tole. Wy so zabudžeće
Mje šćuwajo. Sym wojak, haj a stařši
We wuwučenju, khmaniši hač wy 35
Rozkazy dawać.

Brutus:

Kass'jo, wy to njejsće.

Kassius:

Sym.

Brutus:

Njejsće, prajn.

Kassius:

Nječeŕće mje dale; 40.
So hewak zabudu, a to by škodžić
Wam jara mohło, hněw mi njepačće!

Brutus:

Preč, mužo njedušny!

Kassius:

Je tole móžno?

Brutus:

45. Posl'chajće na mnje, přetož ja chcu rěčeć.
Mam pokorić so wašej rozžahlosći
A mam so stróžić, hdyž mi séekły hrozy?!

Kassius:

O bohojo, to wšitko dyrbju přenjesć?!

Brutus:

50. To wšitko? Wjacy dyrkotajće, doniž
So puknje waša horda wutroba.
Preč, swojim njetolnikam pokažće,
Kak nahły sće, a swojich wotročkow
Do stracha stajće! Mam pak ja so khileć,
Mam poslužeć wam, stać a křiweć so
55. Před wobužnosću wašej? Pola bohow!
Wy dyribiće sam póžrjeći swój jěd.
A hdyž so puknjeće; wot džensa džě
Wy budźeće mi słužić k žortej, k směchej,
Hdyž tak so kusaće.

Kassius.

60. Smój dotal přišloj?

Brutus:

Wy prajiće, zo lěpši wojak sće:
Tuž dopokažće, číńce tola wěrnu
Tu khwalbu swoju. Mi by lubo było;
Wot hódných ludži wuknu stajnje rad.

Kassius.

65. Mi wulku křiwdu, Bruto, činiće;
Sym prajił, starši wojak, nic pak lěpši.
Prajach snadź lěpši?

Brutus:

Njestaram so wo to.

Kassius:

Sam Caesař njeby takle wustupał.

Brutus:

O čicho! Njebyše so zwažili
Tak jeho dražnič. 70.

Kassius:

Što, so njebych zwažil?

Brutus:

Ně.

Kassius.

Caesarja dražnič njebych zwažil so?

Brutus:

Za swoje žiwjenje so njebyše. 75.

Kassius:

Přejara njetwarzé na mojn lubosć,
Bych scinić móhl, štož by mje mjerzało.

Brutus:

Sée činili, štož dyrbjało was mjerzać;
We waých hrózbach, Kass'jo, njeje stracha,
Sym wobronjeny z djabołstwom tak jara, 80.
Zo wone čahnu nimo mje kaž wětr,
Kotrehož kedźbu nimam. Pósłał sym
Njedawno k wam wo wěstu ličbu złota,
Kiž wy mi njedašće. So njewustejn
Sej pjenjez wobstarać přez srědki špatne. 85.

Zawěrnje radšo wutrobu ja swoju
K pjenjezam wuliju a kapam krej
Za drachmy, hač zo buram z twjerdej ruki
Wuwiwam leſtnje khudu žiwnosć jich.

Po złoto sćelech k wam, zo bych móhl płacić
Mzdu legionam swojim, wy pak sće
Mje wotpokazali. Bě Kass'ja hódne
Snadź tole? Bych ja tak wam wotmołwił?

Hdyž Brutus budže tajki lakomnik,
Zo tajke snadne pjenježki by zamkał
Před přečelemi, potom bohojo,
Wšě wzmiče hromy swoje a do kruchow
Rozražće jeho. 95.

Kassius:
Njejsym wotpokazał.

Brutus:
Sće činili.

100. Kassius:
Ně, njejsym! Tón je błaznił,
Kiž wam je přinjesł tajku wotmołwu.
O běda! Brutus wutrobu mi łama.
Słabosće přeélowe znjesć ma přečel,
Mi Brutus moje powjetšuje pak.

105. Brutus:
To jenož činju, hdyž je wukonječe
Wy na mni.

Kassius:
Wy mje njelubuječe.

Brutus:
Ja njelubuju waše brachi.

110. Kassius:
Wóčko
Přečela njeby brachi widzało.

Brutus:
Haj wóčko lišćerja nic, hdyž tež bychu
Tak wulke byłe kaž Olymp.

115. Kassius:
Anton'jo pój a pój Oktav'jo młody,
Na Kass'ju samym nětko wjeétaj so;
Hlaj, Kassius tuto žiwjenje ma syte
Hidženy, hanjeny wot swojoh' bratra,
Kaž wotročk wuswarjeny! moje brachi
Wobkedźbowane wšě su zapisane
Do knihow pomjatných, tam wuwuknjene,
120. Zo bychu mi so ēisnyłe do hłowy! —
O dušu bych móhł wupłakaći z wočow!
Tu je mój kałač, tudy naha hrudź,
W njej wutroba, kiž dróżsa je hač podkop
Plutowy, a tež bohatša hač złoto:

Hdyž prawy Romjan sy, to wzmi ju won!
 Njedawši złoto tebi, dawam nětko
 Či swoju wutrobu; storč do njej' kałač,
 Kaž jónu sy do Caesarja jón storči!'
 Wěm, zo sy jeho hidžo hišče bóle
 Přec' tola lubował, hač Kass'ja ženje.

125

130.

Brutus:

Do nóžnjow tykńce zasy kałač swój.
 Hněwniwy budźce, ja wam dowolu;
 Čińce štož chceče; zo mje rudžiće,
 Za wašničko chcu waše wukładować.
 O Kassijo, jehnjeću sće připřehnjeny,
 Kiž haji hněw, kaž křemjeń woheń haji,
 Dawajo sylnje nuzowany škrěčki
 Běhle, a potom zasy wustudnje.

135.

Kassius:

Je Kassius žiwy, zo by jeno k směchej
 A k žortej był za Bruta swojego,
 Hdyž jeho hněw a wobužna krej prudži?

140.

Brutus:

Hdyž tole prajach, haj, běch wobužny.

Kassius:

Tak wjele přidaće? Mi ruku dajće!

Brutus:

Wutrobu tež.

Kassius:

O Bruto!

145.

Brutus!

Što 'šće wjacy?

Kassius:

Njej' waša luboscь wulka dosć, zo sćeřposć
 Ma ze mnu, hdyž mje herbstwo maćeńe,
 To nahle wašnje, čéri předaloko?

150.

Brutus:

Haj, Kassijo, wot nětka, hdyž wy zasy
 Překruty z wašim Brutom budžeće,

155. Wón myślić budźe, zo mać waša swari
A wo swary so starać njebudźe.
(Hara za jewišcom.)

Pěsnjer (za jewišcom):
Pušće mje nutř: hejtmanaj widźeć dyrbju.
So překoriłojoj staj, a njeje dobre,
Zo samej bywataj.

160. Lucius (za jewišcom): Nutř njesměče.

Pěsnjer:
Ničo hač smjerć mje zdžerži zdaleneho.
(Pěsnjer wustupi.)

- Kassius:
Nó, kajka hara? Što pak je?

- Pěsnjer:
Hańbujtaj hejtmanaj so! Što džě mataj?
So lubujtaj a budžtaj přećezej,
Kaž tajkimaj so słuša mužomaj;
Wo prawdže wjac' lět widźach hač wój dwaj.

Kassius:
Ha, ha, tak špatnje sywik zynkuje!

Brutus:
Won z tobu,, pachole! so, slěpco, zdal!

Kassius:
Joh' wostajće; wón tajke wašnje měwa.

170. Brutus:
We prawym času znjesu jeho wašnje.
Čom' z tajkimi so hłaznikami wadžić?
Kumpano, z tobu wón!

Kassius:
Marš, dži swój puć!
(Pěsnjer wotstupi. Lucilius a Titinius wustupitaj.)

Brutus:

Lucil'jo a Titin'jo, polkownikam
Přikazajće, zo dadža wójsku éahnyé
Do lěhwa nócneho.

175.

Kassius:

A potom samaj
So wroćtaj — sobu wjedžo Messalu —
Sem runy púč.

Brutus:

Hej, Luc'jo, keluch wina ! 180.
(Lucilius, Titinius a Lncius wotstupja.)

Kassius:

Sej njemyslach, zo móžeće tak zły być.

Brutus:

O Kass'jo, wšelaka a wulka žałosć
Je wutrobn mi khoru sciniła.

Kassius:

Njenałožujeće filosofiju,
Hdyž horjo připadnje wam zadžewa.

185.

Brutus:

Njej' čłowjeka, kiž lěpje žałosće
By zujesł, hač ja. — O Porcia njeboha je.

Kassius:

Ha! Porcia !

Brutus:

Je njeboha, so miny.

190.

Kassius:

Kak mózach žiwy woteńc, hdyž was dražnjach ? —
O hnujaca a njeznjesomna škoda!
Na kajku khorosć wumrě ?

Brutus:

Na stysk po mni
A na žałosć, zo je Oktavius 195.
Z Antonijom so takle zmóčníl — přetož

Do smjerće jeje příndže tale powjesć — :
To wza ji rozum, a hdyž sama běše,
Přec' pôzrě woheň.

Kassius:

200. A tak wumrě? Wboha!

Brutus:

Tak wumrě.

Kassius:

O wy wěčni bohojo!
(Lucius wino a swěcy njese.)

Brutus:

Wo njej wjac' njerěč. — Podaj keluch mi.
W nim horjo wšitke, Kass'jo, pohrjebam.

Kassius:

205. Wutroba lačni mi za wotpićom. —
Pjelń, pachole, zo keluch přeběhnje.
Wot Brutoweje lubosće přewjele
Ja ženje njepiju.

(Titinius so wroči z Messalu.)

Brutus:

210. Zastup, Titin'jo. — Witajée, Messala. —
Nětk posyńmy so wokoł tutej swěcy
A rozpomńmy, što wužitne nam budže.

Kassius:

O Porcia, njeboha!

Brutus:

215. Nic wjac, prošu. —
Messala, tudy dostali sny listy,
Po kotrychž džě Oktavius a Anton
Čehnjetaj z wulkej sylu juž na nas,
So zaměrujo runje na Philippi.

Messala:

Mam listy toho samsnōh' wobsaha.

Brutus:

A z kajkim přispomnjenjom?

Messala:

Zo přez wupisne lisćiny a klatbu   220
 Oktavius, Mark Anton a Lepidus
 Su k smjerći přinjesli sto senatorow.

Brutus:

Tuž njeskładujetaj so najn listaj;
 Wo senatoraeh sydomdžesačoch,
 Kiž takle padnychu, mój jeno rěči,   225.
 Mjez nimi Cicero.

Kassius:

Tež Cicero?!

Messala:

Haj, Cicero je morwy, a tón samsny
 Wupisny wukaz jeho morješe. —
 Je přišoł list wot wašeј' mandželskej' ?   230.

Brutus:

Ně, Messala.

Messala:

Njestoji w tutom lisće nićo wo njej'?

Brutus:

Ně, nićo Messala.

Messala:

To je mi džiwno.

Brutus:

Čomu so čēsniče? Zhonišče snano   235.
 Wy něsto wo njej z lista swojego?

Messala:

Ně, knježe.

Brutus:

Sće Romjan prawy, tuž mi prajće wěrnost.

Messala:

Nó, tak džě znjesće wěrnost jako Romjan:
 Woprawdže miny so a džiwnje wumrě.   240.

Brutus:

Tuž bož'mje Porcia! — Haj, wumrjeć mamy. —
 Dokelž sym wopomnił, zo wona dyrbi
 Wumrjeći jónu, to mam nětko móć,
 Tu powjesć zrudnu z měrnyム duchom njeć.

Messala:

245. Muž wulki takle wulke horjo njese.

Kassius:

Tež ja mam njesć w tym nastupanju telko
 Z wumjełskim prócowanjom jako wy;
 Přirodzenosć pak moja njeby znjesła
 Wšo takle měrnje.

Brutus:

250. Nó, tuž spěšne k dželu
 Nětk našemu! Što wo tom měniće,
 Hdy bychmy hnydom hibali so z wójskom
 Na město Philippi?

Kassius:

255. Za dobre tole. Ja njebych spóznał

Brutus:

Waša přičina?

Kassius:

260. W tym wobstoji, zo mi so lěpje być zda,
 Hdyž njepřečel nas pyta: Takle swoju
 Móć woni wosłabuja, wustanje
 Lud njepřečela, mjez tym zo my ležo
 Smy połni wotpočinka, wobrony
 A spěšnoše.

Brutus!

- Nó derje, ale tola
 Přičina dobra wustupić ma lěpšej.
 265. Lud mjez nami a mjez Philippami
 Je jenož z nuzy přikhileny nam,
 Dokeliž mórčo dawki nam je płaćił.
 Njepřečel, čehnjo přez tu krajinu,
 Womnoži z njeje swoju samsnu ličbu.

K nam příndže z wójskom wudospołjenym   270.
 A wočerstwjenym hišće bôle khrobły.
 Tón wužitk jemu wotréznejemy, hdyž
 So pola Philippow jom' napréciwo
 Stajimy hnydom, mějo za khribjetom
 Lud tónle.   275.

Kassius:
 Posłchajće wšak, luby bratře.

Brutus:

Njedžiwajće. — Tež mamy wopomnić,
 Zo našich přečelov do přeměry
 Žno napinachmy ; naše legiony
 Su přepjelnjene, naša wěc je zrała.
 Njepřečel naš přibywa z kóždym dnjom.   280.
 We čłowskiem žiwjenju čas přikhadźa,
 Kiž wužiwany w stawu přiliwa
 Čłowjeka k zbožu wjedże, hdyž pak bywa
 Přepuščeny, to žiwjenja běh cyły
 So w mjelach zwuzči a we bědnosćach.   285.
 Nas wysoke nětk tajke morjo njese;
 A hdyž nas přiliw zběhny, dyrbimy
 Jón wužić abo zhubić swoje wjezwo.

Kassius:

Nó, tak džě do prědka, hdyž wam so zechce,
 My džimy a so z nimi zetkajmy   290.
 Při měsće Philippi !

Brutus:

Nóć hłuboka
 So zwlekła je na naše wuradženje ;
 A přiropa ma potřebnosći posłchać!
 Ju z krótkim wotpočinkom spokojmy ;
 Drje ničo wjac' so nima rozrěčeć ?   295.

Kassius :

Ně, ničo wjacy. Bruto, dobru nóć !
 A jutře rano zahe stawać cheemy.

Brutus :

Mój župan, Lucijo. — Messala, božmje !
 Titin'jo, spiće derje ! Kass'jo hódny,
 Přewodź was Bóh a wotpočujće měrnje.   300.

Kassius:

O mój najdróžši bratře, luby Bruto,
Tuteje nocy započatk bě zły.
Njeh tajka překora mjez namaj ženje
Wjac' njenastanje! Bruto, njepřidajće!

Brutus:

305. Wšo mjez namaj je nětko wurunane.

Kassius:

Hejtmano, dobru nóc.

Brutus:

Nóc dobru, bratře.

Titinius a Messala:

Dobru nóc, Bruto.

Brutus:

Wšitcy khodźce bož'mje.
(Kassius, Titinius a Messala wotstupja.
Lucius nocnu drastu njese.)

Brutus:

310. Podaj mi woblek. Hdže maš swoje truny.

Lucius:

Tudy we stanu.

Brutus:

Rěčiš spacy, wbohi ?
Njeswarju tebje; spanja předołho
Sy tradał. Zwołaj Klaudija a druhich
315. Służobnych mojich, zo sem bychu přišli.
A tudy w stanu leželi na zawkach.

Lucius:

Varro a Klaudijo!

(Varro a Klaudius wustupitaj.)

Varro:

Wołaše knjez mój ?

Brutus:

Budźtaj tak dobrą, lehńtaj so do stana
320. A spitaj tudy. Móže być, zo bórzy

Žno dyrbju wołać waju, zo bych pósłał
Z powjeséu waju k bratrej Kassijej.

V arrō:

Hdyž chceće stojimoj a wočakamoj
Přikazy waše.

Brutus:

Njechcu, lehntaj so. 325.
Być lóhko móže, zo 'šće hinak sebi
Rozpomnju wo tom. — Hlaj wšak, Luc'jo, tudy
So kniha nam'ka, kotruž prjedy pytach;
Běch do kapsy ju tyknył županowej'.
(Služobnikaj so lehnjetaj.)

Lucius:

Zo mi ju njedašće, z wěstoséu wjedžach. 330.

Brutus:

Měj, synko, sćeŕpnosc, zabyćiwy sym.
Mohl wóčey ty 'šće zdžeržeć wotewrjenej
A hrónčka zanjesć jene abo dwě?

Lucius:

Haj, knježe, jeli wam so spodoba.

Brutus:

Bych rady hrónčko slyšał, synko luby. 335
Če jara přesčěham, ty pak sy zwólny.

Lucius:

To přislušnosć je moja, knježe mój.

Brutus:

Ju napinaći njesměm přez mocy,
Wěm, zo krej młoda spanje nuznje trjeba.

Lucius:

Sym, knježe, runje spał. 340.

Brutus:

Sy prawje činił.
A spaći zasy móžeš po khwilecy;
Če dołho njezadžeržu. Doniž žiwy
Budu, chcu stajnje być twój dobročeř.

- (*Hudžba a spěw. Lucius wusny, lyra jemu wupadny.*)
345. Zasparny kus. — Drěmota morjaca,
Kladžeš na hólca ruku wołojanu,
Kiž tebi hudži? — Tuž spi, pachole,
Či wobčežny być njechcu, zo bych budžíl.
Hdyž kiwnješ, sebi rozlamaš swój stroj;
Jón wozmu preč; spi derje, dobry hólčko!
Hlaj, njeběch sebi w knizy scinił zhibk,
Hdžež zastach z čitanjom? — Tu drje pak je.
(*So syny. — Caesarowy duch so zjewi.*)
Kak hubjenje so tola swěca swěći. —
Ha, što tu dže? Je wočow mojeju
355. Drje slabosć, strašaca mje z tajkim zjewom,
Mi bliže stupa! — Sy wěc někajka?
Sy bôh, sy jandžel snano abo čert,
Kiž krej mi studžiš a mi wlosy jěžiš?
Praj mi, što sy?

Duch:

360. Zły duch sym, Bruto, twój.

Brutus:

Što chceš?

Duch:

- Připojdžeć tebi, zo mje widžeć budžeš
Při Philippach.

Brutus:

- Derje, tak hišće jónkróć
365. Wuhladam tebje?

Duch:

- Haj, při Philippach.
(*Duch twochny.*)

Brutus:

- Nô, tak džé chcu při Philippach ée widžeć —
Hlaj, hdyž sym skhroblíl so, ty zasy twochnješ,
Zły ducho ty, rad wjac' bych z tobu rěčał. —
370. Hej, Lucijo! — Varro! Klaudijo! — Wocućće.

Lucius:

Truny su skepsane.

Brutus:

- Wón sebi myсли, zo přec' hišće hraje. —
Wocuć, Lucijo.

Lucius: Knježe?

Brutus: Je, synko, snano so ēi něšto džało, 375.
Zo ty tak wołaše?

Lucius: Ja ničo wo tom njewěm, zo bych wołał.

Brutus: Ty tola wołaše. Sy něšto widžał?

Lucius: Nic próška, knježe.

Brutus: Spi dale, Luc'jo. — Hejda, Klaudijo! — 380.
Pachole, wocuć!

Klaudius a Varro: Knježe?

Brutus: Čomu staj spicy takle wołałoj?

Klaudius a Varro: Mój wołałoj?

Brutus: Haj, widžeštaj wój što? 385.

Varro: Ja ničo njewidžach.

Klaudius: Tež ja nic, knježe.

Brutus: Džitaj a poručtaj mje Kassijej,
Jom' prajtaj, zo by z wójskom do prjedy
Wón přeco čahnył a zo hnydom za nim 390.
My přińdžemy.

Klaudius a Varro: Haj, tak so stanje, knježe.
(Wšitey wotstupja.)

Pjaty čin.

Prěni wustup.

Runina pola města Philippi.

Oktavius a Antonius z wójskom wustupitaj.

Oktavius: Tak naju nadžija so dopjelni.
Wy myslešće, zo njepřečel na horach
Nas wotčakować budže a zo dele
Wón njepřińdže; so hinak wupokaza;
So bliža k nam a tudy při Philippach 5.
Nas k bitwje nuzuja, nam dawajo tak
Wotmołuwu prjedy, hač so prašachmy.

Antonius: Ach, ja jich přewidžu a derje wěm,
Čom' takle činja. Bychu přeradži
Na druhe město čahli, postup jich
Je jeno hołe wulcyčinjenje; 10.
Z tym měnja dopokazać, zo su khrobli,
Čomuž pak njeje tak.

(Posoł wustupi.)

- Posoł: So přihotujtaj.
- Hejtmanaj! Z wójnskej pychu njepřečel
 15. So bliži; wupojsnył je krwawe znamjo,
     A hnydom dyrbi něšto stanyć so.
- Antonius: Oktavijo, pomałku swój wotdžél wjedźce
     Po lěwej stronje tutej' runiny.
- Oktavius: Na prawu stronu póndu, ty wzmi lěwu.
 20. Antonius: Što přečiwiš so, hdyž so rozsud bliži?
- Oktavius: So njepřečiwjam, ale žadam tak.
     (Přezpolo so hraje.
     Potom so bubnuje. Brutus, Kassius, Lucilius, Titinius
     a Messala wustupja z wójskom.)
- Brutus: Su zastanyli, chcedža z nami jednać.
- Kassius: Titinijo, stejče! Wustućmy a rěčmy.
- Oktavius: Antonijo, chcemoj k bitwje trubić dać?
 25. Antonius: Ně, Caesaro, jich nadpad wudžeržmy.
     Pój, hejtmanaj sej rěčeč přejetaj.
- Oktavius: Dóńž zatrubi so, stejo wostańće.
- Brutus: Po słowach puki: nic tak, krajenjo?
- Oktavius: My słowam prědnosć njedamy, kaž wy.
 30. Brutus: Lěpše su słowa dobre, hač złe puki.
- Antonius: K złym pukam dawaće wy dobre słowa,
     Kaž stork do Caesarowej' wutroby
     Waś dopokaza, hdyž wy wołaśče:
     „Budź dołho žiwy Caesaro!”
- Brutus: Anton'jo,
 35. Wo waśich pukach śwēt 'še ničo njewě;
     Słowa pak waše pčoły Hybliske
     Wurubja a je wostaja bjez mјedu.
- Antonius: Nic tež bjez žahadla?
- Brutus: Haj; tež bjez hłosa:
     Jim kradnyšće tež bórčenje, Anton'jo,
 40. A mudrje prjedy kłóća hrozyće.
- Antonius: Wy njekhmanicy tole nječinišće,
     Hdyž waše nože do Caesarja rjebłow
     So rubachu? Wopicam podobnje
     So šćerješće a mórašće kaž psy,

So khilešće kaž njewolnicy k zemi
 Košeše nohu Caesarjej, hdyž Kaska
 Zaklaty jako zakrwawjeny pos
 Wot zezady kłó Caesarjej do tyla.
 Wy ludarjo!

45

Kassius: Ludarjo! Nó, to, Bruto,
 Nětk džakujéce so sebi samemu :
 Tón jazyk njeby džens so přisłodźał,
 Hdy budžeše so tehdy skutkowało
 Po radźe Kassijowej.

50.

Oktavius: Spěchajće k dželu ! Hdyž při jednanju
 Žno poćiće so, to při skutkowanju
 'Šće čerwjeniše kapki padać budźa.
 Hlajće !

55.

Mječ z nóżnjow čahnu přećo spřisažnikam ;
 Hdy mysliće, zo jón do nóżnjow wróeu ?
 Nic prjedy, doniż budźa wjećene
 Wše rany Caesarjowe, třiceći,
 Abo dóńž druhi Caesař hišće wjacy
 Krwě přeradniskim mječam poskići.

60.

Brutus: Caesarjo, njewumrješ přez přeradu,
 Khiba zo sam ju sobu přinjeseš.

65.

Oktavius: So toho nadžijam ; so njenarodźich,
 Zo wumrjeł bych přez kałač Brutowy.

Brutus: O, hdy by roda swojego najlepší
 Ty, młodzenco, był, to ty rjenišo
 Njemohł wumrjeći.

70.

Kassius: Hólčik njezrały,
 Njehódny česče tajkeje a towarz
 Kwasnika někajkoh' a póstnicarja.

Antonius: Přec' stary Kassius !

Oktavius: Anton'jo, pójče !
 Tróck wo zuby wam rěznu, spřisažnicy ! —
 Hdyž zwažiće so wojowaći džensa,
 To pójče do pola ; hdyž nic, to přińdźće,
 Hdyž wam so zechce.

75.

(Oktavius a Antonius z wójskom wotstupitaj).

Kassius: Nětk wětro wěj, šěř žołma so, łódź pluwaj !
 So wichor zběha, zasadźichmy wšo.

Brutus: Lucilijo, posl'chajće, na słowčko ! 80.

8*

Lucilius: Knježe?

Kassius: Messala!

Messala: Što knjez poruča?

Kassius: Messala,

85. Ja džensa swjeću džeń swój narodny;
Na tym dnju Kassius swětlo wuhlada.
Podaj mi ruku a budź ty mój swědk,
Zo přeōo woli kaž Pompejus jónu
Sym nuzowany swobody wšě naše
90. Na jenu bitwu sadžić. Wam je znate,
Zo kruće džeržach k Epikurej so
A k jeho měnjenju; nětk pak mój duch
So wobroća, a ja do wěcow wěrju,
Kiž přichod wěšća. Hdyž wot Sardesa
95. Sem čehnjechmy, to sydnještaj so mócnaj
Dwaj worjołaj na našu khorhoj prědnu
A z rukow ludži našich žerještaj;
Hač do Philippow přewodžeštaj nas,
Džens rano wulećištaj a staj preč.
100. Na město worjołow nam wokoł' hłowow
Rapaki, sroki, supy lětaju
Tak supajo a zhlađuju na nas,
Kaž na smjerć khory dobytk; scinje jich
So zdadža być kaž třešina wosudna,
105. Pod kotrejž naše wójsko w stysku leži,
Kaž chyło dych swój pušćić na wěčnje.

Messala: Njewěřće tomu!

Kassius: Ja tež połojenje.

Džě tomu jenož wěrju; dokelž sym
We duchu čerstwy, wobzamknywši kruće
Wobstaći wutrobiće kóždy strach.

Brutus: Lucil'jo, cyle prawje.

Kassius: Bruto jasny,

- Njech bohojo džens nad namaj so smila,
Zo bychmoj měrnje jako přečelaj
Do staroby dny swoje přežiwiłoj!
Dokelž pak čłowski dónit je njewěsty,
To wopomímoj najhórše, štož přińc móže.
Hdyž bitwu přehrajemoj, to smój raz
Najposleňsi mjez sobu rěčałoj.
120. Što wobzamknyšće činić w tymle padże?

Brutus: To, štož mi kaza ta filosofija,
 Po kotrejž swarju Katona, zo sebi
 Wón žiwjenje sam skrótsi: — njewěm čomu,
 Mi pak so mužnje njezda, ale špatnje,
 Z bojoséu před tym, štož so móže stać,   125.
 Přikrótšič žiwjenje. Ze sćeřpnosću

Cheu wunjesć wšo, štož kladu na mnje mocy
 Tam we wyśinje, wodźace naš běh.

Kassius: Po tajkim, hdyž my bitwu přehrajemy,
 To daće wjesć so w čahu sławnostnym   130.
 Po hasach Romskich ?

Brutus: Ně, Kass'jo, ně; wěr Romjano mi zdobny,
 Zo Brutus w putach ženje njepóndze
 Do Roma: ducha přewulkeho k tomu
 Wón w sebi nosy. Tónle džeń ma skončié   135.
 Skutk započany w Idach Měrcowych.
 Hač zas so widźimoj, to nichtó njewě,
 Tuž sebi w Bož'mje prajmoj na wěčnje:
 Budź Bož'mje, Kass'jo mój, na wěčnje,
 wěčnje !

Wohladamoj so zas, so wusmějmoj ;   140.
 Hdyž nic, je derje, zo sej w Bože mje
 Smój prajiło.

Kassius: Tež ty budź Bož'mje, Bruto,
 Na wěčnje, wěčnje, luby bratře mój !
 Wohladamoj se zas, so wusmějmoj ;   145.
 Hdyž nic, to scinichmoj wo prawdze derje,
 Zo wutrobne sej Bož'mje prajachmoj.

Brutus: Tuž postupajé ! — O zo tola by
 Podawkow džensnišich štō wědzał kónc,
 Dónž přińdze na nas ! Ale spokojmy so :   150.
 Džeń skónči so, a potom wěmy kónc. —
 Pójce !

(Wšitey wotstupja.)

Druhi wustup.

Měšeńca a hara. Brutus a Messala wustupitaj.

Brutus: Jěchaj, Messala, jěchaj, donjes listk
 Tón legionam tam na druhej stronje.

(Wulka hara.)

Daj wšitkim nadobo do prjedy stupać,
 Dokelž sym pytnył, zo na lěwym křidle
 Oktavijowym ma so hubjenje,

5.

Stork rychlý jeho hnydom powali,
Messala, skok! Njech wšitey nadpad sčinja.
(Wotstupitaj.)

Třeći wustup.

Měšeńca a hara. Kassius a Titinius wustupitaj.

- Kassius: Titin'jo hlaj, šurkojo cofaju!
Sym z njepřečelom swojich samsnych ludži
So sčinil: khorhoj tale k cofanju
So wobroči, ja bojaznika hnydom
5. Tu zarazych a hrabnych za khorhoju.
- Titinius: O Kassijo, Brutus heslo da přezahé.
Nadobywajey nad Oktavijom
Přenahle džěše do prjedy, lud jeho
Wšo rubi, hubi, zdobom Antonius
10. Nas tudy zawjeruje dospoňje.
(Pindarus wustupi.)
- Pindarus: Čekajće, knježe, wotsal čekajće!
Antonius je we wašich stanach, knježe.
O čekńće, hódný Kassijo, wotsal čekńće!
15. Kassius: Dosć daloko sym tudy. Hlaj, Titin'jo,
Su-li to stany moje, hdžež so pali?
- Titinius: Haj, knježe.
20. Kassius: Lubuješ-li mje Titin'jo,
Syń so na konja, wotrohaj daj jemu,
Hač donjese če k tomule tam wójsku
A zaso nasjet, zo bych zwěščil so,
Hač přečeljo su abo njepřečeljo.
- Titinius: Tak spěšnje pobudu tam, jako mysl.
(Wotstupi.)
25. Kassius: Dži, Pindaro, stuť wyše, tam na hórku.
Běch přec' na woči slabý; na Titin'ja
Kedžbuji a praj mi, što na poli pytnješ.
Na tymle dnju sym dychał přeni króć;
Čas je so dopjelnił; hdžež započach,
30. Tam skónču; žiwjenje je wotběžalo.
Nó, što tam je?
- Pindarus (horkach na lěwo hladajo): O knježe!
30. Kassius: Sto tam je?
- Pindarus: Titin'ja wobkružuje črjóda jězdnych,
Jěchacych za nim z wótrym wotrohom,

Wón spěchi jěcha, nětk joh' dosčežechu —
O Titin'jo! — nětk z koni skakaju; —
Joh' přimaju — a słyš! nětk wyskaju.

35.

Kassius: Poj dele, njepřihladuj dlěje wjac'.

O kajki bojak sym, zo žiwy widźn

Přećela najlepšeho zajeć tak!

Stuć bliže, pachole,

We kraju Parthow tebje jatoh' sčinich,

40.

A šcedźo twoje žiwjenje dach tebi

Přisahaći, zo wukonjał by wšitko,

Štožkuli bych wot tebje žadał hdý.

Nětk pój a dopjelń swoju přisahu.

Muž swobodny budź; a z tym dobrym

mjećom, 45.

Kiž něhdy překló Caesarjowe čelo,

Ty překlój tule hrudź. Njewotmołw ničo!

Za khwótku přimní, a hdýz sym zawalił

Sej wobličo — kaž nětko — potom

z mjećom

Wukonaj džělo swoje. — Caesarjo,

50.

Sy wjeény ze samsnym mjećom tu,

Kiž tebje morješe.

(Wuměra.)

Pindarus: Tak swobodny sym! Ale njebych był,

Budzech móhl skutkować po swojej woli.

O Kass'jo, daloko wot tudy preč

55.

Pindarus čeknje, hdzež joh' Romjan

žadyn

Wjac' njenadeńdže, njewuhladnje ženje.

(Wotstupi. Titinius a Messala wustopitaj.)

Messala: Je jenož wuměna, Titinijo, dokelž

Oktavija wójsko Bruta přewiny,

Kaž legiony Kassija Antonius.

60.

Titinius: Ta powěsc Kassijej b'dze zwjeselaca.

Messala: Hdze jeho wopušćišće?

Titinius: Bjez troštneho

Z Pindarom šlužobnikom tu na hórcy.

Messala: Njej' wón to, kiž tu leži na zemi?

Titinius: Tak žiwy njeleži. — O wutroba!

65.

Messala: Njej' wón to?

- Titinius: Njeje, wón je był, Messala !
 Cassius wjac' njeje ! — Khowace so słonco,
 Kaž w pruhach čerwjenych ty k nocy padaš,
 70. Tak w čerwjenej krwi padže Kassija džeń !
 So słonco Roma skhowa, džeń so miny,
 Mróčele, rosy, strachi přicahnja ;
 My smy na kóncu ! — Jeno njedowéra
 Do mojoh' wuspěcha skutk zawini,
75. Messala: Njedowéra do dobroh' wuspěcha
 Zawini skutk. O bledo wohidny,
 Ty džéco zrudnej' čežkomyslnosće,
 Sto pokazuješ rychlým myslam čłowskim
 Wěcy, kiž njejsu ? Bledo, podjaty
 80. Ty syno, k zbožownemu porodej
 Njeprińdzeš ženje, ale moriš mačeř
 Płodźiwišu tebję !
- Titinius: Hej, Pindaro ! Hdze sy ? Hej, Pindaro !
- Messala: Pytajće Pindara, Titinijo tudy.
85. Ja mjez tym pońdu, zo bych tule powjesć
 Brutej do wušow storcił — storcił praju,
 Dokelž klok zjedojočeny, lebja wótra
 Wušomaj Brutowymaj witanaj
 Tak budżetaj, kaž powjesć wo tom skutku.
90. Titinius: Messala, khwatajće; a mjez tym budu
 Ja pytać Pindara. (Messala wotstupi.)
 Čomu wot sebje
 Sy wotpóslał mje preč, o Kassijo statny ? !
 Njejsym džé zetkał twojich přečelow
95. Wěne dobyćeřski prošacych zo bych
 Čí přepodał ? Ty wysk jich njezasłyša ?
 O běda, zrozumił sy wopak wšo !
 A tola wzmi tón wěńc na čoło swoje;
 Mi Brutus přikaza, jón tebi podać,
 100. A přikaz jeho takle wukonjam. —
 Pój, Bruto, spěšnje, zo by česēc widział,
 Kiž swojom' Kassijej wuhotował sym. —
 Dopušćeče bohojo; to słušnosć moja :
 Pój, mječo Kassijowy, moř tež Titinija !
 (Wuměra.)
- Hara. Messala so wróci z Brutom, młodym Katonom, Volumniem, Stratonom a Luciliom.)
105. Brutus: Hdze, hdze, Messala ? Praj, hdze čoło leži ?

Messala: Hladajé tam, Titinius wo njo płače.

Brutus: Titinius čoło złożene ma horje.

Kato: Ach, wón je morwy!

Brutus:

Jul'jo Caesarjo,
O ty sy mocny hišće! A twój duch
Wokoło khodźo, naše mječe wróća
Nam do našeho mjasa samsneho.

110.

Kato: O pohladajé sem, Titinius šwarny
Je Kassija w smjerći hišće wobwěnčił.

Brutus: Staj žiwaj hišće Romjanaj kaž tutaj?!
Wšech Romjanow najposleňši budź

Bož'mje! 115.

Tajkeho muža ženje wjacy Roma
Njewupłodzí. — Wjac' sylzow dołużu
Tom' morwom', přečeljo, hač ženje wy
Mje wupłakaći widžeć budžeće. —
Čas, Kassijo, namkam, wěsće namkam

čas. — 120.

Tuž pójče, čeło pósćelé do Thaza,
So njesmě tudy w lěhwu pohrjebać;
To by nas porazyło. — Pój, Lucilio;
Pój, Kato młody; wróćmy so do bitwy! —
Labeo, Flavijo, wójsko nawodźtaj! — 125.
Tři biješe; a, Romjenjo, do nocę
Šće jónkróć pospytajmy swoje mocy.

(Wšitey wotstupja.)

Stwórt y wustup.

Bitwa. Potom wustupja Brutus, Kato, Lucilius a druzy.

Brutus: Je móžno hišće; hłowu dżeřźce prosće!

Kato: Hdže měsenc je, kiž by to nječinił!
Štó zo mnu dže? Wuwołam swoje mjeno
Přez polo: Marka Katona sym syn!
Tyrannow njepřečel a kraja přečel; 5.
Sym, słyśće, Marka Katonowy syn!

Brutus: A ja sym Brutus. Markus Brutus sym,
Wótčiny přečel, Bruta spóznajće!

(Brutus wojowajo wotstupi. Kato padny.)

10. Lucilius: O młody, ślachtny Kato, kónc je z tobu?
 Ty wutrobiće mrěwaš kaž Titinius,
 A česćić maš so sy syn Katonowy.

Wojak:

Podaj so abo mrěj!

- Lucilius: So podam jeno,
 Zo wumrjeł bych. Hlaj, tole je tak wjele,
 (Pokazuje jemu pjenjezy.)
 Zo ty mje wěsće hnydom zakoleš.
 Moř Bruta a so wosław z jeho smjerću!
 15. Wojak: My njesměmy. — Popadženc nadobny!
 Druhi wojak: Z puća! Antonijej praje, zo
 je Brutus jaty!

Prěni wojak: Ja prajić póndu. — Hlaj tu sam
 žno dže.

(Antonius wustupi.)
 Brutus naš jaty, knježe, Brutus jaty!

Hdže je?

Antonius:

20. Lucilius: Brutus, Antonijo, Brutus njeje w strachu.
 Budź přeswěđeny, njepřečel zo ženje
 Ślachtneho Bruta žiwoh' njepopadnje;
 Před hańbu tej joh' bozy škituja!
 Namkajće jeho žiwoh' abo morwoh'
 Wy w Brutu přeco Bruta namkaće.
 25. Antonius: To Brutus njeje, přečelo; zawěrnje
 Pak łojbu hubjeňšu njesčinichmy.
 Joh' derje wobarnujće, wopokažće
 Česc jemu wšitku; přetož
 tajkich muži
 Mam radšo k přečelam, hač k nje-
 přečelam.
 30. Spěhajće a hladajće, što Brutus čini,
 Je žiwy hiše abo miny so,
 A potom do Oktav'joweho stana
 Přinjesće powjesć, kak so změni wěc.
 (Wšitey wotstupja.)

Pjaty wustup.

Druhi wotdžel bitwišća.

- Brutus, Dardanius, Klitus, Strato a Volumnius wustupja.
 35. Brutus: Při skale tudy wotpočń, zbytko khudy
 Ty mojich přečelow!

Klitus:

Statilius

Z kiwadnej płomjenicu zamachawši
So njewroči: pak jaty je pak morwy.

Brutus: Pój syń so, Klito. Morjenje je hesło, 5.
Je skutk wozdobny; Klito, posłuchaj!
(Čuši jemu něsto do wucha.)

Klitus: Što, knježe, ja? Ně, nic za cyły swět!

Brutus: Tuž mjelč! nic słowa!

Klitus: Wumru radšo sam.

Brutus:

Posłchaj, Dardanijo! (Jemu do wuchu čuši.)

Dardanius:

Ja dyrbjał činić?!

O Dardanijo! Klitus: 10.

O Klito! Dardanius:

Klitus: Zło kajke Brutus žadaše wot tebje?

Dardanius: Joh' morić, Klito! Hlaj so samysluje!

Klitus: Sudobje krasne tele nětko z horjom
Je napjelnjene tak, zo přeběhuje 15.
Hač k wočam horje.

Brutus: Volumnijo, přečelo, pój sem, na słowo!

Volumnius: Što kaza hejtman mój?

Brutus:

Volumnijo, hlaj,
Duch Caesarjowy wozjewi so w nocy
Mi dwójcy, prěni króć we Sardesach 20.
A tu nóc na Philippskich polach tudy;
Wěm, zo je čas mój nětk so dopjelnil.

Volumnius:

O nic tak, knježe!

Brutus: Wěm z wěsta, zo je tak, Volumnijo!
Ty widžiš swět, Volumnijo, kak so wjerći: 25.
Hač k bjezdnú je nas zahnał njepřečel;
(Hara w dalokosći.)
Je zdobnišo, sam dele skočić, dyžli
Čakać, dóńž njepřečel nas dele storci.

Volumnijo luby, ty so dopomniš,
Zo něhdy hromadže smój khodžiloj   30.
Do šule; při tej starej přečelnosći
Nětk tebje prošu, džerž ty mi mój mječ,
Hdyž do njeho so walu.

Volumnius:

To njej' služba
Za přečela, mój hejtmano a knježe.
(Hara.)

Klitus: Čekajće, knježe, čekajće! Njekomdžće!

Brutus: Tak Bož'mje wam, — a wam — a wam,   35.
Volumnjo! —

Strato, ty cyły čas sy w stanu spał,
Tež ty budź Bož'mje, Strato! — Krajenjo,
Mi wutroba so zraduje, zo njejsym
W žiwjenju cyłym swojim ani jenoh'
Čłowjeka našoł, kiž mi njebě swěrny.   40.
Mi sławy dawa tutón džeń wosudny
Wjac' hač Oktavius a Mark Anton
Ze špatnym dobyćom tym změjetaj:
Božemje wšem wam praju! Dokelž bórzy
Brutowy jazyk skónči stawizny   45.
Žiwjenja Brutoweho; čémna nóc
Na wočomaj mi leži; moje kosče
Měr žadaju, so prócowačhu dawno
Zo bychu dospěle tu hodžinu.

(Hara a wołanie za jemišom: „Čekńće, čekńće, čekńće.“)

Klitus: Čekńće, knježe, čekńće!   50.

Brutus:

Běžće jeno,

Za wami slěduju.

(Klitus, Dardanius a Volumnius wotstupja.)

Če prošu, Strato,
Při swojim knjezu wostań. Ty sy pachoł,
Kiž něsto do so džerži, žiwjenje
Ma twoje něsto we sebi wot česće.
Tuž džerž mój mječ a wobroć wobličo   55.
We stronu, hdyž do njeho padnu. — Chceš?

Strato: Mi ruku prjedy dajće; knježe, w Bož'mje!

Brutus: Mój Strato, w Bož'mje! — Caesarjo, so spokoj!
Nic pól tak rady morjach tebje ja!

(Wuměra.)

(Hara a cofanje. Oktavius, Antonius, Messala z wójskom wustupja.)

Oktavius:

Štó je tón muž? 60.

Messala: Brutowy słužobnik. — Hdze je twój knjez?

Strato: Swobodny putow, kiž wy noseće.
Dobyčeř móže jeno čělo spalić;
Sam Brutus jeno Bruta přewinyl,
A nichtó nima česće z jeho smjerče. 65.

Lucilius: Tak Bruta namkachmy! — Či praju džak,
Zo rěč Lucilija sy wěrnu scinił!

Oktavius: Brutowych ludži wozmu wšech do
służby. —

Chceš, hólče, při mni čas swój přečinić? 70.

Strato: Haj, hdyž Messala mje wam přepoda.

Messala: Kak wumrě hejtman mój? Mi, Strato,
powjedź.

Strato: Ja džeržach mječ, a wón so do njoh' wali.

Messala: Tak džě joh' wzmi, Oktav'jo; njech džé z tobu,
Kiž knjezej mojom' służbu poslednju 75.
Je wopokazał.

Antonius:

Wón bě najślachtniši.

Wot wšitkich druhich; wšitcy spřisažnicy,
Wón jeno nic, činjachu z njepopřeća
Přečiwo Caesarjej, štož činjachu.
Wón jeno — wjedženy wot čestnych myslí 80.
Za zbožo powšitkowne — stupi k nim.
Běh jeho žiwjenja bě khwalobny,
A žiwjèle w nim měšane tak derje,
Zo móžeše postanyć Přiroda
A swětej připojdžić: „To běše muž!“ 85.

Oktavius: Po jeho počinkach z nim wobkhadzejmy
We česćenju a wašnjach pohrjebnych.
Njech džensa w nocu w mojim stanu leži
Kaž prawy wojeř, sławnje wupyšeny. —
Nětk truňće wójsko k měrej!

My pak džimy 90.

A dobyća dar zbožowneho wzmimy!

(Wšitcy wotstupja.)

K o n c.

Wo słowotwórbje w Serbšinje.

Spisał Miklawš Just, kapłan w Ralbicach.

(Pokračowanje a dokónčenie.)

III. Tworjenje přidawnikow abo kajkostnikow.

Rjadowanje do wěstych rjadownjow je pola přidawnikow abo kajkostnikow hišće čežše a wobužniše hač pola wěcownikow. Je dźě na př. skoro kózdy přidawnik relativny t. j. wupraja wěsty počah abo wěste přislušenje ke kajkemužkuli wěcownikej. A we tom zmyslu su *Adjectiva possessiva, materiae* atd. jenož tohodla wosebje wuzběhnjene a zrjadowane, zo je tuto počahowanje abo přislušenje wěsteho a bôle jenakjego raza. Po tym zmyslu sym ja tež te jednotliwe rjadowuje zestajał a na so slědować dał. Při tom pak njeběch sebi wěsty, hač maju so kajkostne twórby na „-čkojty“ tež tam zarjadować, hdzež to scinich, mjez pomjeňšeniami. (*Adjectira deminutiva.*) Prachach tam, zo wuprajeju tute wukóncy wěste woslabjenje přenjotneje kajkosće. Kaž pak je němcy přełožich, to wuprajeju wone skerje wěsty překhod, wěste pobliženje k wěstej kajkosći, za čož dźě tež praepositionalny wuraz samsnego zmysla, kaž na př. „na zeleń“, rěci.

I. Adjectiva relativa.

To su přidawniki, kotrež wuprajeju wěsty počah, někajku přislušnosć subjekta přez wěcownik, při kotrymž stoja, woznamjenjeneho k tomu, štož słowo woznamjenja, wot kotrehož je přidawnik wotvodzowany. Wone so přeco wot wěcownikow wotvodźeju. Dokelž je relacija jara wšelakora, tohodla je přidawnikow na tuto wašnje a w tutom zmyslu tworjenych jara wjele. Hdzež je relacija na jedne a same wašnje, tam pomjenuja so tajke adj. relat. zaso z wosebitym mjenom, kaž: adj. *materiae*, adj. *possessiva*, adj. *localia* a *temporalia*. Najwjetši dźěl wšitkich přidawnikow słuša do nich. Němc nałoža město nich zwjetša zestajane wurazy (wěcowniki).

Wone tworja so z wukóncami na:

1. -ny, -na, -ne: polo — pólny *Feld*; pólna myš *Feldmaus*; pólne dźěla *Feldarbeit*; pólne płody *Feldfrüchte*;

lěs — lěsny Wald=; lěsny worješk; Waldniš; lěsny štom Waldbaum;

słónco — słónčeny sonnig, durch die Sonne hervorgerufen, Sonnen=; słónčne wjedro sonniges Wetter; słónčna pruha Sonnenstrahl, (Strahl von der Sonne konuwend, zur Sonne gehörig).

2. -acy, -aca, -ace: kruwa, swinjo, kóň — kruwjacy, swinjacy, konjacy, Kuh=, Schweine=, Pferde=; kruwjacy, swinjacy, konjacy wikowař Kuhhändler, Schweinehändler, Pferdehändler; kruwjaca koža Kuhhaut, Kindšleder; swinjace wiki Schweinemarkt (w zmyslu předawanja a městna předawania).

Dom — domjacy zum Hause, zur Familie gehörig; Domjaca holca Mädchen, Tochter des Hauses.

3. -owy, -owa, -owe; -owny, -owna, -owne: piwo — piwowy zum Bier gehörig; piwowy hólc, Kellner; piwowa holec Kellnerin mit Bier; piwowa poliwka Biersuppe;

całta — całtowy: całtowa žona Semmelweis, Semmelverfäuferin; dale:

palencowa bleša Branntweinflasche;

synowe widły Heugabel;

martrowny tydzeń Charwoche; swjatkowny čas Pfingstzeit; Zeit unmittelbar vor und nach Pfingsten.

4. -ski, -ska, -ske: kuchnja — kuchinski, Küchen=; kuchinski nóż, Küchenmesser;

rěznik — rězniški; rězniški grat Fleischerhandwerkzeug; das Werkzeug der Fleischer (nie pak grat wěsteho rěznika).

II. Adjectiva materiae.

To su přidawniki, kotrež wuprajeju, zo wěc přez wěcownik, ke kotremuž jako attribut słušejú, wuprajena z toho wobstoji abo je zhotowjena abo scinjena, štož slovo woznamjenja, wot kotrehož su wotwodzowane. Wone so potajkim tworja wot maćiznickich wěcownikow (*substantiva materiae*) a zastupuja genitiva maćizny (*genitirus materiae*), kajkiž maju druhe rěče, hajkehož pak tež my nałožujemy, hdyž k wěcownikej maćizny (*substantivum materiae*) hiše někajki přidawnik (*attributum*) přistupi, na př. króna ze samoho złota, złoćana króna, ale: Němcina ma za to zwjetša zestajene słowo (Bleistift, Weizenmehl, Kartoffelstärke). Łaćansćina nałožuje adjektiva na: „-eus, -icius, -neus, -nus“, na

př. *aureus*, *latericius*, *querneus*, *querinus*. Wukóncy tutoho wuznama su:

- 1a. **-any, -ana, -ane:** koža — kožany, a, e ledern; Leder=; ausš oder von Leder: kožane kholowy Lederhosen, kožana fala, Lederſchürze.
 drjewo — drjewany a, e hölzern; Holz=; ausš, von Holz: drjewana lžica Holzlöffel; runje tak: złoto — złoćany a, e;
- 1b. **-ny, -na, -ne:** pšeńca — pšeńchy a, e, von Weizen: pšeńčny wosuch, Weizenbrod; pšeńčna muka Weizenmehl; želez — železny a, e, von Eisen: železne kachle eiserner Ðen.
2. **-owy, -owa, -owe:** blach — blachowy aus Blech, Blech=; blachowe kany Blechfannen;
 lód — lodowy, a, e, ausš, von Eis, lodowa bibaska Eiszapfen;
 mloko — mlokowy, a, e, ausš, von Milch; Milch=; piwo — piwowy Bier=; mlokowa resp. piwowa poliwka Milchsuppe resp. Biersuppe;
 wósk — wóskowy Wachs=; wóskowa swěčka Wachskerze.

Přirunaj k tomu dalše příklady: Liebšč. Syntaç der Wendischen Sprache pag. 90 horjeka.

III. Adjectiva possessiva.

Tute móžemy do dweju wotdzélenjow dželić. Do prěnjeho maju so zarjadawać wšitke přidawniki, kotrež zwjetša runjewon *possessiva* mjenujemy. To su twórby z wukóncamy -iny, -ina, -ine (-ny, -na, -ne) & -owy, -owa, -owe, kaž na př.: kmótřiny, mačeřny (město mačeriny), bratrowy. Wone maju „wuzki, wobmjezowany, subjektivny wuznam“; wuprajejo, zo něšto k jenej abo wěstej wosobje abo wěcym jako wobsedzenstwo (samownosć) słuša. Tute móžemy mjenować *adjectira possessiva speciaalia* abo *subjectiva*.

Do druheho wotdzélenja słušeu *adjectira possessiva generalia* resp. *objectiva*. Wone wuprajeju, zo je něšto tajke, teje družiny, toho razu, toho wašnja, kaž to, štož jich přenjotne słowo woznamjenja. Wone wuprajeju, zo něšto abo něchtó jako wobsedzenstwo abo samownosć to wobsedzi, štož wěstu družinu, wěsty cylk, wěstu mnohosć woznamjenja, štož wěstej družinje, wěstemu cyłkej abo wěstej rjadowni stworjenjow, wěstej mnohosći jako wobsedzenstwo abo

samownosć słuša. Wone maju „šeršeho, bóle objektivneho, powšitkownišeho wuznama“, na př.: rjekowski heldenhaft t. j. po wašnju rjeka abo rjekow. — Zaječe tučno Hasenfett t. j. tuk, kajkiž so wot zajacow dobywa. — Dzěćacy črij Kinderschuh t. j. črij, kajkiž dzěći noša.

A. **Adjectiva possessiva specialia.**

Wone tworja so tam, hdžež maju němska a klassiskej rěci *genitivus possessivus*, tola jenož, hdyž je wobsedzeř někajka wosoba bjeze wšeho přidawka, potajkim bjez attributa abo opposicije abo relativneje sady, a hdyž je wobsedzeř jednotliwa wosoba, na př.: hrěšnikowa želnosć, nic pak za „želnosć hrěšnikow“. — Wjacy přirunaj: Liebſch, Syntax der Wendiſchen Sprache, pg. 83—84. — Wukóncaj tuteho wuznama staj:

1. -iny, -ina, -ine: Tuto formaus twori *adj. poss. spec.* wot wěcownikow někajku wosobu žónskehorodu woznamjenacych: sotra — sotrina kniha das Buch der Schwestern (t. j. wěsteje sotry);

maćeř — maćeriny, -a, -e; město toho zwjetša po wustorčenju toho „i“ maćeřny, -a, -e; maćeřna lubosć die Liebe einer (bestimmt) Mutter; žona — žonina wola, na př.: Budu widžeć, kajka budže našeje žonina wola; t. j. što moja žona k tomu praji. — Haniny bratr, Hańzina sotra. njewjest — njewjesčiny, -a, -e; na př.: njewjesčiny wěnc der Kranz der Braut, t. j. wěnc wěsteje njewjesty; ale: njewjesčinski wěnc Brautkranz t. j. wěnc, kajkiž njewjesty noša.

Z tutym wukóncom tworja pak so tež hišće *adj. poss. spec.* wot mužskich wěcownikow, wukónčacych na „a“. Tola nałožuje se tajki přidawnik jenož za žónski ród, a woznamjenjuje potajkim jenož žonu, mandželsku toho, wot kotrehož mjena je wotwiedżene, na př.: Česla — Česlina Frau des Česla; Šołta — Šołcina Frau Schülzen.

2. -owy, -owa, -owe: Z tutym wukóncom tworja so possesivne přidawniki, wot wěcownikow cyle wěstu mužsku wosobu woznamjenacych:

nan — nanowa sukňa der Roc'h des Vaters (unsere Baterš); bratr — bratrowy kabat der Roc'h des Bruders; tohorunja: rěznikowy nôž abo Rěznikowy nôž das Messer eines bestimmten Fleischers,

oder eines Mannes dem das *nomen agentis* zum *nomen proprium* ("Herr Fleischer") geworden ist.

Šoltowe kubło das Gut des Schulze (rozeznawaj: Šołćic kubło). Pjekarjowy khlěb das Brot des Bäcker (rozezn. pjekařski khlěb Brot vom Bäcker t. j. pola pjekarja kupjeny abo wot pjekarja pječeny khlěb).

3. -ji, -ja, -je abo -i, -a, -e: Bóh — Boži: Boži hněw, Boža spravnosć, Bože džěčo; boži woheń, boži khlěb, boži dar.

B. Adjeetiva possessiva generalia.

Wone tworja so wot wěcownikow, woznamjenjacych wosoby, ale tež zwěrjata, a maju wuznam pluralnego possessivnego genitiva. Němc ma za to zestajane wěcowniki abo přidawniki na -iſt, -līch, kaž: Brüderliebe, Elternſorge; wendisch, menschlīch. Laćanścina wupraja tutón wuznam z wukóncam, kaž: -alis, -aris, na př.: *militaris* wojeński, zum *Soldatenweisen*, *Soldatenſtande* gehörig, -inus, -anus, na př.: *Latinus*, *Romanus* römiſch, römiſcher Abfunkt; -arius, na př.: *statuarius (homo)* = dołpařski (dołpařske džělo *Bildhauerarbeit*); -ernus, na př.: *paternus* wótcowski, väterlich, Vater-

Wukóncey, z kotrymiž so tele přidawniki wot wěcownikow wotwodźeja, su: -acy, -ji, -ski, -inski, -owski; štož pak wukóncaj -inski a -owski nastupa, hodži so tež prajić, zo su tele přidawniki wotwodzowane wot *adjectiow possess. specialijow* z připowěsnjenjom wukónca -ski, na př.: njewjest — njewjesčiny — njewjesčin-ski; bratr — bratrowy — bratrow-ski. Dokelž pak tuto wašnje dwoje džělo čini, njech lěpje tej dlěšej fórmje jako wukóncaj płaćitej. Přirunaj k tomu Čas. M. S. 1903, pag. 64—71: „Słowa z wukóncomaj -ski a -stwo“.

1. -acy, -aca, -ace: džěčo — džěčacy, -a, -e: džěčace hrajki *Kinderſpielzeug*, t. j. wěcy, z kotrymiž džěći hrajkaju; kruwa — kruwjacy, -a, -e: kruwjaca koža *Kuhhaut*.

Přidawniki possess. wuznama na -acy dót-kaju so husto wuznama, při adjektivach a relativach naspomnjeneho. Příslušnosć k něčomu džě tež njeje ničo druhe hač wěsty počah.

Přidawniki powšitkownje possessivnego wuznama na -acy maju jara často přirunowacy přizmysł, na př.: žonjace rěče *Frauen eigentümliche Reden*, t. j. rěče, kajkež maju žony a kajkež so

mužam, kotriž je wjedu, po prawom njepřistoja: Tón ma žonjace rěče, t. j. tón rěči njemudrje, kaž často žony; džéćace wašnje Kinderart t. j. wašnje, kajkež majn hewak jenož džéći. „Je hižo 18 lét stara a ma hišće tajke džéćace wašnje.“

Přirunaj dale: žabjace woči Žrošhaugen, t. j. woči, kajkež maju žaby, žabjacym wočam podobne woči. — Wolacy skok Džengang, Schleudergang. — Sornjaca tupka Rehfüßchen (kleiner, hübscher Fuß). Hladaj dalše příklady Čas. M. S. 1909, str. 116—119: „Attributivne zestajenki“.

2. **-ji, -ja, -je** resp. **-i, -a, -e**: člowjek — člowječi **-a**, **-e** menschlīch, Mensch^s; dem Menschen gehörig, zukommen, eigentümlich; — zajac — zaječi **-a**, **-e**: zaječe tučno Hasenfett; šewc — šewči, šewči stólček Schusterbänlein, Schusterschmel; ptak — ptači, **-a**, **-e**: ptače hnězdo Vogelnest; wowca — wowči, **-a**, **-e**: wowči pastyr Schafshirt; wowče mjaso Fleisch vom Schafe.

Twórby z tutym wukóncom maju tež husto přirunowacey přizmysł, kaž přidawniki tutoho wuznama na **-acy** (hladaj horjeka): wowči kašel Husten, wie ihn Schafe haben (zu befommen pflegen); furzes Hüsteln; lišča wopusč Žuchsführung, t. j. wopusč, kajkuž maju liški, a dale přenjesene za němske: „Schmeichelfäschchen, Schmeichellieje“; wjelči hlód Wolfshunger, t. j. wulki hlód; rapače pasmo Diebsthesindel.

Dalše příklady hladaj Čas. M. S. 1909, str. 116—119: „Attributivne zestajenki“.

3. **-ny, -na, -ne**: Twórby z tutym wukóncom su sameho wuznama, kaž z wukóncom na **-ski** (přir. pod 4.), na př.: Wóte — wótčny **-a**, **-e** väterlich; wótčny kraj Vaterland, Heimat; njewjestra — njewjestny **-a**, **-e** bräutlich: njewjestna pycha abo deba Brautjumuf; spěw — spěwny **-a**, **-e**: spěwna knižka Liederbuch t. j. knižka, spěwy wobpríjaca, wobsahowaca.

4. **-ski, -ska, -ske & -inski, -inska, -inske & -owski, -owska, -owske** (hladaj Čas. M. S. 1903, str. 64—71):

- a) hamt — hamtski, **-a**, **-e** amtlich, Amts-; hamtski sudnik Amtsrichter; kaplan — kapłanski, **-a**, **-e** Kaplan^s; kapłanske zastojnstwo Amt eines Kaplans; člowjek — člowjeski, **-a**, **-e** menschlīch, Menschen-; člowjeski syn der Menschenjohn; žona — žónski, **-a**, **-e** Frauen=: žónska drasta Frauenkleidung. Přirunaj tež Čas. M. S. 1913, str. 30—32.

- b) njewjest — njewjesćinski, -a, -e Braut-, bräutlich; njewjesćinska drasta Brautfleidung, t. j. drasta, kajkuž njewjesty při kwasu noša, ale: njewjesćina drasta Kleidung einer bestimmtten Braut.
- c) Wótc — wótcowski, -a, -e väterlich, na př.: wótcowske zmyslenje väterliche Gefinnung, t. j. zmyslenje, kajkeš maju wótcowje (nanojo); kral — kralowski -a, -e; kralowski hród königliches Schloß, t. j. hród, kajkiž maju kralojo abo stawy kralowskeho domu; šelm — šelmowski -a -e; šelmowske zadžerženje ein Benehmen, wie es Schelme haben; Schelmanart. — Runje tak: židowske wašnje a pohanske žiwjenje (potajkim přirunowacy přizmysł).

Přisp. 1. Wo wukóncomaj -acy a -ski. Mjez tutymaj wukóncomaj je rozděl. Libš rysuje jón takle: „Mužaca drasta Männerleib; ale mužska powaha (männlicher Charakter), mužske zmyslenje, mužske wašnje (Mannesart), mužska wutroba. Z tých příkladov spóznawamy, zo Serbščina wo cyle zwonkownych předmjetach radšo kóncowku na -acy, wo bôle znutrkownych věcach a samownosćach, kotrež so bôle na přirodu abo powahu počahuj, abo kotrež su přinárodzene, pak radšo kóncowku na -ski nałożuje.“ (Hladaj to a čitaj dale: Čas. M. S. 1913, str. 32.)

Přidawniki na -acy maju tež ponižacy zmysł, kaž: žabjace woči; džézace wašnje; žonjace blady.

Přisp. 2. Přistawk k twórbam z wukóncom -ski.

- a) Tworja-li so possessivne přidawniki z tutym wukóncom wot nominow agentis, kotrež wosobu po powołanju woznamjenjeju, potom wužiwa so tajki přidawnik mužskeho rodu husto samostatnie, t. j. we substantivnym zmyslu a ma so němczy wuracy přez zestajenie z wurazom „Geſelle, Gehilfe“, na př.: rězník — rězniski Fleischgergeſelle; kowar — kowański Schmiedegehilfe; krawc — krawski Schneidegergeſelle.
- b) Jako possessiva móža so tež zrozumić přidawnikowe twórby wot ludowych mjenow: Serb — serbski, Nême — němski, Francóza — francozski, Jendželčan — jendželski; to je wosoba, serbskemu, němskemu atd. ludej přiſlušaca, abo z njego wukhadžaca; a tak mohle so tajke twórby tež *adjectiva originis mjenować*.

Hiše jasnišo pokazuja to twórby wot wjesnych a měščanskich mjenow, na př.: Hodžíj — Hodžíjski, eigentlich ein zur Dorfgemeinde Göda gehöriger Mann; potom pak tež: ein Mann aus Göda; runje tak: Horjanski, Hórčanshi, Miłočanski atd.

IV. Adjectiva localia a temporalia.

Wone woznamjenjeju wěsty počah k měščnosćam a časam. Z wjetšeho džéla tworja so wot přisłowjesnikow (adverbijow); potom tež wot wěcownikow. Tworja-li pak so wot přidawnikow, měščnosć abo čas wuprajacych, potom

su zwjetša dalše twórby hižo wotwodzowanych tajkich lokalnych abo temporalnych wurazow, na př.: tamniši wot „tamny“, a to zasy wot adv. „tam“.

A. Wot přisłowjesnikow abo adverbijow tworja so přidawniki z pomocu scéhowacych wukóncow:

1. -ši, -ša, -še: loni — loński. Lońše lěto bě płodne (= loni bě płodne lěto); prjedy — prjedyši; jutře — jutriši (džen); tudy — tudyši (sc. ludžo, die hiesigen Leute); wóndano — wóndańši.
2. -awši, -awša, -awše: prjedy — prjedawši; wóndy — wóndawši; wčera — wčerawši.
3. -ny, -na, -ne: tam — tamny; tehdom — tehdomny; pozdže — pózdný; prědku — prěkny; zady — zadny.
4. -owny, -owna, -owne: zwonka — zwonkowny; znutřka — znutřkowny.

B. Wot přidawnikow tworja so dalše twórby přidawnikow, hdyz wone na „n“ a „own“ wukónceju. Formaus k tomu je:

- iši, -iša, -iše: tamny — tamniši; sobotny — sobotniši; srjedowny — srjedowniši (rědko!).

C. Wot wěcownikow tworja so tajke *adjectiva temporalia* na:

1. -ny, -na, -ne: njedžela — njedželny; sobota — sobotny; pónidžela — pónidželny.
2. -ski, -ska, -ske: njedžela — njedželski; njedželska drasta, dem Sonntag angepaſte, Sonntagsmäßige Kleidung (ale: njedželne dželo Sonntagsarbeit, Arbeit am Sonntag).

Přisp.: Twórby z wukóncom „-ny“ maju skerje specjalny zmysł; wurazy na „-niši“, t. j. dalše twórby z kóncowku „-iši“ wot temporalnych přidawnikow na „-ny“, pak maju bôle powšitkowny wuznam. Je to podohny rozdžel, kaž mjez *adj. poss. specialia* a *genexalia*.

Na př.: Sobotue wiki = wiki, kiž běchu poslednju, potajkim jenu wěstu sobotu; sobotniše wiki = wiki, kajkež so kôždu sobotu wotměwaju, Pónidželne nowiny, Montagšnummer der betreffenden Zeitung, pónidželníše (tež pónidželske) nowiny Montagšblatt, t. j. nowiny, kotrež pónidželu wukhadźeju abo wšitke pónidželne čísla wěstych nowin wob lěto.

V. Adjectiva copiae.

Tak móžemy mjenewać přidawniki, kotrež wuprajeju zo je wěsta wosoba abo wěc na cyle wosebite, abo na cyle

bohate wašnje z tym wuhotowana, štož prěnjotne słowo woznamjenja. We īačanšćinje wupraji so tutón zmysł z wukóncam: *-osus*, *-ulentus*, *-tus* (*-atus*, *-itus*, *-utus*): *pericolosus*, *opulentus*, *barbatus*, *crinitus*, *cornutus*. Němc ma za to kóncowki, kaž: *=ig*, *=lich*: *ſandig*, *gefährlich*; abo wón pomha sebi ze zestajenjemi, kaž: *groß*, *lang*, *voll*, *tief*, *=reich*, abo tež z praeposičnymi wurazami, kaž: *reich an* (*etwaś*). — *Adjectiva copiae* wotwodžeu so wot wěownikow.

Serbske wukónce su:

1. **-aty, -ata, -ate:** *hruzlaty* -a, -e *jchollig*: *hruzlate* polo ein an Erdschollen *reiches Feld*; *ein Feld, voller Erdschollen*, *voll von Erdschollen*; *kamjeń* — kamjenaty *steinig*; *steinicht*: kamjenaty *puć ein Weg voller Steine atd.*

Z wjetša nałožuje so tutón *formaus* -aty k tworjenju přidawnikow, kotrež zwonkowny napohlad a zwonkownu kajkosć wěsteje krajiny karakterisuja, na př.: *lěsaty*, *horaty*, *dolinaty* *kraj ein waldreiches, gebirgiges, talreiches Land atd.*

Wosebje pak tworja so z tutym wukóncom -aty tež přidawniki *copiae* wot wěownikow, woznamjenjacych džèle cěla. Wone wuprajeju, zo je pola někoho tón abo druhí džél cěla wosebje wuwity, tak zo jeho potom pak (a to zwjetša) wohidža, pak debi:

nós — nosaty *großnafig*; *noha* — nohaty *groß, langbeinig*; *kosmy* — kosmaty *haarig, mit Haaren reich bedekt*; *wucho* — wušaty *mit großen Ohren versehen*; *ramjenjo* — ramjenaty *großschulterig, breitschulterig*; *kudžerje* — kudžerjaty *lockig*.

2. **-ity, -ita, -ite:** *swědomjo* — swědomity *gewissenhaft*; *zamoženje* — zamoženity — zamožity *vermögend, reich*; *dale*: *pjenježity*, *kamjenity* *reich an Geld, an Steinen*.

3. **-ojty, -ojta, -ojte:** *barba* — barbojty -a, -e *farbig, reich an Farbenwechsel*; *pěsk* — pěskojty *ſandig*; *róžk* — róžkojty *edig*; *dale*: *liboje mjaso, kwětkoja ūuka, ūkojta krajina*.

VI. Adjectiva deminutiva.

Jich ličba njeje wulka a jich tworjenje skerje na wěste přidawniki wobmjezowane. Tež wot nich móža so zaso, kaž tež wot wěownikow, deminutiva abo pomjeňšení druheho skhodzeńka tworić. Jich *formaus* je -ički a

-uški, kotryž so zdonkej přenjotneho přidawnika připowěšuje:

1. -ički, -ička, -ičke: mjehki — mjehčički ganz weidj.
2. -nški, -uška, -uške: mały — małuški sehr klein; čorný — čornuški ganz schwarz; drobny — drobnuški ganz klein, na př.: drobnuške džeci sehr kleine Kinder.

Dalše pomješenje tuthy pomješenikow stava so z přenjim wukóncom -ički: maluščički; drobnuščički.

K nim mohle so snadź přirjadować twórby wot *adjectivov qualitatis*, wosebje tajkich, kotrež barby woznamjenjeju. Wot tajkich přidawnikow z pomocu wukónca -ojty -a, -e wotwodzowane kajkostniki wuprajeju wěste woslabjenje kajkosće; na př.:

zeleny — zeleńkojty -a, -e = na zeleń grünlich eine Schattierung zum Grün. Runje tak: čornuškojty, čerwjenkojty, mazuškojty, fijałkojty eine Schattierung zur Veilchenfarbe hin (rozeznawaj: fijałkaty veilchenfarben).

VII. Adjectiva activa.

Tak snadź móžemy mjenować přidawniki, kotrež wuprajeju, zo ma z wěcownikom, při kotrymž jako *attributa* steja, woznamjeneny subjekt wěstu přikhilnosć, lubosć, tež khmanosć a wustojnosć k trajacemu (abo k wospjetowacemu) wukonjenju čina abo kajkosće, kotrež so přez jeju přenjotne słwo wozjewja abo wěstu přikhilnosć k tomu, štož přenjotne słwo woznamjenja (wosebje wukóncy na -wy, -liwy, -ny: łoskoćiwy, zawistny). Wone tworja so wot wěcownikow, zwjetša pak wot imperfektivnych słowjesow. Łaćansćina ma k woznamjenjenju tutoho wuznama wukóncy: -idus, -ilis, -bilis, -ivus, -ax, -ulus, -uus: timidus, terribilis, votivus, rapax, bibulus, assiduus. Němc wupraja tutón zmysł z wukóncami, kaž: -ig, -isch, -haft, -sam atd.; na př.: fleißig, diebisch, läugenhaft, arbeitsam.

Husto maju tež trošku ponižacy, zacpěwacy zmysł, hdžež to přez přenjotne słwo same wuprajene njeje (wosebje z wukóncom -aty a -awy; na př.: běhaty člowjek Mensch, mit der übeln Gewohnheit, herumzulaufend).

1. & 2. -aty, -ata, -ate & -awy, -awa, -awe (w samsnym zmyslu): běhać — běhaty & běhawy laufend, zum

Herumlaufen geneigt; sakrować — sakrowaty fluchend, zum Fluchen geneigt (na př.: to je tola sakrowaty čłowjek!); wołać — wołaty laut schreiend; powědać — powědaty & powědawy zum vielen Reden geneigt; gern und viel redend, redselig (na př.: je tola Šołcina powědata & powědawa žona!). Tohorunja: stonaty & stonawy gern stöhnen; drapaty & drapawy viel fräzend; kleshaty & kleskawy gern flatschend; bachtaty & bachtawy viel schmatzternd, gern schwätzend.

Přisp. 1. Přidawniki žónskeho rodu z wukóncom na -awa lud rady zwęcowniča t. j. jako węcowniki wužiwa. Wone potom woznamjenjeju (z wjetšeho díela) žónsku wosobu, kotaż činosć we słowjesu, wot kotrehož su wotwiedzene, wuprajenu často abo rada, z přiwočenja wukonja. K tomu maju wone trochu abo tež cyłe zapewiaty přizmysł.

(Přirunaj k tomu w tymle nastawku wotdželk: *nominā agentis* na -aww):

bachtać — bachtawa — bachtawa, die Łaberlieſe: běhać — běhaw — běhawa, lüſtiges Weib; bječeć — bječawy — bječawa, Plärrerin; schlechte, schreinende Sängerin; čahać — čahawy — čahawa, Magd, die oft den Dienst wechselt; lazyć — lažawy — lažawa, Herumtriecherin, Landstreicherin.

Dalše příklady podawa Čas. M. S. 1903, str. 37—42. Mužske wurazy samsneho woznama tworja so na „-ak“ (na př.: mumlak, lažak).

Přisp. 2. Wukóncaj -aty & -awy mataj so kruče rozeznawać wot wnkónca -acy. Twórby na -acy, -a, -e su přecy *participia praes act.* a woznamjenjeju někoho abo ušto, kiž abo štož so runje z wukonjenjom čina přez słowo wuprajeneho zaběra; na př.: Powědać žona je ta, kotaż runje powěda, powědata pak ta, kotaż rada powěda, kotaż ma to přiwočenje, zo wjele a husto powěda. Přirunaj dale: smjerdzace jejo; — ale: smjerdzaty twarožk; wisata lampa, Hängelampe, ale: wisaca lampa, die jetzt gerade hängende Lampe; zarjekowacy, sich versprechen; ale: zarjekowaty, einer, der am Versprechen leidet, Stotterer.

3. -ity, -ita, -ite: zhibować — zhibity gelenfig, beweglich, biegſam; zamołwieć — zamołwity verantwortlich, t. j. čłowjek, kiž ma zamołwjenja pak samowolne pak nuzowany, na př.: zamołwity redaktor verantwortlicher Redakteur; mjelčeć — mjelčity schwierig, verschwiegen; płakać — płacity weinend, weinerlich: z płacitým głosom powědać im weinerlichen Tone reden.

Přisp. Rozeznawaj płakaty a płacity: płakate džédo ein Kind, das viel und häufig weint; płacity głos eine weinliche Stimme; płacite woči verweinte Augen.

4. -iwy, -iwa, -iwe & -liwy, -liwa, -liwe: dobrota — dobro-
ćiwý wohtätig; želność — želnościwy reuig, reu-
mütig; łoskot — łoskoćiwy fitzelig; dar — darliwy
freigebig; bojazny — bojazliwy & bojazniwy
furchtsam, schüchtern.

Přisp. Rozeznawaj zaso: łoskotaty a łoskoćiwy člowjek:
prěnši je tón, kiž rady łoskota, łoskoćiwy pak tón,
kiž z lohka łoskot čuje.

5. -ny, -na -ne: zawiść — zawiștny neidisch, zum Neide
geneigt; paduch — padušny diebisch, geneigt b.z. veran-
lagt zur Betätigung des Diebstahls.

Přisp. Rozeznawaj: zawiđaty a zawiștny. Zawi-
đaty je tón, kiž husto zawiđa, zawiștny pak člowjek,
kotremuž je njepočink zawiść přinarodzený.

VIII. Adjectiva qualitatis.

Su to wšitko attributivne nałożowane *participia*, wo-
znamjenjace nějakku kajkosć, a to:

1. *Participia praeteriti activi* (wot intransitivnych słowjesow)
na -ły, -ła, -le:

zrosć — zróstły ausgewachjen: zróstły člowjek, ein
jchlanter, aufgeschoffener Mensch; zapuknyć — za-
pukły, aufgebunjen: zapukle wobličo; zhnić —
zhniły, verfault: zhniłe jabłuko;

2. *part. praet. pass.* (wot transitivnych słowjesow) a to na:

a) -ty, -ta, -te: rozbić — rozbity: rozbite wobličo
zerjchlagenes Gesicht: wuwić — wuwity:
člowjek, ein schön entwickelter Mensch; nadźeć —
(nadźity): njenadźite zbožo, unverhofftes Glück;

b) -ny, -na, -ne: widzieć — widzany: jara widzany
muž, ein gern gejehener Mann. Mann von grojsem
Anjehen; lubować — lubowany: lubowanaj starzej
die geliebten Eltern.

3. *Part. fut. pass.* (wot transitiivnych słowjesow) na: -omny,
-omna, -omne: widzieć — widzomny, sichtbar;
khwalić — khwalomny, lobenswert; česćić —
česćomny, ehwürdig; wućić — wučomny, lehrbar;
einer, der zu etwas herangebildet werden will oder soll;
też subst. wučomny = wučownik, Lehrling.

Wučah z Jana Radyserba-Wjeloweho rozsuda město dosłowa

wo Pjechowym přełožku Shakespear. »Jul. Caesarja«.

Při přehladanju přełožka je mje swěrnost' překwapiła, z kotrejž je zmysł dramata serbscy wuprajeny . . . Też w nastupanju hłownych hrow je přełożeń wuspěl, wulkemu pěsnjerzej po móžnosći dosć činić, wosebje hdýz so wopomni, zo su sławne hry w serbskej rěči dla njedostatka homonymow a hromadźezestajanych słowow čežše . . . . Nałożena serbska rěč je čista, jasna a na najpřistojniša . . . . W zynkopadze njeje nihdze ničo ani napjateho ani přepjateho, ale wón so we wokrewjacej runoměrnosti pohibuje.

Nekrolog LXX.

P. Metoděj Halabala,

knjiez rjadu sw. Benedikta w Rajhradźe, ryčeř sw. hr.,
doživotny sobustaw M. S. wot 1882—1914.

* 16. listopada 1833. † 31. wulk. różka 1914.

Naš doživjeński sobustaw knjez Metoděj Halabala narodzi so 16. listopada 1833 w Hanackim městačku Hulinu na Morawje a bu na mjenou Ignac křečeny. Wot l. 1845 wón nižsi gymnasij w susodnych Stražnicach a wot 1848 wyšsi gymnasij w Kroměřížu wopytowaše a poda so po derje wobstatych maturitnych pruhowanjach l. 1853 na polytechniku do Widnja, dla njedostatka pjenježnych srédkow k studijam pak dyrbješe l. 1854 jako pomocny zastojnik při morawskim městodzheržicelstwje swój khlěb pytać, ale hižo 19. jul. samsneho lěta wón jako nowuš do susodneho benediktinskeho klóštra w Rajhradě zastupi. Po swojim noviciače swoje theologiske studije wukonješe w Bornje na Mor., hdžež bě tehdy z professorom bohusłowstwa sławnym Sušil, a 20. aug. 1858 swoje sluby złożwiši 4. jul. 1859 duchowne swjećizny dosta, bě potom na wšelakich městnach z kaplanom a předarjom a bu l. 1872 za fararja w Syrowicach hodžinku wot Rajhrada zdalenych postajeny. W l. 1882 so do klóštra wróci a je tam hač do swojeje smjerće jako „*custos musei phisiologici*“ khował zběrki klóštrske a stawizny klóštra přepytowajo wopisował.

Wuznamny bok powahy P. Metoděja bě horca wótčinska lubosé a nadobna zajimawosé za wšitke bratrowske narod-

nosće a rěče. Znajo hižo ze studentskich lět někotre slobjanske rěče a přiswojejo sebi jich přeco wjacy čitaše wón pilnje a stajnje časopisy a knihi w někotrych tych rěčach a jeho pilne mnohozwjaskowe zapiski swědča wo mnohostronitosći jeho zajimowanjow a šerokosći jeho duchoweho rozhlada; we swojej čistej, njesebičnej lubosći njerozezna-waše wón ani hranicy ani zemje ani wěrywuznaće ani druhe rozdželnosće, ale podpjeraواše wšo nadobne a podpjery hódne, wšitke swoje dokhody tutomu wotmyslenju poswie-éuju.

We swojej horliwej lubosći so knjez Halabala wosebjě tež k nam lužiskim Serbam přikhili a lubowaše naš lud kaž Josef swojeho Benjamina. Hnydom při spočatku swojeho seznaća so z nami wón do našeje Maćicy Serbskeje jako doživjeński sobustaw zastupi zapołożiwi k tomu do pokhładniccy M. S. austrisku statnu papjelu na 100 šesnakow swědčacu. Nimo toho pak wón hišće kózde lěto porjadnje 4 hr. a wjacy jako swój přinošk Maćičnemu pokladničej sceleše a pódla často tež dar lubosće za natwarjenje našeho „Serbskeho Doma“ připoloži. Stajnje so wjeseleše na přikhad „Časopisa M. S.“ a z hordoséu jón pokazowaše, z radoséu pak so jeho wobličo horješe, hdyz sebi jeho młodši duchowni bratřa jón wot njeho žadachu, zo bychu jón studowali. Tuta jeho woporniwa lubosć hač do jeho poslednjeho zdychnjenja wuddzerža.

Jeho literarna džěławosć wobmjezowaše so z wjetša na dopisy a rozprawy do časopisow. We młodších lětach so w basnistwje pospyta a hač do ſwojeje smjerée bě wón horliwy lubowař a zběrař ludowych pěsni. Lěta 1868 wón knížku českoruských ludowych pěsni z ľačanskimi a cyrilskimi pismikami poruno sebi čišćanych z napisom „Moravský Slavíček (sołobik)“ wuda, kotař je džensa hižo žadnostka.

Znaty a zpřečeleny bě k. Halabala z mnohimi nahladnymi krajanami a wukrajanami často sebi z nimi dopisujo. Tež z našimi wótčincami Zejlerjom, Smolerjom a Hórnikom so wón wosebinscy znaješe.

Wumrjeł je P. Metoděj Halabala w žohnowanej starobje 81 lět wot wšitkich česćeny a waženy po krótkej khorosći dnja 31. wulkeho róžka 1914. Have pia anima!

Dr. Arnošt Muká.

Wućahi z protokollow M. S.

1. Hłowna z hromadzizna (66.) M. S. 26. měrca 1913 w „Serbskim Domje“. Předsyda, farař Křižan, wotewriwiš zhromadziznu powita přitomnych a spominaše na narodne prócowanja w Hornjej a Delnjej Łužicy. Na to poda hłownu rozprawu sekretař, kan. schol. Miklawš Žur. Spominaše najprjedy na spěwny swjedzeń 2. oktobra 1912 w salu „Złoteje Króny“ w Budyšinje a džakowaše so hišće junu wšitkim, kotřiž běchu koncert přez swoje džélo a swoju prócu zmóžnili, wosebje našemu serbskemu hudźbniķej kn. dr. Pilkej jako składowarjej spěwanje operety „Morany“, kn. cyrk. wučerzej Rječey jako dirigentej koncerta, kn. far. Domascy z Budestec jako swjedzeńskiemu rěčnikoj a šwěm spěwařkam a spěwarjam. — Předsydstwo a wubjerk staj so w běhu lěta trójcy k wuřadzowanjam skhadzowało. — Wudała je M. S. protyku „Předzenak“ na lěto 1914, dwaj zešiwkaj swojeho „Časopisa“ a 12 čislow měsačnika „Łužicy“ na l. 1913. Čiše „Towarſneho Spěwnika“ bu započany po přewinjenju mnohich zadžewkow přez woporne a njespróne džélo kn. wuč. Jana Rječki.

Smjerć je Maćicy rubiła 3 swérnych sobustawow, kk. Jakuba Krala, bywšeho wučerja w Radworju a sobuzałożerja M. S., knatora Keřka, wučerja w Bukecach a Jana Boh. Pječha, knihikupca w Lipsku.

Na to poda zarjadnik „Serbskeho Domu“, just. radž. Cyž, swoju rozprawu. Dókhodow běše 14 296 hr., wudawkow 12 015 hr., tak zo 2 281 hr. čisteho wunoška zwosta; z toho dosta 1000 hr. knihowne tow. M. S. k wotpłaćenju swojeho dobla M. Smolerja, a 1000 hr. kn. Kaup, z čimž je ručna požčonka našeho twarskeho mištra (24 000 hr.) zwotplaćena; 200 hr. buštej do železneho fonda M. S. datej. Zamoženje Mać. Serbsk. wučinja nětko 141 100 hr. — Knjez wuč. J. Rječka rozprawješe w mjenje wubjerk wo revisiji doma, museja, knihownje a knihisklada. Po žadanju wubjerk so postaji, zo ma zličbowanja knihićišćerne sobu podpisować sekretař. Dale scéhowachu rozprawy pokladnika Čeća, musejnika Wjera baba a knihiskladnika Kaplerja. (Bližše ličby hladaj dale zady.) Stud. radž. dr. Muk a rozprawješe wo wotrjadach: su džělałe a so wjacry króć zhromadzowałe.

Na to scéhowachu nekrologi. Kn. wučeř M. Nawačka z Radworja wuzběhowaše literarnu džělawosć zemrjeteho wuč. Jakuba Krala; jeho žiwjenjoběh je hižo w Časopisu

M. S. woćišćany. Kn. farař Mjeřwa česčeše zemrj. kant. Jana Korlu Kerka z Bukec jako wěrnego a swérneho Serba a krasneho spěwarja. Kn. stud. radž. konrekt. Mučka wopominaše zemrj. knihikupea J. B. Pjecha w Lipsku. K počesćowanju spomnjenych zemrjetych zhromadženi postanychu.

K scéhowacym wólbam namjetowaše stud. radž. dr. Mučka, zo bychu so kk. Křižan, Cyž, Fiedleř a Kapleř z předsydstwa a Domaška a Smoleř z wubjerka, kotřiž mějachu lětsa wustupić, z nowa wuzwolili: To so sta a z nowa wuzwoleni wólbu přijachu. Kn. kan. farař Herrmann a n běše prosyl, zo by so, dokelž jemu wysokeje staroby dla móžno njeje na posedženja wubjerka do Budyšina přikhadžeć, na jeho město druhi knjez do wubjerka wuzwolił. Tež knjez pokladnik Čeć bě swoje zastojnство zložil, dokelž je swój wobkhod na bohatej hasy předał a wjacry nutřka w měsće bydlić njebudže. Wotstupowacymaj tutymaj zastojnikomaj předsyda w mjenje hłowneje zhromadžizny wutrobny džak wupraji za jeju dožholétnie wuspěšne džělo. Po najjeće kn. dr. Muki wuzwoli zhromadžizna kn. wučerja Wjeraba za noweho pokladnika a kn. fararja Jurja Hejdusku z Budyšina za wubjerkownika; wobaj wólbu přiwzaštaj.

Za nowych sobustawow běchu so zamołwjeli a buchu jenohlōsnje přijeći: kk. překupc Jan Haješ we Łazu, gmejnski předst. Korla Błažij we Łazu, kantor Łodny w Bukecach; překupc Michał Růžek w Pinczédu; Občanska Bjesada we Wysokim Myeu a Rev. Jon Olchevsky w Catasanqua Pa., Lehigh Co. Na to namjetu scéhuja. Knjez radž. dr. Mučka zdželuje wupisanja mytow Gagarinowego zakłada na dwě abo tři džěla, wo kotrež so dotal nichtó prócował njeje; žada so spisanje dweju Čitankow a to jeneje za młody lud a jeneje za serbske towarzystwa. K tomu so wjele rěci a namjetuje. Živa rozmola nasta tež dla namjeta „Domowiny“, kotryž jeje předsyda kn. zaposlanc Bart přednjese: założenie zhromadneho sekretariata za wšitke naše towarzystwa. K namjetej rěča kk. Bart, dr. Mučka, Błažij, Słodeńk, Króna, Šwjela, Deleńk, Valtyn a předsyda. Sekretař schol. Žur rozprawia na to wo krala Albertowym fondže. Serbscy studowacy młodzencojo su założili nowe towarzystwo serbskich akademikow. Kn. stud. theol. Cyž čitaše jeho wustawki a kn. stud. med. Rězak namołwješe přitomnych k přistupej. — Zličbowani zarjadnika Cyža a pokladnika Čeća so za prawej spóznaštej a

wobaj kk. dostaštaj wuswobodženje. Zběrka mjez přitomnymi za „Serbski Dom“ wučinješe 47,65 hr.

2. Posedzenje předsydstwa a wubjerk a M. S. 10. meje (srjedu po swjatkach) 1913. Přitomni: Křižan, Wałtař, Wjerab, Muka, dr. Herrmann, Smoleř, Rječka a kapł. Delenk (jako hósé). Nowy pokladnik, wučeř Wjerab, rozprawješe wo pokladnicy: płaćić mamy pola Smolerja za „Łužicu“ přez 2000 hr., k tomu wšě druhe kózdolětne wudawki, tak zo změjemy lětsa na 5000 hr. wudawkow t. j. 2000 hr. wjacry hač hewak. Přitomni namołwjachu pokladnika, zo by wšě zastate přinoški za Mać. a po móžnosći tež dožne abonnementy „Łužicy“ ze wšej prócu a mocu žadał, štož wón slubi. Kn. Rječka rozprawješe wo swojim dotalnym džéle za „Towaršny Spěwnik“ a dosta poručnosć, zo ma nětko z eíšcom započeć.

3. Posedzenje předsydstwa a wubjerk a M. S. 11. nov. 1913. Přitomni: Křižan, Smoleř, Domaška, Rječka, Hejduška, Wjerab, Cyž, Rjeda, Skala, Kapleř a Žur. — Městopředsyda Skala a sekretař Žur dostaštaj połnomoc na sudnistwie nowowólby předsydstwa a na pósée adressu noweho Maćienego pokladnika skerje lěpje wozjewić. Dale rozprawja sekretař Žur wo krala Albertowym fondže. Pjenjezy fonda 3000 hr. su na Maćieň Serbski Dom położene a dań z nich ma so lětnje potriebnej wudowje po serbskim wučeřju wudzelić. — Dla „Łužicy“ bu postajene, zo maju so wšě njerozpřeďate eksemplary předadých lětnikow skóněnje do Budyšina na administratora Wjerabu pósłać; potom rěci so wo zaplaćenju zastatych přinoškow za Maćicu a „Łužicu“. — Dale so postaji, zo ma so kručiša kontrola přewjeśc dla zaplaćenja předadých Maćienych knihow, wosebje maju so kóžde lěto hlowne knihi knihisklădnika přirunać z ličbu předadých a zaplaćených knihow. — Za noweho sobustawa so jenohlōsnje přija kn. inženér Ludwig Steliček w Kelčanach. Zbytk čisteho wunoška z koncerta 1912 ma zakładny fond ke kupjenju noweho pianza hudźbny wotrijad być. Pokladnik ma přeni lětny přinošk M. S. za nowy „Němsko-serbski“ słownik kn. dw. kaplanej dr. Rězakej pósłać. — Serbske „klankodžiwadło“, kotrež je hotowe a w tu khwilu w Serbskim Domje so khowa, ma Maćica Serbska do swojego wobsedzeństwa přewzać.

4. Posedzenje předsydstwa a wubjerk a M. S. 16. měrca 1914. Přitomni: Křižan, Cyž, Kapleř, Wjerab, Smoleř, dr. Herrmann, Rječka, Hejduška, Fiedler, Žur. Za přichodnu hlownu zhromadžiznu postaji so džeński porjad. „Łužica“ ma dale wukhadžeć jako měsačník kaž dotal. Kn.

Rječka chce nazymu 1914 zaso spěwanski swjedčeň wuhotować, program chce na jutrownej zhromadzīzne předpołożyć. Namjet so z wulkej radoséu přija, za swjedčeňskeho rěčnika so kn. farař Mróza k namjetowaše. Knjez farař Wałtař je swoje zastojnство jako 2. zapisowař M. S. zložil, dökelž ma přewjele powołanskich dźelów a wotdżeržowanjow. Kn. stud. radz. dr. Muka jewšelake namjetý a přeča pósłal, kotrymž so přihłosuje. Knihownik kn. Fiedler žada: dla njedostatka městna maju so Zejlerjove spisy a Čišinskeho spisy z knihownje do druheje městnosće přenjesć.

Za sekretara wučahnył M. Wjerab,
pokladnik M. S.

Rozprawa wo „Serbskim Museju.“

W běhu lěta 1913 darichu do našeho museja:

I. Dary za musej:

Číslo 1. Knjez kubleř Jurij Herrmann w Khrósćieach († 2. I. 14.): wolijowy wobraz kat. Serbowki z Ralbic. (Molowany wot wumjełca R. Friedmanna w Budyšinje, płaci 300 hr.)

Číslo 2. Knjez cyrk. wučeř Jan Rječka w Budyšinje: 1. Stare molowane ťožo swojeje ťowki (rodz. Fischererec z M. Bobole) ze serbskim napismom:

A. F. 1815.

„Dyž ja spin, moi Boh
me swowa, jeho luboš ta je mi
koižde lube ranie nowa
wotwobroči nesbožie. Anno 1815.“
„Ja stawam z Jezusom, s nim
spacž du dyž bym sprotzny.“ —

2. stary židžany bant pod hubu, kotryž je jeho wowka něhdy nosyła.

Číslo 3. Knjez farař Šwjela w Dešnie pola Khoćeбуza: 1. šésé jutrownych jejkow (k wudospołnjenju jeho zběrki). 2. z koruškow plečenu měrku. 3. bortu z Bjerwalda. (Dar šewského mištra Viewega z Hamorow). 4. Kamjeňtnu debjenku z praehist. rowa (nam. p. Skarbosa). 5. Pječat něhdušeho serb. tow. na Khoćebuském gymnasiju wok. 1. 1850. 6. Staru wolijowu lampu z Čorneho Khołmca. 7. Stary katechismus. 8. Wójnski dnjownik serbsk. podwyška z lěta 1814. 9. Wobraz „Domjace žohnownaje“, něhdy wot ť fararja Zejlerja Łazowskemu wučerzej Šicholdej darjeny z podpismom Handrija Zejlerja. (Dariła Alma Domaścyna rodz. Šicholdec w Hamorach.) 10. wšelake stare knihi.

Číslo 4. Knjez wučeř Maréin Král w Zarěču: stary rječaz (tak mjen. „pokutny powjaz“).

Číslo 5. Knjez wučeř Franc Král w Kamjencu: 2 fotografiji z Bezdołow. (Zhotowił kn. farař Unger w Lejnom w P. H. Ł.

Číslo 6. Knjez registrator M. Holka w Budyšinje: petrefakt z Różanta. (Kónček drjewa do kamjenja zamknjeny.)

Číslo 7. Knjez živnosćeř M. Ćemjera w Ćemjericach: 1. stary wołojany swěčnik, 2. cynowy selowy nopašk, 3. dwě rjanej molowanej šklenčanej bleši.

Číslo 8.. Kn. Marja D e l e n k e c (Markec) z Wutočić, nětko w Budyšinje: rjann piwowu šklenu z eynowym wěkom. (Kwasny dar † kubl. Jenča ze Stróžišća.)

Číslo 9. Kn. zwud. wučerjowa Hanža Jurkowa z Khrösćie: wušwane rubiško z młodych lět.

Číslo 10. Kn. Madlena Zelnak e c z Khrösćie: rukopis † Pětra Zelnaka z Khr. z l. 1803.

Číslo 11. Knjez kofejownik H a j n e a w Budyšinje: dwaj čerwjenaj wołojanaj swěčnikaj.

Číslo 12. Kn. Marja B u k e c z Budyšina: staru domjacu pistolu ze Zejie. (Rjane dželo a derje zdéržanu.)

Číslo 13. Knjez kubleř A l b i n u s z Jenkec: 11 starych pjenjezow.

Číslo 14. Knjez August W r o b l z Budyšina: 5 slěbornych kneflow ze stareho laca.

Číslo 15. Knjez Ludwik R o u b i č e k „Mertyna Grünwalda Prjene Buchstaby teje Kschescianskeie Wuczby....“ Lubiju 1752.

Číslo 16. Knjez Viktor P i n k a v a : Sidla Kvadů a říše Vaniova.

Číslo 17. Knjez kantor K u l m a n , wučeř we Wojerecach: 1. 2 křénskaj listaj; 2. fotografiju † Arnošta Smolerja.

Číslo 18. M u s e o w n i k : 1. plan města Budyšina ze srjedźneho wěka; 2. zastarski zamk; 3. stare kupne listy.

Číslo 19. Knjez překupe Br e ž a n w Ralbicach: pakéik pohladnicow z Ralbic, k předawaniu w museju.

Číslo 20. Knjez žiwnosćeř Č e m j e r a z Wutočić: wobraz kejzora Napoleona na kupje St. Helena.

Číslo 21. Knjeni P i s k a r j o w a z Budyšina: Židžane rubiško z Balkana.

II. D a r y z a a r c h i v :

Číslo 1. Knjez stud. radž. konr. prof. dr. E. M u k a w Freibergu: 1. Jednanja rěčespytnego wotrjada M. S. z lěta 1895 a sl.; 2. rukopisy swojeho delnjo-serbskeho słownika.

Číslo 2. Knjez farař Š w j e l a w Dešnu: rukopis swojeje delnjo-serbskeje rěčnicy.

Číslo 3. Knjez wučeř Franc K r a l : ze zawostajenstwa † H. Dučmana: 1. Repertorium Cleri Lusatici, composuit Andreas Deutschemann, Cap. Radiborensis et Missionarius et catecheta Sdirensis 1867; 2. dokumenty a t. d. wot † Dučmana; 3. knižka rukopisow; 4. někotre knihi, papjery a papjerki.

Číslo 4. Knjez wučeř a kantor K u l m a n we Wojerecach: rukopisne noty do mušikalneho wotrjada, z džela z komposicije k. Kulmana.

Dokhodow ze zastupow běše 59.90 hr.; kn. kubleř Jurij Herrmann a n n w Khrösćicach († kónic lěta 1913) dari nam 250 hr. ke kupjenju rjaneho wobraza a Maćica S. pŕinošowaše na l. 1912 a 13 100 hr., do hromady potajkim 409.90 hr. — Wudawkow naliči so 371.10 hr. — Wopyt běše spokojacy, do pomjatnika zapisało je so na 120 wosobow.

Hody 1913.

M. W j e r a b , kustos serbskeho museja.

Přinoški sobustawow M. S.

Swój lětny přinošk (4 hr.) do pokładnicy M. S. zapłaćichu w času wot 1. julija 1913 hač do 31. decembra 1913:

Na lěto 1913: kk. cyrkw. wučeř Bělik w Hodžiju; gymn. wyšsi wučeř Jan Bryl w Moskwje [tež na 11 a 12]; duchowny Boitz,

w Budestecach [też na 12]; farań Božidar Běrník w Klukšu [też na 10—12]; katolska Bjesada w Jaseńcy [też na 10—12 a 14]; Dr. E. Bogusławski, prof. a historiograf we Warśwaje [też na 14 a 15]; serbske tow. „Čornobóh”, w Drježdānach; just. radź. M. Cyž, kral. not. w Budyšinje [też na 12]; Jakub Delan, kuble w Hornim Wunjowje [też na 11 a 12]; P. Romuald Domaška, admin. w Rózenēc [też na 10—12]; Moric Domaška, farań w Budestecach [też na 11 a 12]; Dr. phil. Alex. Dorič, prof. w Sredu; wjeŕch Anatol Jevgenievič Gagarin w Oknje [też na 14]; Jakub Deleńčka, klóstr. sekretař, w Marijnej Hweždze [też na 12]; ryćerkuble knjež. radź. Ota Hanowski nad Małym Wosykom [też na 09—12]; dr jur. J. Hejna, rěčnik w Nosynje [też na 12]; překupe Jan Haješ we Wulk. Ždžarach; zastojnik Jurij Hejdūška w Budyšinje; registr. Miklawš Holka w Budyšinje; měščanosta Jvan Hribar w Ljubljanje [też na 11 a 12]; kublef Michał Hórnik w Hornjej Kinje; kapłan Miklawš Just w Ralbicach; farań em. Jurij Jakub w Budyšinje [† kónc l. 1913]; cyrkw. wučeř Hajno Jordan w Slepom; wučeř Karlo Jordan, we Wysokej p. Wětošowa; wyšši farań Jan Kapleř w Halštrowie [też na 11 a 12]; probošt Wjacław Kotrč w Roudnicach, Měščanska Bjesada w R., Bjesada Ríp w R., Měščanska nalutow. w R., gymnasialna knihownja w R., knihownja wjeřcha Lobkowica, dr. jur. A. Rus w R., J. Kniha wokr. tajomn. w R., A. Nowak, překupe w R., dr. med. Kirschner w R., Fr. Macák, dir. lihow. w R., L. Hroudá, dir. nalutow. w R., dr. jur. J. Ryba fin. radź. w R., O. Seifert, kapł. w R., J. Moc, farań a tachant w R., farań E. Krygař w Poršicach [też na 12]; wučeřka Marja Kubášec w Khróścicach, praelat kanonikus J. Kummer, praeses konsist. w Drježdānach; dr. jur. Jan Kapras, prof. w Prazy; Karlo Lenik-Rašík. sem. dir. w Segebergu [też na 08—12]; hajnski insp. Jakub Lorenc w Lohbergu nad Rhejnom [też na 12]; stud. Fryco Ladk w Nowej Wsy; kantor Lodni w Bukecach; farań em. Handrij Matek w Hučinje [też na 12]; farań E Matek w Barće; farań Pawoł Mrózak w Budyšinku; duchowny Wałtař Mrózak w Ketlicach; prof. inž. wyšš. šulow H. Merczyn g [Měřcink] w Pětrohradze [też na 12]; Caesar Mósak-Kłosopolski, ryćerkuble nad Małej Swódnici [też na 11 a 12]; fabrikant Eduard Merzinger w Drježdānach [też na 12]; wučeřka Matejkova w Prazy [też na 11 a 12]; prof. Biedrich Knorre w Kralowej Hradec; un. prof. dr. phil. Kazimir Nitsch w Krakowje [też na 11 a 12]; Wilem Nowy, farań w Brjazynju [też na 11 a 12]; duchowny John Olshevsky w Catasanqua Pa., wučeř August Pjech we Wujézdze p. Ketlic [też na 12]; san. radź. dr. med. M. Pétranc w Budyšinje [też na 10—12]; dr. med. Mikl. Rachel w Pančicach [też na 12]; cyrkw. wučeř Jan Rachel w Rózenēc [też na 11—12]; kanonikus Dr. theol. Filip Rězak, dwórski kapłan w Drježdānach [też na 10—12]; farań Hendrich Ryzo [Riese] w Bórkowach D. L. [też na 10—11]; ryćerkubl. najeňk J. Renč we Worklecach; Jan Šeca, wyšši wučeř w Rachlowje [też na 10—12]; Jan Šeca, wučeř w Hodžiju; Bukečanske serbske towafstwo; kantor Jan Symank w Baćonju [też na 11 a 12]; sanit. radź. dr. med. Ed. Szablewski w Drježdānach [też na 10—12]; un. prof. dr. phil. Hans Stumme, w Lipsku; Dr. jur. Josef Šmirous, rěčnik w Českim Krumlowje [też na 12]; kantor em. Křesťan Šwela w Khočebuzu; wyšši wučeř kantor H. Smola, w Budestecach; wučeřka Eliška Sedmihradská w Strakonicach; inženér Ludwik Stehlík w Kelčanach; duchowny Wilem Tyšef w Budyšinje [też na 12]; rěčnik Wałtař Wiča z w Budyšinje; farań Jan Wenka w Aue; un. prof. Dr. Vladimír Franczew we Warśwaje [też na 11 a 12]; katolska Bjesada w Ralbicach; kapłan Jan Cyž w Lipsku [też na 11 a 12]; wučeř Jan Bajeř w Bolborecach

[tež na 1909—12]; překupc Moric Mjeŕwa w Budysinje [tež na 11—12]; monsignore Jakub Skala, senior kapitla Swj. Pětra w Budysinje [tež na 12]; knjeni Mafka Kirchschlagerowa rodž. Zejlerjec w Ljubljane [tež na 12], redaktor Marko Smoleŕ.

Na lěto 1912: kk dr. jur. Ota Gintl, rěčník w Prazy [tež na 11]; vyšší wučeř Hanéčka, kantor w Poršicach [tež na 11].

W Budysinje, 31. decembra 1913.

M. Wjerab, pokladnik M. S.

Zličbowanje M. S. w 67. lěće (1913).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokladnicy wot loňsho lěta	120.32
II. Přinoški sobustawow	1494.—
III. Abonnentne pjenjezy měsačnika „Lužicey“	1406.01
IV. Dobrowolne dary:	
knj. Marko Smoleŕ za „Lužicey“.	100.—
Občanska Bjesada we Wysokim Myeu	2.—
knj. probošt Kotrch w Roudnicy	8.62
Bukečanske serbske towarzstwo	1.
kna, wučeřka Matejkowa na Kr. Winohr.	1.61
druhe male dary	<u>1.07</u>
	114.30
V. Daň z legatow a wupožčenych pjenjez:	
Z legata Lahody z Bozankec	20.—
Z " Tyburowskoho	40.—
Z 3 list Lipsč. hyp. banki po 200 hr.	24.—
3½% Kraj. bank. ruk. list Ser. II 11110 (500 hr.)	17.50
4% kred. list Ser. VI č. 3213 (500 hr.)	20.—
4% ruk. list města Drježdž. Ser. VII 26 608 (100 hr.)	4.—
Awstr. štata papij. číslo 384 706 (Halabala).	6.80
Z knižkow č. 2051 na Lub. bancy	<u>27.20</u>
	159.50
IV. Wot rozpředatych knihow	1792.70
	do hromady: <u>5086.83</u>

B. Wudawki.

I. Časopis 1913 za číšć, wjazanje a rozeslanje	697.50
II. Za Lužicu:	
na lěto 1911	769.20
» 1912.	755.50
» 1913	734.—
Za rozeslanje, exped. a. t. d.	<u>137.30</u>
	2396.—
III. Za protyku.	777.80
IV. Za bibliske stawizny	196.72
V. Přinoški Mać. Serb. za Rězakowy nowy słownik	200.—
VI. Za knihownju, knihisklăd a muzej	250.—
VII. Zarunanje pokladnikej	250.—
VIII. Druhe mjeńše wudawki	<u>68.52</u>
	do hromady: <u>4836.54</u>

C. Přirunanje.

Wšitke dokhody	5086.83
Wšitke wudawki	<u>4836.54</u>
Zbytk w pokladnicy:	250.29

D. Zamoženje knižneje pokladnicy.

1. Fondaj kk. Lahody a Tyburowskeho na S. Domje	1500.—
2. Krajnost. ruk. list č. 11110 kurs 5. III. 14.	86.50 432.50
3. Łuž. kred. list č. 3213 [4%] "	98.— 490.—
4. 3 listy Lipsč. hyp. banki č. 2070 " 72 "	96.— 576.—
5. ruk. list města Drježdž. VII E 26608 "	97.25 97.25
6. Awstriska papj. č. 384706 . . . . . "	83.30 166.60
7. Zbytk w pokladnicy	250.29
8. W knižkach č. 2051 na Lub. baney	<u>40.91</u>
	hromadže: 3512.64

Pódla toho ma Maćica Serbska we swojim wobsedźenstwie:

1. wopismo žiwjenje zawěsaceje banki w Gotha čo 290839 na 5000 hr.
[Dar knjeza stud. radž. prof. Dr. E. Mukí, konrektora w Freibergu..]
2. knižku Budyskeje měšćanskeje nalutowańje čo. 17122 z 156.94 hr.
na Budarjowy pomnik.

W Budyšinje, 31. decembra 1913.

M. Wjerab, pokladnik.

Wobsah.

	strona
W. Shakespearowy Julius Caesar. Zeserbšćeny wot Jana z Lipy	3
Wo słowotwórbje w Serbšćinje. Spisał Mikławš Just, kapłan w Ralbicach. I. dźěl. Tworjenje wěcownikow	59
Nekrolog LXIX (Lic. th. h. c. Jurij Jakub z podobiznu)	80
W. Shakespearowy Julius Caesar. Zeserbšćeny wot Jana z Lipy (skónčenje)	83
Wo słowotwórbje w Serbšćinje. Spisał Mikławš Just, kapłan w Ralbicach. II. dźěl. Tworjenje přidawnikow abo kaj- kostnikow. (Skónčenje.)	128
Jana Radyserba-Wjelowy rozsud wo zeserbšćenju Shakespearoweho Julia Caesara	140
Nekrolog LXX (Metoděj Halabala)	140
Wučahi z protokollow M. S.	142
Rozprawa wo »Serbskim Museju«	145
Přinoški sobustawow M. S.	146
Zličbowanje M. S. w 67. lěće (1913)	148

Wobsah:

W. Shakespearowy Julius Caesar. Zeserbsceny wot Jana z Lipy (skónčenje)	str. 83
Wo słowotwórbje w Serbsčinje. Spisał Mikławš Just, kapłan w Ralbicach (skónčenje)	128
Jana Radyserba-Wjelowy rozsud	140
Nekrolog LXX (Metoděj Halabala)	140
Wučahi z protokollow M. S.	142
Rozprawa wo »Serbskim Museju«	145
Přinoški sobustawow M. S.	146
Zličbowanie M. S.	148

[REDAKCIJA] Wo zaplaćenje lětnych a wosebje tež zastatych při-
noškow (kózdolětnje 4 hr. abo w cuzych pjenjezach po kur-
su) a wo dary za dom M. S. najnaležnišo prosymy. Lěto
so bórzy minje! Pokladnikowa adressa za póst je: Dom-
schullehrer Michael Wera b, Bautzen (Sachsen), Lauengraben 2 III. — Serbski Dom.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy swojich
znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje na-
moļwjeli.

[REDAKCIJA] Dale naležne prosymy wo dary do Maćičneje
knihownje a do našeho Serbskeho Muzeja. Dary
za knihownju prosymy słać z addressu: Sem.-Oberl.
em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16 a dary
za musej z addressu: Domschullehrer Michael Wera b,
Bautzen, Lauengraben 2 III. — Serbski Dom.

[REDAKCIJA] Dla zmóžnjenja porjadnego připóslanja „Časopis“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy
wšitke přeměnjenja swojich adressow prawje bórzy re-
daktorej Časopisa a pokłanikej M. S. wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stava so porjadnje
dwójcy za lěto a to stajnj po jutrah a wokoło hód. Hdy by
něchtó wozjewjeny spis nijedostał, njech sebi žada z lisé-
kom wot redaktora „Časopisa“ pod addressu: Studienrat
Dr. Ernst Mucke (Muka), Freiberg (Sachsen).

Protýka „Předženak“ pak so sobustawam, zo bychu
ju hnydom po jeje wudaću dostali, stajnje w měsacu
novembra direktnje z Budyšina séele. Štěž ju njeby
w prawym času dostał, wobroć so na pokladnika M. S.
knjeza Michala Wjeraba.

—•—